

21—26 februari

Debatter m. m.**Fredagen den 21 februari**

	Sid.
Svar på interpellation av herr Ahlberg ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensionssystem	5

Tisdagen den 25 februari

Svar på interpellationer av:

herr Helén ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.	13
herr Helén ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag	20
herr Eriksson i Bäckmora om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland	27
Svar på fråga av fröken Höjer ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sjukhusen och på interpellation av herr Johanson i Västervik i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik	28
Interpellation av herr Edlund ang. en översyn av befintliga skyddsrum, m. m.	39

Onsdagen den 26 februari

Svar på interpellation av herr Rimmerfors ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar	41
Urgifter under första huvudtiteln:	
Kungl. Maj:ts hovhållning	46

	Sid.
Utgifter under andra huvudtiteln:	
Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän	52
Vattendomstolorna: Avlöningar	53
Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	62
Vissa anslag under elfte huvudtiteln: Gottgörelse till vissa polisdistrikt	63
Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar	64
Civilförsvarets utbildnings- och övningsverksamhet	69
Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.	72
Särskild investeringsfond för ersättande av avyttrat fartyg	74
Upphävande av varuskatten å gräddglass	74
Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten	76
Justering av arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgälds- kontoret m. fl.	85
Ändring i djurskyddslagen	87
Ändringar av flottningsslagsstiftningen	88
Interpellation av fru Ewerlöf ang. lärarutbildningen på det husliga området	90

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 26 februari

Val av ombud i Europarådets rådgivande församling jämte suppleanter	41
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, rörande utgifter under första huvud- titeln (anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna)	46
— nr 2, rörande utgifter under andra huvudtiteln (justitiedeparte- mentet)	52
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet)....	62
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)....	63
— nr 32, i anledning av under elfte huvudtiteln gjorda framställ- ningar rörande anslag för budgetåret 1958/59 till Överståthållar- ämbetet m. m.	63
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 6, om ändring i förordningen med provisoriska bestämmelser om särskild investeringsfond för ersät- tande av avyttrat fartyg	74
— nr 7, ang. skattebefrielse för viss traktamentsersättning	74
— nr 8, om upphävande av varuskatten å gräddglass	74
— nr 11, ang. tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten	76
— memorial nr 22, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande om det promilletal, varmed skogs- vårdsavgiften för år 1958 skall utgå	84

	Sid.
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 5, ang. arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl.	85
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 4 § förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.	87
— nr 2, ang. ändrad lydelse av 14 och 36 §§ lagen om understödsföreningar, m. m.	87
— nr 3, ang. ändring i lagen om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)	87
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. ändring i lagen om djurskydd	87
— nr 5, om ändringar av flottningslagstiftningen	88

Fredagen den 21 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 14 in-
nevarande februari.

§ 2

**Svar på interpellation ang. förhandling-
arna rörande statstjänstemännens
pensionssystem**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för civildepartementet, herr
statsrådet LINDHOLM, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens
tillstånd har herr Ahlberg i en inter-
pellation den 14 januari frågat mig om
jag ville upplysa kammaren om anled-
ningen till att de i september 1957 ajour-
nerade förhandlingarna rörande stats-
tjänstemännens pensionssystem ännu
icke återupptagits och om vid vilken
tidpunkt detta kunde väntas ske. Så-
som svar på interpellationen får jag
framhålla följande.

Pensionsförhandlingarna mellan ci-
vildepartementet och statstjänstemän-
nens huvudorganisationer återupptogs
fredagen den 14 februari, då departe-
mentets förslag, innefattande ett full-
ständigt utkast till nytt pensionsregle-
mente, överlämnades till organisatio-
nerna. Dröjsmålet med förhandlingar-
nas återupptagande har berott — för-
utom på det omfattande arbete, som er-
fordrats för förslagets utarbetande —
därpå, att jag med hänsyn bl. a. till
vissa tekniska samordningsfrågor fann
det erforderligt att innan förslaget slut-
ligt utformades avvakta resultatet av
partiledarförhandlingarna i pensions-
frågan.

Härefter anförde:

Herr AHLBERG (h):

Herr talman! När jag enligt gammal
god tradition tackar statsrådet Lind-
holm för det svar jag fått, är jag inte
i stånd att lägga in någon större hjärt-
lighet i detta tack, beroende på inte
svarets knapphet men att det lämnas
vid en tidpunkt, då svaret inte har nå-
gon som helst betydelse. Jag hade öns-
kat, att statsrådet skulle informerat
riksdagen om vid vilken tidpunkt stats-
rådet förväntade att de förhandlingar,
som upptogs i september, skulle kunna
återupptagas. Det hade varit en till-
gång för riksdagen, om den hade fått
kännedom härom åtminstone i januari.
Att i dag få reda på att förhandlingarna
återupptogs den 14 februari ger ju inte
precis någon vägledning och är inte
heller någon överraskning för oss. Det
har vi kunnat läsa i tidningarna. I den
delen är alltså svaret kanske inte så
mycket att tacka för.

Som statsrådet erinrat i sitt svar ha-
de jag vidare hemställt om att få känne-
dom om anledningen till det långa
dröjsmålet, som på statstjänstemanna-
håll utlöst en tämligen allmän och djup
förvåning och stort missnöje. Man får
nu reda på att anledningen är den, att
statsrådet ansett sig böra avvakta ut-
gången av överläggningarna mellan par-
tiledarna om en sammanjämkning av
ståndpunkterna i pensionsfrågan innan
förhandlingarna återupptogs och innan
det förslag utformades, som skulle dis-
kuterats med statstjänstemännen.

Mot denna uppfattning skall jag inte
anföra något speciellt. Jag kan förstå
den, men jag kan inte låta bli att fråga

Svar på interpellation ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensions-system

åtminstone mig själv, hur statsrådet då betraktade situationen, när han i september 1957 upptog dessa förhandlingar. Man hade ju då ett förslag i pensionsfrågan att räkna med, nämligen det som presenterats i linje 1. Det hade ju varit folkomröstning i pensionsfrågan, och man visste ungefär, föreställer jag mig, hur landet låg, och man kunde därför bedöma utvecklingen. De avvikelser från förslaget i linje 1, som kunde tänkas ske, kunde man bedöma på olika sätt, men jag förmodar att statsrådet inte hade behövt räkna med några väsentliga avvikelser.

När detta förslag utarbetas, sker det alltså på grundval av den proposition som vi fått mottaga i riksdagen — eller i varje fall med kännedom om innehållet i denna proposition. Den skall nu behandlas av utskott. Om statsrådet bibehåller sin uppfattning, att hänsynstagandet till den tänkta obligatoriska försäkringen nu är färdigt, betyder detta, att statsrådet inte hyser någon som helst förhoppning — jag skall inte säga önskan — att utskottet skall kunna enas om någonting som innebär en ändring i propositionen.

Jag vet inte vid vilken tidpunkt man skulle ha tagit upp förhandlingar som siktat till en slutgiltig lösning av statstjänstemännens pensionsfråga, om man inte skulle vänta ända tills riksdagen träffat sitt avgörande i samma fråga. Samma skäl för ett uppskov, som herr statsrådet ansåg föreligga från september till februari, borde ju eljest ha föregat åtminstone tills utskottet fått tillfälle behandla denna kungl. proposition.

Nu har tillfälligheten — och givetvis endast den — fogat det så att samma dag som riksdagen får kännedom om att förhandlingar upptogs den 14 februari och får veta motiveringen till detta långa dröjsmål samt får kännedom om att ett utförligt förslag nu överlämnats

till parterna, så får också riksdagsmännen — inte genom statsrådet men väl genom Stockholms-Tidningen för i dag — kännedom om vad det förslag som överlämnats också innebär. Jag vet inte i vad mån Stockholms-Tidningen refererat förslaget riktigt, men jag utgår från att med de förbindelser tidningen har bör det vara någorlunda riktigt.

Även om detta inte hör direkt till ämnet har jag erinrat härom för att påpeka att vi har kommit in i en ganska märklig förhandlingsordning numera. Riksdagen har ju tidigare haft något litet inflytande över de löner och övriga anställningsvillkor, som i så hög grad påverkar statsfinanserna och därmed indirekt skatterna. Numera har man vid avgörandet av en så oerhört viktig fråga som pensionsfrågan till den grad ställts offside — och det är ingen kritik mot statsrådet utan mot det system vi tillämpar nu — att vi inte i riksdagen har någon kännedom om i civildepartementet lämnat förslag till fullständig lösning av pensionsfrågan. Den ordningen är naturligtvis mycket märklig, och jag vill bringa i erinran — endast för att det skall komma med i protokollet — de framstötter som gjorts från det parti jag representerar om att överväga någon form, genom vilken riksdagen kunde medverka i planläggningen och förhandlingarna, när det gäller så stora ekonomiska frågor. I varje fall tycker jag det vore önskvärt, att man kunde finna någon form, genom vilken riksdagen blir underrättad om vad staten i egenskap av arbetsgivare utfäster sig att iakttä genom framläggandet av förslag som har så stor räckvidd som detta.

Jag känner mig inte pikerad av den nonchalans, som kanske en och annan spårar i att ett svar av denna rätt enkla och nära till hands liggande beskaffenhet inte lämnats långt tidigare. Jag beklagar emellertid att så inte har skett.

Svar på interpellation ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensions-system

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Herr Ahlberg sade, att han inte kunde lägga in någon större hjärtlighet i sitt tack för interpellations-svaret. Jag hade ärligt talat inte heller väntat mig det. I det avseendet innebar herr Ahlbergs ord alltså inte någon större överraskning för mig.

Sedan talade herr Ahlberg om den starka oron bland statstjänstemännen, men jag har en känsla av att den oron mera kan förmärkas hos kretsar, som står utanför statstjänstemännens led.

Vidare undrade herr Ahlberg varför jag inte på ett tidigare stadium lämnat fram ett förslag till berörda organisationer. Det kan väl inte vara herr Ahlberg obekant att det omedelbart efter folkomröstningen i pensionsfrågan upptogs en diskussion mellan ledarna för de fyra demokratiska partierna, en diskussion som jag för min del uppfattade som ett allvarligt försök att nå fram till en samling i denna vår tids största fråga. I det läget var det därför helt naturligt för mig att avvakta utvecklingen.

När herr Ahlberg säger att det nu är litet väl sent att lämna dessa uppgifter, vill jag hänvisa till den kommuniké, som jag gav ut i december månad. Kan det möjligen ha undgått herr Ahlberg att TCO:s styrelse uppvaktade mig då och att jag omedelbart därefter utfärdade en kommuniké, vilken i sak innehöll samma uppgifter som det svar jag i dag lämnat herr Ahlberg?

Sedan var det också en annan sak, som herr Ahlberg här tog upp, fastän den ligger litet vid sidan om, nämligen förhandlingsfrågorna. Herr Ahlberg uttryckte sig kanske litet otydligt på den punkten, men man fick där lätt det intrycket av hans anförande att herr Ahlberg egentligen ville bryta den förhandlingsordning statstjänstemännen nu har. Men det är väl ändå meningen att man även från högerens sida i framtiden vill

slå vakt om den förhandlingsordning för statstjänstemännen som här utbildat sig och som alltså är stadd i utveckling.

Herr **AHLBERG** (h) kort gemmäle:

Herr talman! Jag vill försäkra herr statsrådet att jag sist av alla skulle vilja rekommendera, föreslå eller medverka till någonting som innebär en inskränkning i statstjänstemännens rätt att öva inflytande på sina arbets- och anställningsvillkor eller vägra dem att utnyttja sina organisationer i det fallet. Vad jag här anför har samband med frågan vem som skall föra förhandlingarna för i detta fall staten. Jag poängterar än en gång, att detta inte är någon erinran mot statsrådet utan mot systemet. Man överlämnar här till förhandlingsorganen att utarbeta fullständiga förslag i en så viktig ekonomisk fråga som pensionsfrågan, och det är samma organ som förhandlar och träffar uppgörelse. Ja, i det sista avtalet sades det till och med bestämt ifrån, att riksdagen är förhindrad att besluta någonting i pensionsfrågan förrän förhandlingar förts och uppgörelse träffats. Då menar jag att riksdagen ju är ställd offside. Den saken är ingenting att diskutera om. Det är så.

Vi får så småningom en uppgörelse här på riksdagens bord, och man kan väl med säkerhet utgå ifrån att även om det kommer motioner från högern eller från vilket annat parti som helst, så rubbar det inte den uppgörelse som träffats. Det är i den situationen jag ifrågasätter, om det inte ligger någonting i den tanke som tidigare framförts, nämligen att riksdagen kunde vara direkt representerad i den organisation, som till äventyrs skall föra förhandlingarna. Det var ju ändå ett indirekt sätt för riksdagen att åtminstone till skenet utöva något av det inflytande som riksdagen grundlagsenligt har att utöva när det gäller bland annat utgif-

Svar på interpellation ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensions-system

ter som föranleder skatter. Jag hoppas det nu är klart vad jag åsyftade.

Den kommuniqué, som herr statsrådet hänvisar till och som utsändes efter någon överläggning mellan TCO och honom, har jag beklagligt nog inte observerat, men eftersom den innehöll det samma som svaret i dag, så får herr statsrådet ursäktas mig om jag tycker att det i så fall varit ännu lättare att svara omedelbart. Det hade ju bara varit att hänvisa till vad som sagts där.

Vad den starka oron bland statstjänstemännen beträffar, vill jag uttala att jag inte kommit med denna interpellation av okynne. Jag hade bland annat ett samtal med ledaren för en av de allra största tjänstemannaorganisationerna på det statliga området, och han försäkrade mig — och jag återger ordagrant vad han sade: »Missnöjet var allmänt och stort.» Detta fick man också tillfälle att konstatera på många sätt.

Låt mig, herr talman, när jag ändå har kommit att besvara den glest besatta kammaren med detta anförande, säga att även om det inte hade varit möjligt och ännu mindre lämpligt att komma med ett slutgiltigt utarbetat förslag, så har det ju försiggått förhandlingar om mycket intrikata problem som sammanhänger med statstjänstemännens pensionsförhållanden. 1951 års pensionsutredning har ju nu suttit i snart sju år. Den har viktiga uppgifter. Jag tillät mig att erinra om en del av dessa uppgifter i ett anförande jag höll i pensionsdebatten. Jag nämnde en fråga som kvarstår, oavsett om vi får denna obligatoriska försäkring och oavsett om den skall gälla för statstjänstemännen eller inte, nämligen frågan om den flyttbara pensionsrätten. Om och när en obligatorisk pensionering kommit att omfatta alla statstjänstemän och trätt i full funktion så kan man säga — vilket också skett i den vällovliga propagandan — att det blivit möjligt för tjänstemän att utan förlust av nå-

gon upparbetad pensionsrätt flytta från ett statens verk till det privata näringslivet och omvänt. Det är riktigt att det blir så, men det dröjer som vi vet åtminstone 20 år från det att lagen träder i kraft. Under hela denna tid kommer lejonparten av arbetsersättningen att grunda en pension som inte är flyttbar, bara för att nämna ett av de problem som tarvar utredning och klarläggande.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Jag tänker inte gå in på någon teknisk diskussion med herr Ahlberg om rätten att ta pensionen med sig om man övergår från statstjänst till enskild tjänst. Jag skulle dock tro att herr Ahlberg behöver läsa på bestämmelserna på det avsnittet en gång till, innan han tar upp en förnyad debatt i detta ämne. Jag hoppas att det inte är lika illa ställt på övriga avsnitt i pensionsfrågan.

Herr Ahlberg sade några ord om den överenskommelse som träffats med statstjänstemännen, vari det sägs att när en ändring vidtas i pensionsreglementet skall den baseras på en förhandlingsöverenskommelse. Herr Ahlberg var mycket missnöjd med den formuleringen. Men, herr Ahlberg, den överenskommelsen är ju just ett uttryck för statstjänstemännens förhandlingsrätt. Herr Ahlberg vill alltså suddas ut den förhandlingsrätt som har garanterats statstjänstemännen. Den innebär ju ett skydd mot ensidiga beslut, och i ett modernt samhälle förutsätter man att de båda parterna bygger sina förhållanden på ömsesidiga överenskommelser.

Herr **AHLBERG** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det går inte, herr statsråd, att få mig att ha sagt något som jag inte sagt och i varje fall inte menat. Jag har bara konstaterat vad som är

Svar på interpellation ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensions-system

obestriddigt, nämligen att riksdagen inte kan träffa ett avgörande i pensionsfrågan om den så ville, förrän överenskommelse föreligger. Detta kända förhållande, som är en konsekvens av det förhandlingsförfarande vi rör oss med, bekräftar ju vad jag sagt förut och nu säger, nämligen att riksdagen icke har något reellt inflytande över dessa villkor. Riksdagen är ställd offside. Jag kritiserar alljämt inte statsrådet för detta. Jag har nämnt det bara för att ånyo understryka att det finns anledning överväga en ordning som ger riksdagen något medinflytande här, och inte för att kritisera vad som skett. Det är i full överensstämmelse med innebörden i en erkänd förhandlingsrätt, mot vilken jag inte har något att erinra, tvärt om.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! När statsrådet lämnade sitt interpellations svar och därefter tog upp herr Ahlbergs kommentar till detta svar, snuddade statsrådet vid den kontakt han i december haft med en viss tjänstemannaorganisation. Han berörde emellertid icke — trots att herr Ahlberg var inne på dessa förhållanden — de frågor som under det långa uppehållet i förhandlingarna tagits upp från löntagarsidan, nämligen problemen om en hel del detaljer, som icke kan tänkas i framtiden få något samband med utformningen av en allmän tjänstepensionering, särskilt mot bakgrunden av den lanserade bruttometoden, som i princip skulle innebära att statstjänstemännen icke komme att förlora något, hur pensionsutformningen på det privata området än skulle komma att gestalta sig. Många som sysslar med dessa frågor har framhållit, att om man vill tro på denna bruttometod, skulle det under den tid som nu förflutit ha funnits utrymme för förberedande överläggningar, ehuru någon definitiv över-

enskommelse kanske inte kunde ha träffats.

Vad innebär nu det hela i dagens läge? Såvitt jag förstår måste det väl innebära — herr statsrådet kanske vill rätta mig om jag tar fel — att en viss tidsnöd har uppstått i nuläget, om man vill ha fram en proposition i laga tid. Statsrådet är väl inte en ljusblå optimist i högre grad än vi andra i denna kammare. Man måste väl därför räkna med att en upplösning av andra kammaren kan komma att äga rum i början av april, och då kan denna fråga komma att så att säga hänga i luften.

Jag tror alltså, herr talman, att det hade varit all anledning att utnyttja den tid, då de mera partiledarmässiga överläggningarna på det högre planet pågått, för att diskutera igenom den mängd av detaljproblem som finns och som gott kan skiljas ut från spörsmålet om samordningen med en allmän tjänstepensionering av lagnatur. Situationen är helt enkelt den, att de organisationer, som nu kommer att diskutera med herr statsrådet, såvitt jag förstår måste ha i blickfältet utgången i riksdagen av den större frågan. Jag håller med herr statsrådet om att arbetsmarknadens parter i ett modernt samhälle bygger på ömsesidiga överenskommelser, men det är väl uppenbart, att ömsesidiga överenskommelser rörande statstjänstemännens pensionsfråga icke kan träffas förrän statstjänstemannaorganisationerna vet hur den stora pensionsfrågan blivit slutgiltigt löst, eftersom samordningsproblem är invävda i statstjänstemannapensionernas system.

Jag skulle alltså till sist vilja fråga herr statsrådet om han anser tidsnöd föreligga, om det alltså är alldeles nödvändigt att en överenskommelse träffas mycket snabbt, d. v. s. innan man vet hur det i själva verket går med den stora pensionsfrågan. Det kan ju tänkas att något kan hända. Jag för min del tillhör dem som trots allt hoppas

Svar på interpellation ang. förhandlingarna rörande statstjänstemännens pensions-system

på en samförståndslösning i sista stund. Om en sådan inte kan åstadkommas blir emellertid hela läget förändrat.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Det är ändå väl mycket begärt att jag här skall redovisa när förhandlingarna kan vara slutförda. Det är lättare att svara på frågan huruvida jag befinner mig i tidsnöd eller icke, ty det förhåller sig ju så att det är två parter vid förhandlingsbordet, och det kan, herr Nihlfors, mycket riktigt bero på hur man bedömer utvecklingen. Det kan tänkas att den andra parten har större tidsnöd än jag i denna fråga. Det är inte alldeles uteslutet att så är fallet.

Jag vill också framhålla en annan sak, nämligen att en hel rad av de problem — samordningsfrågor och dylikt — som har samband med lösandet av statstjänstemännens pensionsfråga, ingående diskuterades i höstas och att det på för frågans lösande väsentliga punkter rådde en ganska god samstämmighet i uppfattningarna. En annan historia är ju att vi sedan behövt tid dels för utarbetande av förslaget och dels för att avvakta partiledarförhandlingarna, i syfte att se hur vissa avsnitt skulle lösas med hänsyn till samordningsproblemen. Även om partiledarförhandlingarna sedan inte gav det resultat vi hoppades på har det hela tiden stått klart att statstjänstemännens pensionsfråga i alla fall skall lösas i huvudsak efter de linjer som vi i stort sett var ense om redan i höstas. Det är därför felaktigt att nu tala om tidsnöd och därvid mäta tiden enbart från i dag, ty mycket arbete är undångjort i det förflutna också på detta område.

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! Herr statsrådet sade att han kanske inte direkt var i tidsnöd, utan han trodde att det i så fall var

den andra parten, d. v. s. löntagarperten, som skulle vara i tidsnöd i denna fråga. Det är just detta jag finner vara beklagligt, om man alltså underlåtit att under detta interregnum diskutera en hel del detaljproblem med löntagarsidan och sedan åstadkommit den situationen, att det blir en speciell press på löntagarsidan för att få frågan löst. Det skulle vara en politisk-taktisk fint, som det enligt min mening vore tråkigt om herr statsrådet verkligen gjort sig skyldig till.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Jag kan lova herr Nihlfors att jag inte skall utöva någon sådan press på statstjänstemännen. Om herr Nihlfors i gengäld vill ge mig ett löfte att inte göra några partitaktiska manövrer i samma fråga är jag nöjd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 58, angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention mellan OEEC-länderna om upprättande av säkerhetskontroll på atomenergiens område; och

till bankoutskottet propositionen nr 61, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den på bordet vilande motionen nr 406, av fröken *Höjer*.

§ 5

Föredrogs den av herr *Jönsson* i Jämtlands Sikås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående särskild redovisning i statsverkspropositionen av fjällräddningsanslaget, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Östersund vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående det aktuella läget på den svenska arbetsmarknaden, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Forsberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående arbetsgivares skyldighet att redovisa innehållen källskatt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Widén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående frågan om åtgärder för att försvara den nedre prisgränsen för smöret, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av fru *Sandström* vid kammarens nästföregående samman-

träde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående arbetet inom den svenska öresundsdelegationen m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, jämte i ämnet väckt motion,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1958/59 till Överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Civilförsvaret, Brandväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 6, i anledning av väckta motioner om viss ändring i förordningen

med provisoriska bestämmelser om särskild investeringsfond för ersättande av avyttrat fartyg,

nr 7, i anledning av väckt motion angående skattebefrielse för viss trakta-mentsersättning,

nr 8, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten å gräddglass,

nr 11, i anledning av väckt motion angående tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktigarbeten, och

memorial nr 22, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promille-tal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1958 skall utgå, jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial nr 5, angående arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 och 36 §§ lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar, m. m., och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag); samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd, dels ock i ämnet väckt motion, och

nr 5, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar av flottningsslagsstiftningen.

§ 11

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 14, med förslag till förordning om ändring i kyrkomötesförordningen den 22 april 1949 (nr 174);

från bevillningsutskottet:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror fogade förteckningen över pälskinn; samt

från första lagutskottet:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befatning med spritdrycker och vin, m. m.; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret.

Vidare anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag avseende handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 80, i anledning av väckta motioner

om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten, i vad motionerna hänvisats till statsutskottet;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i visst fall av kronans rätt till danaarv m. m.

§ 12

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 59, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen om upprättande av ett europeiskt bolag för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic),

nr 63, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avse-

ende justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 66, angående högre utbildning av sjuksköterskor, och

nr 67, angående ordnande av den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 407, av fru *Thorsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.34.

In fidem

Gunnar Britth

Tisdagen den 25 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande februari.

§ 2

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation

har herr Helén tagit upp frågan om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för studiekostnader. Interpellationen utmynnar i följande frågor.

1. Kommer proposition om avdragsrätt för studieunderstöd, varom förslag framlagts av 1950 års skattelagssakkunniga i december 1956, att föreläggas årets riksdag?

2. Kan det förväntas att resultatet av skattelagssakkunnigas utredning rörande den skatterättsliga behandlingen av studiekostnader i övrigt kommer att redovisas inom en nära framtid, så att skattereglerna även i detta avseende —

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

t. ex. i fråga om avdragsrätt för amortering å studieskuld — kan reformeras utan ytterligare, längre dröjsmål?

I anledning härav får jag anföra följande.

Skattelagssakkunniga har beräknat det skattebortfall som skulle uppkomma, om den föreslagna avdragsrätten för studieunderstöd infördes, till sammanlagt 57 milj. kronor. Härav skulle på staten falla 36 milj. kronor och på kommunerna 21 milj. kronor. Det nuvarande statsfinansiella läget och kommunernas hårt ansträngda ekonomi medger icke genomförandet av en så pass kostnadskrävande reform. Jag har sålunda icke för avsikt att föreslå proposition till årets riksdag, utan denna fråga får tas upp längre fram när de ekonomiska förutsättningarna för en lösning föreligger.

Enligt vad jag inhämtat kan skattelagssakkunnigas utredning angående behandlingen i beskattningshänseende av studiekostnaderna i övrigt väntas bli färdig någon gång under sommaren. När en eventuell reform kan bli möjlig att genomföra får även i detta fall bli beroende av statens och kommunernas ekonomi.

Härefter anförde:

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet och chefen för finansdepartementet för ett ovanligt upplysande svar. Det innebär kort och gott att finansministern säger: »Jag, finansminister Gunnar Sträng, befinner mig nu i ett sådant läge, att jag föredrar att medverka till att en av de största orättvisorna i svensk skattelagstiftning bevaras för en oviss framtid. Jag, finansminister Gunnar Sträng, finner det rimligt, att vi bevarar ett system, som innebär exempelvis att en familjeförsörjare med en lat son och en flitig dotter får göra avdrag för periodiskt understöd till sonen, som inte vill arbeta eller utbilda

sig, men förhindras att göra motsvarande avdrag för flickan, som med betydande kostnader utbildar sig exempelvis till lärarinna.» Det innebär t. ex. också, som hänt i ett fall, att studier uppfattats som rent diskvalificerande även för sådant periodiskt understöd, som man annars skulle ha haft avdragsrätt för.

Finansministern drar i sitt svar in kostnadssiffror för genomförandet av rättvisa på detta område på ett sådant sätt, att varje åhörare måste få den uppfattningen, att reformen skulle påverka redan det kommande budgetårets utfall med 36 miljoners inkomstminskning på den statliga sidan. Så kan ju inte alls bli fallet. Avdragsrätten för A-skattebetalare — under förutsättning att vi nu godtar skattelagssakkunnigas beräkning — verkar ju först vid den deklaration, som avlämnas i februari 1960, om riksdagen alltså skulle besluta om denna sak i år, vilket enligt finansministern inte blir fallet. För B-skattebetalare kan det däremot verka för inbetalningar som sker 1959. Det är då givet, att kostnaderna för kommande budgetår skulle bli långt blygsammare än de siffror, som anförts i finansministerns svar.

Nu förstår jag mycket väl, att finansministern tänker längre bort än för ett kommande budgetår. Vi får väl då konstatera, att om man vill åstadkomma rättvisa och stimulera föräldrarna till att hjälpa till med att bekosta barnens studier i stället för att hundraprocentigt belasta en redan trängd låneemarknad, får man ta kostnaderna för detta och skaffa täckning via den övriga beskattningen.

Vidare är det som bekant så, att siffror av storleksordningen tiotal miljoner mer än väl kan rymmas inom herr Strängs felmarginaler. Jag kanske får påminna finansministern om ett litet meningsskifte som vi hade i televisionen i januari 1956. Jag frågade då finansministern, om han verkligen kun-

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

de lova att hans beräkningar av skatteunderlaget för budgetåret 1956/57 var så säkra, att han inte skulle riskera att under det budgetåret behöva gå ut och låna någonting för statens räkning. »Nej», sade finansministern, »alldeles säker är jag inte, men det måste i så fall bli fråga om obetydliga belopp.» Jag antecknade svaret, herr finansminister, och noterade sedermera, att det »obetydliga beloppet» blev 762 miljoner kronor. Under sådana förhållanden är man inte benägen att utan vidare acceptera en hänvisning till de siffror som herr Sträng här har anfört som giltiga skäl mot en rättvisereform, som hela riksdagen har ställt sig bakom vid inte mindre än tre tillfällen. Finansministern vet ju mer än väl, att denna fråga under hela 40-talet upprepade gånger diskuterats och att i bevillningsutskottets betänkanden från 1952, 1953 och 1955 förslag har begärts från finansdepartementet.

I interpellationsdebatten den 29 februari 1956 här i kammaren vågrade finansministern först att diskutera dessa frågor i detalj och upprepade gång på gång, att han skulle göra det när konkreta förslag låg på bordet. Men så tröttnade finansministern den gången på vad man kallade diskussion för diskussionens egen skull och slog ordagrant fast beträffande frågan om avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande ungdom: »Vi skall lösa den.» Det var ett kort och kärnfullt yttrande den 29 februari 1956. Står finansministern fast vid den uppfattningen?

Beträffande min andra fråga, som alltså gäller det större perspektivet om rätt till avdrag för amortering av studieskulder och på lång sikt frågan om studiekostnadernas finansiering för den enskilde, ger här finansministern det beskedet, att skattelagssakkunniga nu har kommit så långt i sina överväganden, att utredningen skall kunna avslutas under sommaren 1958. Det förefaller mig vara ett rätt långt dröjsmål,

som väl hänger samman med diverse skenmanövrer. Men jag får väl vara glad över att de sakkunniga på ett och ett halvt år hinner fram även till att avlämna den frågan till finansministern. Det vore ju då verkligen önskvärt om den behandlades av en finansminister, som har positivt intresse av att lösa dessa frågor och därför är villig att ge ett bidrag till en verklig ekonomisk demokratisering av de högre studierna här i landet.

Jag förstår att det kan vara tröttsamt för finansministern att gång på gång bli påmind om dessa saker. Men jag kan försäkra, herr finansminister, att om Ni inte vill ändra uppfattning på denna punkt så till vida, att Ni verkligen ger ett bestämt löfte att inom kort lösa denna fråga, får Ni finna Er i att den blir en av de eviga följeslagarna så länge Ni sitter kvar på taburetten.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag skulle kanske börja med en komplimang till herr Helén för att han kunde hålla ett så långt anförande i anledning av ett så kort svar som jag presterat. Han har frågat, om ett förslag på detta område blir framlagt, och jag har svarat nej med hänvisning till det statsfinansiella läget.

Det är alldeles uppenbart, att om jag ser på det statsfinansiella läget för nästa budgetår eller sträcker ut perspektivet något längre, så är det tillräckligt dystert för att motivera det svar, som jag alldeles nyss har lämnat herr Helén. Det hjälper inte att hänvisa till vår debatt i televisionen. Om logiken skulle ha gjort sig gällande hos herr Helén, skulle han ha kommit till en helt annan slutsats av den debatten än vad han tydligen gjort. Han frågade mig vid det tillfället, om jag trodde, att vi skulle slippa upplåning. Jag vågade inte garantera det men hoppades att den skulle bli så liten som möjligt.

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

Nu blev det en stor upplåning, och utifrån detta kan man väl, menar herr Helén, rätt ogenerat satsa litet hårdare, när man inte är säker på om pengarna räcker till. Jag förstår faktiskt inte logiken i det resonemanget.

Jag vill tillägga att när budgetperspektivet blir något liknande det som det var den 29 februari 1956, så tror jag på möjligheten att kunna genomföra denna reform. Men så är inte läget nu. Jag får naturligtvis finna mig i att herr Helén interpellerar. Värre prövningar kan man ju bli utsatt för.

nisterns prognoser är så osäkra, att man inte kan avvisa en reform enbart av det skälet, att den drar på statsverket kostnader som ligger inom ramen 10 miljoner kronor. Det är givet att varje ytterligare belastning som drabbar staten är besvärlig, men har man den uppfattningen, att det här gäller en verkligt elementär rättvisefråga, tror jag, att man är benägen att godta den belastningen och skaffa sig kompenstation på annat håll. Det hade varit välgörande, om finansministern hade delat den uppfattningen.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror tyvärr, herr finansminister, att den värsta prövningen inte är den som består i att jag står här och frågar finansministern. Den består nog i att det är så många människor här i landet som tycker att det är orimligt, att en finansminister accepterar det förhållandet, att en far får dra av i deklarationen för det barn, som inte uträttar något arbete, men förvägras avdrag för det barn som studerar. Jag tror att det är en större belastning och att finansministern innerst inne känner sig rätt besvärad av detta.

Frågan är verkligen så stor, herr finansminister, att det väl inte är för mycket, om man besvärar andra kamraren med den i sex och en halv minuter. Jag tror faktiskt att de människor, som har personlig erfarenhet av detta och tänkte på dessa saker kvällen den 14 februari, var benägna att offra mer än de minuterna på frågan.

Vad gäller själva de sakliga förutsättningarna för att införa en rättvisereform, som minskar statens inkomster, är det givet, att finansministern har större förutsättningar att bedöma dem än en enskild riksdagsman. Men när jag hänvisade till uttalanden, som finansministern gjorde i januari och februari 1956, alltså för inte så länge sedan, betonade jag uttryckligen, att finansmi-

Herr ONSJÖ (cp):

Herr talman! Min principiella inställning till den fråga det här gäller är, att samhället bör stödja de unga så, att ingen av ekonomiska skäl hindras att skaffa sig den utbildning som är lämplig för honom. Detta är givetvis ett socialt rättvisekrav, och det är naturligtvis också ett samhällsintresse att begåvningarna tas till vara och får utbildning för de yrken, för vilka de passar.

Men frågan är ju här på vad sätt detta skall ske. Jag är av den bestämda uppfattningen, att det uppslag, som herr Helén kämpat så ivrigt för som om det vore den allra största fråga vi hade här i landet, inte är den rätta vägen att lösa denna fråga. Om hans förslag skulle genomföras blir anordningen svår att administrera. Det blir svårt att ordna det så, att det verkligen kan kontrolleras, att rättvisesympunkten blir tillgodosedd. Våra taxeringsmyndigheter är redan nu överbelastade inte minst på grund av en del nya påfund på senare tid från finansdepartementet. De skulle få en ny sak att klara upp.

Man skall, herr Helén, tala mycket tyst om rättvisa i detta sammanhang. Hans förslag till lösning skulle ju verka på det sättet, att ju högre inkomst vederbörande har desto värdefullare skulle avdragsrätten bli. Kommer man

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

upp till en viss inkomstgräns blir avdragsrätten värdefullare än det stöd, som staten ger studerande i den högsta behovsklassen. Det kan väl knappast vara rättvist.

Herr Helén säger, att man nu får göra avdrag för periodiskt understöd för den som ingenting gör. Det är inte meningen, men det kanske sker ändå. Man avskaffar emellertid inte en orättvisa genom att skapa en annan. En sådan orättvis skillnad skulle det bli emellan dem som går den teoretiska och dem som går den praktiska banan. Vi kan ta som exempel en pappa, som har en flicka och en pojke — jag tror att herr Helén talade om en sådan familj. Flickan går kanske den teoretiska vägen genom skolor. För henne får pappan avdrag; jag vill minnas att förslaget var 300 kronor i månaden skattefritt. Om pojken inte är teoretiskt studiebegåvad utan vill sätta i gång med en liten verkstad eller något liknande och pappan finner rättvisan kräva, att han ger även sonen 300 kronor i månaden för att denne skall ta sig fram i livet, så medges inte något avdrag. Hur kan man tala om rättvisa i detta sammanhang och ta till sådana väldiga brösttoner som herr Helén? Jag håller finansministern räkning för att han verkligen tänker igenom saken innan han ger sig i kast med den.

Man kan inte heller komma förbi den statsfinansiella sidan av saken. Vi befinner oss ju i det läget, att vi får ta ut punktskatter för att kunna klara statsfinanserna. Herr Helén menar väl inte, att vi skall ta ut ytterligare skatt på t. ex. socker för att kunna ge 57 miljoner kronor åt dem, som har det bäst ställt här i samhället?

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det förefaller mig som om herr Onsjö inte riktigt gjort klar för sig skillnaden mellan de två frågor, som berörts i interpellationen: den som gäller avdragsrätten för periodiskt un-

derstöd och den som gäller avdragsrätten för amortering av studieskulder. Nog måste väl ändå herr Onsjö vid närmare eftertanke hålla med mig om att det är orimligt, att man nu i alla de fall, där det ges hållbara skäl för en ansökan om avdragsrätt för periodiskt understöd, kan bevilja denna därest vederbörande icke studerar, medan avdraget omedelbart förvägras därest samma mottagande part börjar en utbildning. Det är denna enkla fråga, som jag här har velat betona som en rättvisefråga. Att man i de övriga, större perspektiven kan få in besvärliga avvägningsproblem är jag väl medveten om, men i detta fall har jag inte heller tagit till så stora ord, som herr Onsjö beskyller mig för. Vi borde kunna vara överens om att det i den första, primära frågan är relativt enkelt att göra de begränsningar och klarlägganden, som skulle ta bort orättvisan.

Sedan var det väl ett rent misstag, när herr Onsjö sade, att det för vissa personer kunde vara lönande att göra avdraget. I de kretsar jag känner till har man inte så stora inkomster, att det blir en hundra procentig marginals katt.

Herr ONSJÖ (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska naturligt att man, när man i sådana sammanhang talar om rättvisa — så som herr Helén — gärna åberopar någon orättvisa som man tycker finns. Jag förnekar inte, att det just i fråga om periodiskt understöd kan förekomma orättvisor i många fall, men jag framhöll, att man inte avskaffar en orättvisa genom att införa en ny. Det tror jag att alla kammarens ledamöter hörde. Det var väl egentligen så herr Helén ville göra.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! När denna fråga kommer på tal kan jag inte hjälpa, att jag alltid ser samma bild framför mig. Det är den kolossala mängd av tjänstemän

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

i lägre inkomstgrupper, som lever på den svenska landsbygden och som är intresserade av att ge sina barn en högre utbildning. Eftersom deras lön ligger så pass högt, att de fria stipendierna inte står till buds, har de ingen annan möjlighet härtill än att öka sina inkomster genom extra förtjänster. Här har vi prästerna, som får bli pensionsstyrelsens ombud, här har vi skollärarna, som får arbeta på sparbanker o. s. v. För varje tusental kronor, som de behöver för att hålla sina barn i skola, måste de skaffa 1 300 kronor, därför att stat och kommun skall få 300 kronor i skatt. Jag kan inte tycka, att detta på något vis är rimligt, när andra folkgrupper, som inte är i samma situation som dessa tjänstemän med medelhöga eller låga löner, får bidrag till barnens undervisning genom behovsprövade stipendier redan från det de börjar i realskola. Åtminstone så stor avdragsrätt som det belopp, vilket staten beviljar åt de studerande som får studiebidrag — om det nu heter så — borde väl även herr Onsjö kunna vara med om inte kan innebära någon orättvisa.

Det är en mängd människor, som på grund av nuvarande bestämmelser befinner sig i besvärliga omständigheter. Jag kan ge direkta personliga exempel på vad det betytt av ofantliga mödor för människor, när de inte bara skall skaffa pengar till barnens studier vid skolor och universitet på andra ställen än i hemorten, utan dessutom för varje tusenlapp skall betala 300 kronor till stat och kommun i skatt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**:

Herr talman! Det var inte alls min mening att ta upp någon sakk Diskussion i denna fråga, där det ju ännu endast föreligger ett sakkunnigförslag som regeringen inte har tagit ställning till. Nu har det emellertid i debatten här kommit in åtskilligt av en sådan sak-

diskussion, och för att i någon mån vara garderad vill jag gärna ha sagt, att därest det samhällsekonomiska läget möjliggör ytterligare stöd åt den studerande ungdomen och jag har äran att sitta som finansminister när förslag skall framläggas, så är jag inte alls övertygad om att jag kommer att finna avdragsrätten för periodiskt understöd vara den riktiga vägen. Jag vill således förbehålla mig att eventuellt komma med ett annat uppslag till lösning av en fråga, beträffande vilken vi ju i stort sett är eniga om att den måste lösas.

Alla normala föräldrar har nog en mycket intensiv önskan att kunna hjälpa sina barn att skaffa sig en bättre bärning i livet än de själva haft möjlighet att göra. En del föräldrar lever under sådana ekonomiska förhållanden, att de inte ett ögonblick kan tänka på att låta barnen studera, medan detta för andra inte alls erbjuder några bekymmer. En tredje grupp av föräldrar kanske befinner sig på gränsen i fråga om ekonomiska möjligheter att hjälpa barnen studera, men de tar ändå chansen att låta barnen göra detta, och i regel klarar de väl också sina åtaganden, även om det hela är besvärligt för dem. Jag har bara velat göra den enkla reflexionen att detta är den önskan som alla föräldrar har i fråga om sina egna barn, och vid en jämförelse över hela föräldrafältet skall man nog finna, att det inte är prästen och skolläraren som är sämst ställda när det gäller möjligheterna att förverkliga denna önskan.

Herr **ON SJÖ** (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för vad han här senast sagt. Jag tyckte nog att finansministern till en början lovade litet för mycket, och det var bra att han gjorde den reservation som hans senaste inlägg innebar.

Jag vill ge herr Hæggbloom alldeles rätt däri, att det finns en grupp föräld-

Svar på interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

rar i mellaninkomstlägen, som har det rätt besvärligt, därför att deras barn inte kan erhålla det statliga studieunderstödet. Hur skall man då kunna hjälpa dem? Såvitt jag förstår är den enda vägen att öka de medel som anslås för studieunderstöd. Jag känner litet till hur dessa studieunderstöd verkar, och jag skulle inte inlägga någon gensaga, om vi hade råd att för detta ändamål offra 10 miljoner av de 57, som det här är fråga om och som huvudsakligen skulle gå till dem som inte behöver hjälp, ifall avdragsrätten för studieunderstöd skulle medges enligt herr Heléns önskan.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! När jag lyssnade till herr Hægglom, kunde jag inte undgå att göra mig den frågan, hur den inställning som han här givit uttryck åt överensstämmer med de förslag högern framfört i motioner till årets riksdag, där man, såsom herr Hægglom kanske känner till, föreslår att det förlängda barnbidrag eller det studiebidrag, som generellt utgår till ungdomar i åldern 16—18 år, alltså innan vederbörande har möjlighet att i annan ordning få statliga studiestipendier, skall dras in och att man i stället skall införa avdragsrätt för periodiska studieunderstöd. Detta innebär, såsom tidigare kanske har påpekats, ett slags ny indirekt beskattning. För att ha någon nytta av en sådan avdragsrätt måste man ju ha så stor inkomst, att det finns utrymme för ett avdrag för periodiskt studieunderstöd. Man måste med andra ord befinna sig i ett visst inkomstläge för att kunna tillgodogöra sig denna förmån. Såsom herr Onsjö här påpekat medför också den progressiva beskattningen, att denna förmån faktiskt får ett större värde för dem som har högre inkomster.

Jag skulle alltså vara intresserad av att få veta hur herr Hæggloms upp-

fattning kan stämma överens med den som kommer till uttryck i högerns motioner.

Herr **HÆGGBLOM** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill kort och gott svara att jag anser den metod, som jag förordat och som herr Kärrlander här berört, betydligt rättvisare och effektivare än anordningen med förlängt barnbidrag, vilket ju upphör vid 18 års ålder. I den mån föräldrarna har utgifter för ungdomarnas studier under den tid de befinner sig i åldern 16—18 år, så anser jag att man även då bör få avdragsrätt vid beskattning för dessa understöd.

Herr **KÄRRLANDER** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag nöjer mig med att konstatera, att herr Hægglom tydligen anser — fastän det inte framgick av hans första anförande — att det är rättvisare med en behovsprövning än med generella studiebidrag.

Herr **PERSSON** i Appuna (s):

Herr talman! Herr Hægglom såg framför sig bilden av prästen och skolläraren, som bodde på landsbygden och som inte hade möjlighet att låta sina barn studera. Men det bor ju inte, herr Hægglom, bara präster och skollärare på den svenska landsbygden, utan där bor också både lantarbetare och industriarbetare. För dem utgör inte frågan om barnens studier något problem, ty de har inte tillräckligt stora inkomster för att kunna låta sina barn studera.

Om vi verkligen skall få till stånd en radikal lösning av denna fråga, kan vi inte förfara på det sätt herr Helén tänkt sig, utan då är det bättre att finansministern lyssnar till de propåer om studielön, som framförts från det socialdemokratiska ungdomsförbundets

sida. Genom en sådan anordning skulle man kunna skapa större rättvisa på detta område än genom att bevilja rätt till avdrag i deklARATIONEN för studiebidrag.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Herr Persson i Appuna har nu i diskussionen fört in en helt ny tanke, som naturligtvis också kan diskuteras. Men vi får väl ändå inte glömma att denna församling har tidigare ganska enigt ställt sig bakom kravet på skattelättnader för periodiska studieunderstöd. Både herr Onsjö och herr Persson i Appuna har nu slagit in på andra vägar, och det överensstämmer tydligen med vad finansministern har i bakfickan. Jag tror att det vore ganska klokt av riksdagen att vidhålla den ståndpunkt, som man tidigare upprepade gånger intagit när det gäller denna sak, nämligen att medge skattelättnad för periodiska understöd åt studerande barn.

Herr HELÉN (fp):

Herr talman! Den synpunkt som herr Persson i Appuna förde in är något överraskande, eftersom riksdagen så sent som i november månad 1957 behandlade frågan utan att någon röst, bortsett från kommunisternas, höjdes till förmån för införande av studielön. Inte heller herr Persson i Appuna talade då för den tanken. Det hade väl varit lämpligt att då, när frågan behandlades i riksdagen, väcka detta förslag, så att det kunde komma upp till diskussion. Det förslag, som herr Persson i Appuna nu i förbigående kastar fram, är en rekommendation till finansministern att godta en propå, som skulle kosta det svenska samhället minst 200 miljoner kronor om året. Det förefaller inte riktigt välövertänkt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! I en med andra kamarens tillstånd framställd interpellation har herr Helén frågat mig när 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna kan förväntas redovisa sin behandling av den av 1956 års riksdag till utredningen överlämnade motionen rörande möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag.

Med anledning härav får jag meddela följande.

Utredningens arbete, som omfattar ett synnerligen vidsträckt problemkomplex, är för närvarande inriktat på överväganden, huruvida en modernisering av affärsverksformen kan ske inom nuvarande institutionella ram eller om en helt ny företagsform behöver tillskapas. Samtidigt härmed pågår utarbetandet av en studie rörande statsmakternas relationer m. m. till de statliga aktiebolagen. På grundval av nämnda studie är det utredningens avsikt att ta ställning till de spörsmål rörande de statliga aktiebolagen, som bl. a. aktualiserats i utredningsdirektiven och den av herr Helén åberopade motionen. Det är min förhoppning att utredningen skall kunna avsluta sitt arbete under nästa år.

Med det nu sagda anser jag mig ha besvarat den framställda interpellationen.

Vidare anförde:

Herr HELÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern också för detta svar. Det kan vara en slump som gjort att dessa svar kommit att följas åt, men

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

finansministern kanske har velat visa interpellanten generositet genom att besvara dessa interpellationer i omedelbar följd.

Finansministerns bistra hänvisning till det trängda statsfinansiella läget och hans klagan över det hårda ekonomiska klimatet är en alldeles utomordentligt lämplig bakgrund till mitt förslag om rätt för enskilda att köpa aktier i statens bolag. Det borde rimligen vara en lättnad för finansministern, om svenska folket anmälde sin villighet att bidra till att minska hans kapitalbekymmer genom att teckna aktier exempelvis i LKAB, där ju staten i dessa kapitalbristens tider på några få år skall placera cirka 900 miljoner kronor.

Jag har här framför mig riksräkenskapsverkets årsbok, där man kan finna en lång rad av andra statliga bolag som väl skulle lämpa sig för ett utspritt aktieäggande. Inte kan det väl ur socialdemokratisk synpunkt anses olämpligt, att en anställd t. ex. genom aktieköp skaffar sig grunden åtminstone för en viss känsla av personligt delägarskap i det företag där han arbetar? Skulle inte exempelvis Statens skogsindustrier kunna lösa en del av sitt stora investeringsbehov om företaget fick rätt att inbjuda till aktieteckning? Aktiebolaget Statsgruvor med sitt aktiekapital på 10 miljoner kronor vore väl ett annat passande objekt, flera av trafikföretagen likaså.

Finansministern har på intet sätt tagit avstånd från denna tanke. Jag noterar hans objektivitet på den punkten. Men jag skulle vilja fråga, om inte finansministern skulle vilja visa litet positivt intresse för avsocialisering av en del företag, när nu socialdemokratien såvitt jag förstår för rätt lång tid framåt lagt socialiseringstankarna på hyllan och övergett tidigare förstatligandedogmer. Att steg för steg genom aktieköp avsocialisera vissa företag är ju en långt ifrån lika genomgripande

och revolutionerande företeelse som det motsatta förfarings sättet. Det skulle vara en lämplig sysselsättning för regeringen nu när den har så stora bekymmer att täcka kapitalbehoven.

I den utredning, till vilken min motion har överlämnats, sitter också en av kammarens ärade ledamöter från det socialdemokratiska partiet som sekreterare. Jag förmodar att han har möjlighet och intresse att verka för att socialdemokratien företar en ideologisk nyorientering, som på längre sikt skulle visa sig vara god ideologisk investering.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! I anknytning till herr Heléns uttryckssätt i diskussionen kring det förra svaret skulle jag vilja fråga honom hur han själv vill lösa dessa problem och om han är beredd att dra ut konsekvenserna av sin ståndpunkt. De anställda i de statliga och kooperativa företagen har en känsla av delägarskap, det kan den som arbetat inom svensk produktion försäkra herr Helén. Kan herr Helén intyga, att han, Gunnar Helén, är villig att medverka till att ordna det så, att också företag, där arbetarna nu knappast känner någon samhörighet med sitt företag och har mycket svårt att göra sig gällande, omfattas av delägarskapssystemet? Detta kunde ske om aktierna i låt oss säga Korsnäsbolaget, Uddeholmsbolaget, Stora Kopparberg och andra bolag försålles på ett sådant sätt, att de anställda fick möjlighet att göra sig gällande inom företagen. Jag förstår mer än väl att herr Helén försöker tjäna sina sporrar med sitt tal om avsocialisering, men jag tycker att han borde syssla med andra uppgifter. Vad som i dag behövs är inte att svenska folket avhänder sig sin känsla av medägande i de statliga företagen utan närmast att vi får bestämmanderätt också inom andra företag.

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

Jag skulle också vilja säga till finansministern, att han inför dessa utredningsresultat och uttalanden verkligen inte behöver känna sig nödsakad att företa några ingrepp i de statliga företag vi har. Om han finner det nödvändigt att göra det i andra företag, må det vara hänt. Efter att ha hört högerns och folkpartiets inställning till de statliga företagens skötsel, har jag — som jag tidigare sagt — faktiskt blivit förskräckt över att dessa partier skulle få möjlighet till att förstöra exempelvis ett så gammalt hedervärt bolag som Stora Kopparberg med sina 600 år på nacken. Herr Helén bör tänka över vad han i själ och hjärta menar med denna interpellation.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna rannsaka både hjärta och njurar, när herr Lundberg ber om det. Han var bänkamrat till mig under min första tid i riksdagen, och jag har sedan dess en utpräglad respekt för hans personliga åsikter. Det innebär tyvärr inte, herr Lundberg, att jag också kan dela dem.

Jag tror inte det är så, herr Lundberg, att en vanlig svensk genomsnittsmedborgare känner någon särskild äganderätt i hela svenska folkets järnväg, SJ, som förhållandena nu gestaltar sig. Jag har i varje fall aldrig träffat någon människa, som känt något direkt meddelägarskap i detta företag. Men jag inbillar mig, att det finns likartade företag, där man mycket väl skulle kunna tillåta att de inbjuder till aktieteckning, varigenom de anställda i grupp eller enskilt genom aktieförvärv skulle få både känsla av medbestämmanderätt och också en reell sådan.

Herr Lundberg ifrågasatte, om det var tänkbart för mig att medverka till liknande förfaringsätt inom enskilda företag. Ja, herr Lundberg, vi har inom

folkpartiet — inte minst inom dess ungdomsförbund under den tid jag var ordförande där — ivrigt verkat för nya former av meddelägarskap och medbestämmanderätt. Det är ingenting som hindrar, att dessa önskemål förverkligas exempelvis i den formen, att grupper av anställda eller enskilda anställda får förvärva aktier i företag. Jag tror alltså att det är ett rent misstag av herr Lundberg att söka göra gällande, att det råder ett motsatsförhållande mellan oss på denna punkt.

Vad det här gäller är dels att skapa gynnsammare former för sparande och kapitalförsörjning, dels att åstadkomma ett breddat ägande. Därom borde vi kunna vara överens på det principiella planet, även om jag sedan förmodar, att herr Lundberg har andra avsikter än jag i dessa fall.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag vill bara uttrycka min glädje över att herr Helén så odelat ansluter sig till de synpunkter, som högern flera gånger framfört i motioner, senast i motion nr 226 i första kammaren. Jag antar att vi vid den kommande riksdagsbehandlingen av denna motion skall få herr Heléns fulla stöd.

Sedan förvånar det mig litet, att herr Lundberg som socialdemokrat uttryckte sig så onyanserat. Det kan inte vara herr Lundberg obekant, att en så känd ekonom som herr Kellgren i LO i en broschyr utvecklat liknande tankegångar som högern gjort i sin motion beträffande vikten av att sprida aktieägandet. Han har därvid på ett intressant sätt framhållit just betydelsen av detta. Jag är överens med herr Lundberg om att denna spridning kan avse företaget av olika slag. Man försöker väl även exempelvis bedriva börsverksamheten i detta land så, att möjligheter kan beredas var och en att köpa aktier. Jag

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

tror inte att det på socialdemokratiskt håll kan finnas anledning till en dogmatisk, negativ inställning, när t. ex. herr Kellgren, med sitt inflytande i LO, så kraftfullt utvecklat ungefär samma tankegångar i sin broschyr som dem vi anfört.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Då det gäller herr Kellgrens åsikter om ett spritt aktieäggande m. m. kan man inte gärna sprida de statliga aktierna mera än till att låta hela svenska folket få rå om dem.

Till herr Helén skulle jag vilja säga, att det väl ändå är på det sättet, att de enskilda bolagen dominerar i detta land. Men låt mig då ta ett praktiskt exempel. Vi antar att det finns två konkurrerande bolag, där det ena självt äger något över hälften av aktierna och det andra äger något under hälften, och det ena försöker att köpa upp aktier, inte för att stimulera verksamheten utan för att slå ihjäl en konkurrent. Menar då herr Helén, att man genom att sprida aktier och genom att ge möjligheter för en konkurrent att för överpris köpa in dessa aktier skulle skapa ett bättre förhållande?

Jag tror inte att herr Helén tänkt sig in i vad detta skulle innebära både för enskilda aktiebolag och för de bolag, som staten äger, eller för svensk kooperativ.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lundberg vidgar hela resonemanget till ett jätteperspektiv om det avgörande inflytandet inom de ekonomiska enheterna i vårt land. Det är såvitt jag förstår en annan fråga än den betydligt blygsammare, som jag här diskuterat, nämligen frågan om möjlighet för enskilda eller grupper av enskilda att förvärva smärre aktieposter.

De krig som kan pågå inom storföretag beträffande aktiemajoriteterna har

en helt annan ekonomisk betydelse och behöver såvitt jag förstår inte alls påverka en vanlig genomsnittsmedborgares möjligheter att förvärva en liten aktiepost.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Om de små aktieägarna endast skulle få förvärva en smärre del av aktierna, skulle de praktiskt taget icke ha något som helst inflytande i företaget. Menar herr Helén att varje aktieägare skulle ha en röst eller att aktieägarna skulle ha en röst för varje aktie? Jag vågar försäkra herr Helén att inget solitt enskilt bolag ens skulle drömma om att släppa ifrån sig den makt, som innehavet av aktiemajoriteten innebär och som man i vissa situationer ändå behöver.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte föreslagit några som helst reformer i gällande svensk aktiebolagslagstiftning. Jag förutsätter att den är relativt väl anpassad även för det ändamål som här har ifrågasatts. Det innebär dock, herr Lundberg, en viss rätt att man har möjlighet att yttra sin mening på bolagsstämman. Den meningen är, förmodar jag, om man utgår ifrån herr Lundbergs erfarenheter, väl underbyggd, och i så fall lyssnar väl även de som har hand om de stora aktieposterna på denna mening.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Jag vill först korrigera en liten detalj i herr Heléns anförande. Herr Helén antydde att jag skulle vara sekreterare i den statliga utredningen. Sedan 6 februari är jag det inte — jag läste det i en tidning den 11.

Det förslag som herr Helén talade för innebär, att man skulle sälja en bit av gården för att få pengar till de löpande kostnaderna. De pengar man får genom

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

att sälja undan en del av sina tillgångar skulle man använda för att fylla ut i statsbudgeten. Jag tror inte att det ter sig tilltalande för den som har något sinne för ekonomi, att man river undan det som gångna generationer har byggt upp. Det kan vara påkallat att handla så i en nödsituation, men landet befinner sig ju inte i en sådan. Det kan till och med kanske vara bra att ha de statliga företagen, om vi skulle råka in i en sådan situation — då kan vi använda dem som belåningsobjekt om inte till annat.

Vi skall avsocialiseras, säges det. Jaså, var det en socialisering som de borgerliga partierna genomförde i mitten på 1800-talet, när staten började bygga järnvägar? På den tiden såg man litet förnuftigare på saken, men nu efteråt försöker man blåsa in s. k. ideologi i det hela. Man bör nog bedöma detta på ett litet lugnare sätt än herr Helén har gjort. Det förefaller vara modernt också för de svenska borgerliga partierna att se upp till Adenauer och hans Volksaktien som ideologisk ledare.

Herr Heléns recept innebär, att vi skulle sälja undan de bästa bitarna, att vi skulle skrapa av köttet från benen och sedan skulle staten driva de sämsta bitarna — ty jag antar att herr Helén för egen del inte önskar förvärva t. ex. inlandsbanan. Nå, skall staten driva den och betala de förluster som uppstår sedan herr Helén varit med om att dela vinsterna på de lönande sträckorna, t. ex. söderut från Stockholm, måste väl förlusterna täckas genom högre skatter. Det är alltså kraftigt höjda skatter som herr Helén slåss för i valrörelserna. Om inte herr Helén betalar förlusterna, får någon annan betala dem. Herr Helén ville ju under den första halvtimmen i eftermiddag ha höjda skatteavdrag.

Sedan vill jag fråga hur herr Helén kan rekommendera någon människa att

köpa ASSI? En annan folkpartist här i kammaren framhåller ständigt och jämt i folkpartiets eller Bonnierkoncernens kvällstidning här i staden — det är samma sak — hur vanskött det företaget är. Hur kan herr Helén rekommendera hederliga medborgare att köpa aktier i ett så dåligt bolag som ASSI är enligt den uppfattning som drives på folkpartistiskt håll? Bestäm er först om det är ett dåligt eller ett bra företag. Kom först överens på den punkten, det kanske vore ett framsteg.

Nu tror jag inte att ni har rätt när ni säger att ASSI är ett dåligt företag, och herr Helén tror tydligen inte på vad hans Parteigenossen säger — det är bäst att övergå till tyska, så förstår herr Helén ideologien. Varför sälja just ASSI till privata ägare? ASSI har redan varit i privat hand, och de privata ägarna har misslyckats med företaget. Staten tvingades att köpa upp det konkursmässiga företaget och har nu drivit det i många år och fått det på fötter enligt herr Heléns uppfattning men inte enligt somliga andra folkpartisters. Skall man då sälja undan det? Varför köpte inte privatpersoner företaget 1938? Om det fanns så stort intresse hos de enskilda att köpa delar av ASSI, varför snodde man då inte åt sig Törefabrikerna innan ASSI ålades att köpa eländet?

Det vore tacknämligt om ni tänker igenom de här sakerna litet bättre innan ni lade fram edra förslag. Det är så få som är intresserade av att köpa aktier i företag på detta sätt. Om majoriteten av aktierna är samlade hos en ägare, kommer den som köper en liten post att helt ligga i händerna på majoritetsägaren. Denne kan föra vilken prispolitik och vilken utdelningspolitik han vill. Skall det vara någon mening med försäljningen av aktierna, måste köparna få ett majoritetsinflytande i företaget, eller om det är nyfikenheten som stimulerar intresset, borde de åt-

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

minstone ha så många aktier, att de kunde tillsätta en minoritetsrevisor och sätta käppar i hjulet för det statliga företaget. Vad man avser är nämligen inte att hjälpa det statliga företaget utan att stjälpå så mycket som möjligt.

Om man är intresserad av demokrati i industriella sammanhang, varför rensar man då inte först upp hemma? Varför har man bara en tusendels röst på somliga aktier? Den ene behöver 1 000 aktier för att få en röst, men den andre klarar sig med en aktie. Rätta till det först inom de privata företagen innan ni försöker lära de statliga företagen hur de skall se ut för att vara demokratiska!

Det kommer att finnas både statliga och enskilda, kooperativa och kommunala företag i det här landet. Låt alla de typerna av företag få finnas och utveckla sig själva! Hjälp dem framåt i stället för att bråka om de olika typerna! Låt de företag som är bäst expandera, och sätt inte krokben för dem! Låt de statliga företagen få samma frihet att föra över pengar mellan olika branscher som de privata koncernerna har! Jag skulle kunna ansluta mig till herr Heléns förslag, att minoritetsposter av aktier i vissa statliga företag får säljas, den dag vi får ett statligt förvaltningsbolag, som säljer aktierna och sedan placerar pengarna där förvaltningsbolaget bedömer det vara ändamålsenligt. Det måste ske på affärsmässig basis, så att man inte säljer sin gård och använder pengarna till den löpande konsumtionen.

Det är en strid på den här fronten. Jag förstår att det finns andra syftemål bakom än att bara lägga krokben för den statliga företagsamheten, så att man sedan kan visa upp hur dåligt den går, och att lassa på de statliga företagen Törefabriker och sådant elände för att själv sno åt sig de bästa bitarna längre söderut. Man har också ett annat syfte. Jag fick ett påtagligt exempel på det i

går vid ett lunchbord. Det kom fram en industriman till de två andra industrimän som jag satt tillsammans med. Han kände inte igen mig utan pratade med de andra och sade: »Jag är nere för att ordna så, att mina bolag lämnar ett väsentligt bidrag till den politiska strid som nu förestår. Jag antar att herrarna inom er koncern gör samma sak, så att vi får fram mycket pengar. Det gäller nämligen en viktig fråga.» Jag svarade litet vid sidan av: »Jag skall väl se vad jag kan få fram i mina bolag.» I övrigt var det fullkomligt tyst vid bordet.

Jag förstår att herr Helén också har ett intresse av att få fler företag att klämma ut skattefria anslag från.

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! I en tid då man diskuterar, hur man skall skapa nya arbetstillfällen på olika håll i vårt land för att bereda människorna sysselsättning, är det angenämt att få höra, att det ännu finns s. k. riskvilligt kapital. Från den utgångspunkten tycker jag att det uppslag som här har framförts är värt noggrant beaktande, men jag tycker inte att det mest angelägna i dagens läge är att överta de statliga företag som finns i detta land. Det finns andra och angelägnare uppgifter. Jag skulle exempelvis inte vilja tillråda en sådan överföring av äganderätten till Statens skogindustrier som här har skisserats upp. Anledningen är den erfarenhet vi har från den tid när skogsindustrien i övre Norrland var privatägd.

Vem var det som introducerade det statliga inflytandet på det här området? Jo, det var den förste kroppsarbetaren på statsministerns ämbetsstol i detta land, nämligen Carl Gustaf Ekman. Han kände såsom svensk statsminister ansvar för de tusentals människor, som blev arbetslösa till följd av den svåra krasch som den privatägda sågverksindustrien råkade ut för 1925. Han kän-

Svar på interpellation ang. behandlingen av frågan om möjligheterna för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag

de ansvar för de arbetare och tjänstemän som hade blivit arbetslösa, och han kände ansvar för den norrländska bygden med dess flerhundraåriga kulturtradition, som nu syntes gå en säker förintelse till mötes.

Med detta perspektiv tog sedermera landshövdingen i Norrbottens län O. W. Lövgren i denna kammare helt inofficiellt kontakt med Carl Gustaf Ekman. Lövgren omtalade sedermera i sitt sista offentliga anförande som landshövding i Norrbotten, att Ekman hade framhållit att han, ehuru han principiellt var motståndare till socialismen, ändå måste såsom svensk statsminister ta ansvar för människorna där uppe. Den 8 juli 1926 anordnades ett stort folkmöte utanför Nederkalix kyrka med 2 000 människor församlade. Carl Gustaf Ekman kom dit i sällskap med fyra statsråd och flera generaldirektörer för att söka lägga till rätta vad den privata företagsamheten hade ställt till med. O. W. Lövgren sade, att Carl Gustaf Ekman sannerligen inte var någon socialist men att det ländet Carl Gustaf Ekman till ovanskelig ära, att han bortsåg från politiska principer när det gällde att rädda människorna.

Detta var upptakten till den statliga företagsamheten inom träförädlingen.

Man startade inte Statens skogsindustrier på en gång. Man tänkte verkligen starta ett bolag, där aktierna skulle ägas av de enskilda precis på det sätt som här har skisserats, men det visade sig att de enda som var intresserade av att förvärva aktier var de arbetslösa sågverksarbetarna, och när de skulle låna pengar till att köpa aktierna, sade kreditinstituten nej. Det var en hopplös väg att gå.

Jag är som sagt glad över att det finns riskvilligt kapital, men mot bakgrunden av vad man har erfarit exempelvis inom sågverksnäringen tror jag det är klokt att lämna de statliga företagen i fred, alldenstund det kan hän-

da att de av politiska skäl inte alltid är i tillfälle att tillvarata näringens intressen.

Men jag skulle vilja komma med ett annat uppslag. De största uppgifterna i dagens situation är att bereda arbete åt dem som är arbetslösa eller som löper risk att bli arbetslösa. Det finns uppgifter i Blekinge och i Bohuslän, och jag kan anvisa rikhaltigt med uppgifter även i Norrbotten.

Skulle man inte kunna tänka sig, att de, som står bakom denna tanke, startar ett nytt bolag, i vilket aktierna skulle säljas just till människorna på det sätt, som har angivits här? Detta bolag skulle då också överta ansvaret för den arbetslöshet, som uppkommer här i landet. De sociala skäl, som på sin tid var bestämmande för staten, när den tvingades att uppträda som företagare, skulle då också kunna ligga till grund för det nybildade företagets verksamhet.

Jag tror, att det är klokt, att man inser, att samhället ännu inte är färdigt. Det måste vara meningslöst att etablera denna strid, när det finns så rikhaltigt med uppgifter i obanad terräng.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att här polemisera mot det mycket sympatiska anförande, som herr Lassinantti höll. Jag begärde ordet under det kåseri, som herr Hagnell nyss framförde. Som kammarens ledamöter väl märkte, var det hos dessa båda herrar en oerhörd skillnad på intresset för de principiella frågeställningar, som ligger bakom de spörsmål vi här behandlar.

Jag konstaterade att herr Hagnell talade om de många dåliga statliga företag vi har — ja, all statlig verksamhet över huvud taget, hade jag nästan en känsla av att han menade. Det var intressant att höra detta från en principiell socialist, och jag noterar det, herr talman. Det skulle sedan vara oerhört intressant, om herr Hagnell också kun-

Svar på interpellation om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland

de dra den slutsatsen att det kanske inte är så bra med det nuvarande socialdemokratiska partiprogrammets svepande formulering till förmån för samhällets övertagande av stora delar av det svenska näringslivet. Jag hyser dock inte stora förhoppningar om att herr Hagnell skall göra det, ty han visade ju i sitt anförande att han inte var särskilt intresserad av de idémässiga principiella diskussionerna. Han talade med utomordentligt förakt om »s. k. ideologier». Det är möjligt att den unga svenska socialdemokratien har den inställningen, men det beklagar jag i så fall.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Om herr Olle Dahlen hade lyssnat litet på detaljerna i mitt anförande — jag skall emellertid inte begära för mycket, eftersom detta ju inte är hans ämne — så skulle han ha märkt, att när jag talade om »s. k. ideologier», så gjorde jag det i samband med herr Adenauers folkaktieideologi, som ni har övertagit i folkpartiet, die Volkspartei.

Jag har ingen anledning att ta på mig stämpeln som principiell socialist. Jag tar inte sådant på mig. Jag diskuterar från fall till fall vad som kan vara lämpligast att göra. Och jag säger heller inte att det var principiella idealister i de borgerliga partierna som socialiserade statens järnvägar i mitten av förra århundradet. Det var förnuftigt folk som gjorde det.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora har frågat mig om jag vill medverka till att en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice inrättas för Norrland vid förslagsvis Sundsvall-Härnösands flygplats.

Interpellanten framhåller bland annat att en dylik effektiviserad väderlekstjänst framstår som önskvärd och påkallad för det alltmer utvecklade inrikesflyget på Norrland samt att den även skulle vara av värde för det norrländska fisket och jordbruket.

I anledning härav vill jag omtala att Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts arbetsuppgifter och organisation f. n. är föremål för särskild utredning, som jag med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade våren 1957. Enligt sina direktiv har utredningen att klargöra vilka uppgifter som bör ankomma på institutet och vilken omfattning dessa uppgifter bör ha. Den har därvid särskilt att mot bakgrunden av framkomna behov ompröva den civila flygväderlekstjänsten samt beakta yppade önskemål om särskilda prognoser för vissa institutioner och näringsgrenar m. m. Utredningen har också att bedöma om kostnaderna för institutets ifrågakommande ökade insatser bör hänföras till den ordinarie, av statsmedel bekostade verksamheten eller betalas av uppdragsgivare.

Jag är ense med interpellanten, att den av honom ifrågasatta utbyggnaden av väderlekstjänsten vid Sundsvall-Härnösands flygplats med prognosverksamhet av olika slag är en fråga av praktisk betydelse icke blott för flygsäkerheten vid trafikflygets utnyttjande av flygplatsen utan också för jordbruket och fisket i vissa delar av Norrland. Då emellertid frågan faller inom ramen för en sakkunnigutredning, som f. n. håller på med sitt arbete, anser jag mig icke nu böra göra något uttalande beträffande frågans lösning.

Härpå anförde

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det svar, som jag har erhållit på min interpellation. Jag noterar med särskild tillfredsställelse statsrådets uttalade positiva intresse för frågan. Anledningen till att jag har tagit upp denna fråga är att Norrland alltfört saknar väderlekstjänst med prognosverksamhet och att det norrländska näringslivet ofta och i olika sammanhang framfört önskemål om en förbättrad väderleksservice. Då södra och mellersta Sverige är väsentligt bättre tillgodosedda i detta hänseende, synes också rättviseskäl tala för att även Norrland borde komma i åtnjutande av samma förmån.

För det norrländska näringslivet och inte minst för jordbruket och yrkesfisket är denna frågas lösning av oerhört stor betydelse. Detsamma kan också sägas från civilflygets och turistlivets sida.

Yrkesfisket utefter norrlandskusten är fortfarande en betydande näringsgren. Men det är också känt, att fisket i många fall är en ojämn och osäker inkomstkälla med starkt varierande fångstmöjligheter. Den stora roll, som väderleken härvidlag spelar, ger anledning antaga, att en utbyggd väderlekstjänst med prognosservice skulle bli av stor ekonomisk betydelse för fisket samt eliminera en del svårigheter i fråga om fångstmöjligheter och risker till liv och egendom i detta yrke. I vårt grannland Norge har man exempelvis sedan många år tillbaka med speciell omtanke om yrkesfisket byggt ut sin väderlekstjänst med prognosverksamhet, som har spridning över hela landet och utefter hela kusten.

Dessa synpunkter synes också väl sammanfalla med önskemålet från civilflyget, för vilket en bättre väderleks-

service skulle innebära en ökad flygsäkerhet på Norrland.

Härtill kan läggas, att turistlivet i norrlandsfjällen måhända skulle besparas många tragiska olyckor.

Då statsrådet till fullo synes dela dessa synpunkter och då därtill Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut deklarerat ett positivt intresse för frågan, synes man kunna hoppas, att utredningen kommer med en snar lösning av denna för hela Norrland så viktiga fråga.

Med dessa ord, herr talman, ber jag än en gång att få tacka statsrådet för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Fröken Höjer har frågat mig om en av medicinalrådet Bergman i särskild undersökning begärd snabbutredning för att tillrättalägga vid inspektion konstaterade hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen snarast kommer till stånd. Vidare har herr Johanson i Västervik i en interpellation frågat mig, vilka åtgärder jag anser påkallade av den inspektion, som vidtagits vid S:ta Gertruds sjukhus.

Dessa båda frågor har jag ansett böra besvaras i ett sammanhang.

Åtskilliga brister i fråga om sanitära installationer, köksutrustning, vattenrening m. m. vid de statliga sinnessjukhusen har tidigare uppmärksammats

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

och föranlett åtgärder i anslutning till den pågående upprustningen av dessa sjukhus. En direkt på hygienien inriktad tillsyn av sinnessjukhusen har dock icke kunnat ordnas förrän år 1957, då chefen för medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå kunnat frigöras för särskilda hygieniska inspektioner.

De vid inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus särskilt påtalade bristerna rör i första hand vårdavdelningarnas hygieniska standard med avseende på toaletter, tvättmöjligheter, bad och sköljrum. Vidare har konstaterats, att avdelningarna på grund av överbeläggning — för närvarande omkring 25 procent — var i hög grad trångbodda med därav följande olägenheter bl. a. beträffande behandlingen av insulinpatienter, att belysningen är bristfällig samt att uppvärmningssystemet är gammalmodigt och underdimensionerat. Vidare har omhändertagandet av avdelningarnas tvättgods befunnits icke fungera på tillfredsställande sätt. Missförhållandena i sistnämnda hänseenden — förhållandena, som syntes råda även på andra statliga sinnessjukhus — torde enligt inspektionsrapporten endast kunna tillrättaläggas genom en central snabbutredning.

De påvisade hygieniska bristerna har icke varit okända för direktionen, som vid flera tillfällen gjort framställningar om ökad medelstildelning för bristernas avhjälpande. Såsom framgår av de uppgifter jag strax skall lämna, har dessa framställningar i regel i huvudsak bifallits.

Från medicinalstyrelsens delfond av fastighetsfonden anvisas årligen medel till de statliga sinnessjukhusens underhåll. Varje sjukhus erhåller årligen ett relativt konstant belopp för löpande underhållsarbeten i sjukhusets egen regi. En del av fastighetsfondsmedlen innehålls preliminärt av styrelsen för att

disponeras för vissa större arbeten i det äldre byggnadsbeståndet. Därvid moderniseras toaletter, tvättrum och badrum, varmvatten inledes i patienternas tvättställ och befintlig armatur utbytes. Ny inredning för avdelningskök och sköljrum anskaffas. Belysningsförhållandena på vårdavdelningarna förbättras, varvid bl. a. sänglampor installeras. Personalrum, behandlingsrum och smutstvättnekast iordningställes i den mån tillgängliga utrymmen så medger. Slutligen målas hela avdelningen. Dessa åtgärder blir synnerligen kostnadskrävande och kan därför endast utföras på ett mycket begränsat antal vårdavdelningar varje år.

Under tioårsperioden 1948/49—1957/58 har av direktionen för S:ta Gertruds sjukhus i dess stafförslag begärts sammanlagt 1 498 000 kronor för fastighetsunderhåll medan av medicinalstyrelsen anvisats 1 333 000 kronor. Bortsett från åren 1950/51 och 1955/56, då relativt stora nedskärningar skett, har direktionen i underhållsmedel fått i stort sett vad den begärt. Härutöver har såsom tilläggsanslag äskats och av medicinalstyrelsen anvisats cirka 341 000 kronor. Dessa medel har använts till större arbeten enligt vad nyss sagts.

Flera av de i rapporten påtalade missförhållandena är av den karaktär att det uppenbarligen måste anses ankomma på direktionen att med anlåtande av tillgängliga underhållsmedel eller genom organisatoriska åtgärder i övrigt avhjälpa desamma. Åtskilliga av missförhållandena såsom trångboddheten, bristfälligheterna i fråga om varmvattentillförsel och uppvärmning samt belysning är emellertid av sådan natur, att fullt tillfredsställande förhållanden icke kan åstadkommas utan genomgripande ny- och ombyggnadsåtgärder. Detsamma är förhållandet beträffande

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

flertalet sinnessjukhus, och åtgärder av denna karaktär ingår därför som ett väsentligt led i den omfattande upprustning av mentalsjukvården, som nu pågår. Som riktlinje för denna gäller en av 1956 års riksdag godkänd reviderad generalplan. Planen framlades 1954 av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande och innefattade bl. a. en preliminär fördelning av de återstående investeringarna för upprustning av befintliga sjukhus — tillsammans 229 miljoner kronor — för åren 1955—1967. Härav belöper cirka 15 miljoner kronor på S:ta Gertruds sjukhus. För att få en uppfattning om storleksordningen av den upprustning, som pågått sedan 1950 års generalplan antogs, vill jag erinra om vad min företrädare meddelade härom vid fjolårets riksdag. De totala investeringsanslagen har sålunda åren 1950/51—1957/58 uppgått till cirka 197 800 000 kronor.

Det ankommer på statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande att framlägga förslag till åtgärder för upprustning av bl. a. S:ta Gertruds sjukhus i anslutning till de förslag för realiserande av generalplanen, som ingår i dess uppdrag. Kommittén har äskat och erhållit sammanlagt omkring 7 500 000 kronor för dylika arbeten vid sjukhuset sedan år 1949. Bland dessa arbeten kan nämnas ny panncentral, anslutning av vissa vårdpaviljonger till det centrala värme- och varmvattensystemet, modernisering av kök och tvätt, förbättrande av råvattentillförseln, uppförande av två vårdpaviljonger och vissa bostadshus samt omfattande elektriska arbeten. Förstnämnda båda arbeten jämte de renoveringsarbeten som planerats för nästa budgetår torde innebära att påtalade brister i fråga om uppvärmningen kan avhjälpas i flertalet paviljonger.

Anvisade belopp har emellertid icke varit tillräckliga för att försätta hela

sjukhuset i acceptabelt skick. Detta har jag för egen del funnit vid ett besök, som jag i anledning av inspektionsrapporten gjorde vid sjukhuset i december 1957. Jag konstaterade emellertid då, att det fanns ett par avdelningar vid sjukhuset som grundligt renoverats för underhållsmedel och därvid fått en tillfredsställande utformning. De kvarstående bristerna är dock så omfattande, att det ännu krävs mycket stora belopp för att åstadkomma erforderliga förbättringar. Flera av byggnaderna torde befinna sig i sådant skick, att de ej kan för framtiden användas. Sjukhuset uppfördes 1912 och flertalet avdelningar har sedan dess icke blivit föremål för mera genomgripande moderniseringsåtgärder.

Även flera andra av de statliga sinnessjukhusen befinner sig emellertid som nyss nämnts i föråldrat och delvis starkt nedslitet skick. Överbeläggningen vid de egentliga sinnessjukhusen uppgick under år 1956 till icke fullt 2 700 eller i genomsnitt för alla sjukhusen omkring 14 procent. Antalet experter utgjorde omkring 1 470. Vid avvägningen av såväl underhålls- som investeringsanslag är det därför nödvändigt att söka åstadkomma en någorlunda jämn fördelning av nybyggnader och moderniseringsarbeten mellan de olika sjukhusen. Väsentliga förbättringar torde därför inom rimlig tid icke kunna åstadkommas annat än genom en ökad medelstilleddelning. Medicinalstyrelsens del av fastighetsfonden har för nästa budgetår föreslagits uppräknad från cirka 5,2 till 6,2 miljoner kronor eller med omkring 20 procent.

Frågan om anvisande av medel under investeringsanslaget till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för nästa budgetår prövas för närvarande inom departementet, och proposition i ämnet kommer att förläggas riksdagen i mars.

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Såväl kommittén som medicinalstyrelsen har därvid föreslagit medelsanvisning för mera genomgripande förbättringsåtgärder vid flera av de äldre sjukhusen, bl. a. S:ta Gertruds sjukhus. Inom kommittén har redan under hösten 1957 en förnyad genomgång av byggnadsbeståndet vid bl. a. detta sjukhus påbörjats i syfte att utarbeta detaljerade planer för den i generalplanen förutsatta fortsatta upprustningen. För att fullfölja genomgången avser kommittén att besöka sjukhuset i början av mars.

Medicinalstyrelsen planerar att fortsätta renoveringsarbetena i den takt som tillgängliga underhållsmedel medger, med särskilt aktgivande på de mest framträdande hygieniska bristerna. Styrelsen ämnar också företaga en speciell utredning rörande omhändertagandet av smutsvätten samt vissa andra hygieniska frågor vid sjukhuset. Denna utredning torde kunna utföras av styrelsens byggnadsinspektör och hälsovårdskonsulent. Slutligen har sjukhusledningen meddelat, att genom viss omflyttning några patienter beretts ökat utrymme i dagrummen och att omhändertagandet av skölj- och smutsvätt omorganiserats på ett par avdelningar.

Såväl medicinalstyrelsen och kommittén som vederbörande sjukhusdirektion har alltså vidtagit eller planerar åtgärder för att undanröja de påtalade missförhållandena vid S:ta Gertruds sjukhus. Jag förutsätter vidare, att den vid inspektionen ifrågasatta utredningen om brister beträffande uppvärmningen vid sinnessjukhusen snarast kommer till stånd. Med hänsyn härtill och då jag utgår från att jämväl övriga berörda spörsmål fortlöpande beaktas även vid andra sjukhus samt att härför erforderliga utredningar verkställes, anser jag för egen del icke påkallat att föranstalta om särskild utredning eller eljest vidtaga speciella åtgärder.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat förevarande båda spörsmål.

Härefter anförde:

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Jag får tacka herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för ett, får jag väl säga, i sak välvilligt svar. När det gäller att verkligen lägga till rätta vid inspektioner konstaterade hygieniska brister vid många statliga sinnessjukhus, speciellt S:ta Gertruds sjukhus, undrar jag emellertid om man inte ändå får titta litet närmare både på erforderliga åtgärder och det lämnade svaret.

Statsrådet anser det inte påkallat att föranstalta om särskild utredning och inte heller att i övrigt vidtaga speciella åtgärder. Såvitt jag förstår finner statsrådet det tillfredsställande att man ungefär på samma sätt som tidigare planerar och budgeterar dock utan att skära ned erforderliga anslag. För detta senare är ju vad som skett under alla år. Medicinalstyrelsen har framfört önskemål, som beaktats till en viss procent. Med det förfarings sättet torde vi aldrig uppnå en tillfredsställande ordning beträffande de äldre sjukhusen, exempelvis S:ta Gertruds sjukhus från år 1912. Vad som i vissa tidningsartiklar sagts om tillståndet vid en del avdelningar av detta sjukhus är nämligen sant, det förnekar heller inte inrikesministern. Sådana förhållanden som de där rådande borde inte få förekomma i dagens Sverige, och man borde få pengar för att fortast möjligt åstadkomma en ändring därvidlag.

Inrikesministern framhåller att de påvisade hygieniska bristerna inte varit okända för direktionen vid S:ta Gertruds sjukhus och att direktionen vid flera tillfällen gjort framställningar

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

om ökad medelstilldelning för bristernas avhjälpande. I regel har dessa framställningar bifallits, säger statsrådet. Jag undrar emellertid om så kan anses ha varit fallet, alldeles oavsett att man bortser från de fem budgetåren 1950/51 till 1955/56, då en nedskärning skedde med i det närmaste 3 miljoner. I Bilaga 21 till årets statsverksproposition meddelas, att under budgetåren 1950/51—1956/57 skedde en nedskärning av underhållsmedlen för samtliga sinnessjukhus med 7,1 miljoner kronor därigenom att dessa pengar inte uteslutande använts för underhållsarbeten utan i stor utsträckning utnyttjats för arbeten av iståndsättnings- eller investeringskaraktär.

Om man först tar en titt på några av de detaljer, som medicinalstyrelsen anmärkt på i sin rapport, finner man såvitt jag förstår att det gäller dels underhållsarbeten, dels nyinredningar och dels utrustningsfrågor. Så t. ex. är belysningen på S:ta Gertruds sjukhus från år 1912. På den tiden ansågs de sjuka inte behöva någon lampa över sängen. Nu räcker det inte med att sätta upp nya tapeter och göra väggarna snygga, utan man måste knacka sönder väggarna och lägga in ledningar för denna belysning. Det blir alltså en form av investering för att göra det bättre. Vi behöver rullgardiner i stället för fönsterluckor. Vad kallas det när man sätter in en handdusch? Det kostar pengar och är knappast vanlig renovering. För smutstvätten, som nu släpas, behövs forslingsanordningar och förvaringsutrymmen. På en del håll behöver man göra om TC till WC. Det är inte en renovering utan en förbättring. Det behövs torkningsanordningar för gångkläder. De kanske rent av går på utrustningsanslagen; jag skulle tro det! På en del sjukhus finns det inte några bekväma stolar för de sjuka som är uppe. Att det finns ordentliga

stolar ingår som ett led åtminstone i mentalhygien. Jag undrar vad riksdagsmännen skulle säga, om de bara hade träbänkar och gamla trästolar att sitta på. Så är det på en del håll! På vissa ställen har man ett löst handfat i stället för de numera vanliga handfatet, som fälls in i väggen.

Alla sådana här förbättringar som behöver göras — det är hur många som helst — är inte reparationer i vanlig mening.

Vi behöver kylskåp. Det är en utrustningssak. Man behöver toalettskåp med fack. Det är också en utrustning.

För att man skall kunna åstadkomma en förbättring av hygien på sinnessjukhusen behövs inte bara ökade anslag till vanliga reparationer utan det behövs i samband härmed ökade anslag till arbeten av iståndsättnings- och investeringskaraktär.

Om allt detta kan man läsa i den mycket intressanta Bilaga 21 till årets statsverksproposition. Där framhåller medicinalstyrelsen, att medelstilldelningen när det gäller reparations- och underhållsarbeten inte alls är tillräcklig. Anledningen härtill är, framhåller medicinalstyrelsen, just detta att man vid underhållsarbeten vid ett otidsenligt sjukhus måste passa på att göra en mängd arbeten av investeringskaraktär, d. v. s. sådana arbeten som jag här talat om. Den fasta inredningen behöver bland annat moderniseras och kompletteras. Medicinalstyrelsen tar i detta sammanhang upp frågan, hur en bättre beräkningsgrund skall kunna åstadkommas för medelsbehovet när det gäller reparationer av detta slag. Man har utgått från en i april 1935 utarbetad uppställning över mentalsjukhusen, där det genomsnittliga volymvärdet utgör 33 kronor per m³. Med utgångspunkt från en byggnadskostnad den 1 juli 1956 av cirka 160 kronor per m³ erhålles enligt

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex ett volymvärde år 1935 av något över 60 kronor per m². Medicinalstyrelsen hemställer därför att byggnadsvärdena för mentalsjukhus, uppförda före år 1935, skall få beräknas efter ett volymvärde av 60 kronor per m². På grund av den härav föranledda ökningen av underhållsanslaget begär medicinalstyrelsen i sina petita en höjning av medelstillelningen med 2 591 000 kronor; det blir alltså 8 267 000 kronor till reparations- och underhållskostnader för samtliga sjukhus.

Jag tycker att byggnadsstyrelsen ställt sig tämligen välvillig i det utlåtande som den avgivit över detta medicinalstyrelsens förslag — inte så att styrelsen utan vidare går med på att beräkningen skall få ske efter det högre volymvärdet, men styrelsen vitsordar, att medlen omöjliga kan räcka till för de avsedda ändamålen. Det heter: »Skärpta krav på hygieniska och andra anordningar har även bidragit till kostnadsökningarna. Styrelsen finner det därför angeläget, att principerna för beräkning av kostnaderna för underhållet av till fastighetsfondens olika delfonder hörande byggnader omprövas och anpassas till nu rådande förhållanden.» Avslutningsvis påpekar emellertid styrelsen, att i avvaktan på en utredning synes behovet av ytterligare underhållsmedel kunna klaras genom en tillfällig förstärkning av delfondens reparations- och underhållspost.

Departementschefen säger på s. 31 i bilaga 21 att en viss ökning utöver den automatiska stegringen tydligen är påkallad men att man inte nu bör vidtaga någon höjning av volymvärdet. »En ökning av underhållsmedlen torde böra ske på så vis, att beräkningen av medelsbehovet under ett antal år framåt sker i enlighet med de principer som bland annat gäller för byggnadsstyrel-

sens delfond», säger departementschefen. Men det är, enligt vad jag erfarit, bara med några tiondels procent som en ökning därvid sker. Man anser alltså att saken kan klaras genom att ytterligare bidrag lämnas vid sidan om — d. v. s. tillfälliga bidrag — för de mera kostnadskrävande arbetena, och så tillstyrks att delposten för nästa budgetår uppföres med 6 200 000 kronor.

Vi har sedan en längre tid tillbaka från medicinalstyrelsen fått framställningar såväl om ett normalbelopp för denna reparationskostnad som om ett belopp för särskilda ändamål, men praktiskt taget varje år har någon nedskärning skett. 1950/51 äskades 260 000 kronor, men beloppet skars ned till 100 000. 1951/52 begärdes 455 000 kronor, men även då beviljades endast 100 000 kronor. 1952/53 begärdes 300 000 — man fick 170 000. 1953/54 hemställde medicinalstyrelsen att få 365 000 kronor — tilldelningen blev 300 000 kronor. Nedskärningarna gäller anslaget för särskilda ändamål.

Jag vill påpeka, att dessa gamla paviljonger kan repareras för ett belopp av 400 000 kronor.

I år har alltså ungefär 2 miljoner prutats av, och denna prutning har faktiskt skett på anslaget till det särskilda ändamålet — sålunda just de pengar som man skulle behöva! Anslaget redovisas nu i en enda summa, och det betyder kanske att man får använda det som man bäst tycker. Men nog tycker jag, att när anslaget visat sig så oerhört välbehövligt och när dessa stora prutningar skett år efter år, skulle det i år inte finnas möjligheter att pruta. Varpå beror det, att man är så väldigt misstänksam? Jo, naturligtvis på att även anslaget till inventarier och omkostnader prutats ned så kraftigt varje år. För 1958/59 har anslaget reducerats med 825 000 kronor. Jag hoppas verkligen att riksdä-

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

gen kommer att bifalla den motion, där en höjning av anslaget med 500 000 kronor begärts, ty det behövs så innerligt väl — den saken råder inte någon som helst tvekan om. Detta anslag har prutats ned med 650 000 kronor, 175 000 kronor, 75 000 kronor etc. Jag undrar inte på att medicinalstyrelsen och folket på sjukhusen är förtvivlade.

En ljuspunkt är i alla fall att inrikesministern tydligt tänker göra en ny resa till S:ta Gertruds sjukhus och se hur det ser ut där i mars. Då är det ju möjligt, om dessa ärenden ännu inte är behandlade, att man kan tänka sig att det blir litet mera pengar. Medicinalstyrelsen planerar ju att fortsätta renoveringsarbetena i den takt som tillgängliga underhållsmedel medger. Det är detta jag tycker är litet besvärligt. Det är ju riksdagen som gör underhållsmedel tillgängliga. Det har inte påvisats att någonting gjorts som kostar för mycket, men däremot är det påvisat att det är för litet gjort för de sjuka på dessa sjukhus. Jag undrar alltså om man inte i alla fall får lov att vidta speciella åtgärder.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att tänka på vad fru Thorsson sade i remissdebatten. Hon glädde sig åt de friska fläktar som kunde förnimmas i de uttalanden inrikesministern gjort i samband med elfte huvudtitelns behandling av den statliga sinnessjukvården. Fru Thorsson borde då ha tagit sig en ordentlig tankeställare av följande art: Hur har denna förslumning — det är ju faktiskt fråga om en sådan på en del av dessa paviljonger — kunnat ske under den socialdemokratiska regimen? Sedan september 1932 har ju socialdemokraterna alltid haft en avgörande inverkan på ärendenas behandling, oavsett vem som varit statsråd, antingen det nu har varit i socialdepar-

tementet, dit sjukvården tidigare hörde, eller i inrikesdepartementet.

Vi alla vill vara med om att rätta till dessa missförhållanden och med olika anordningar bidra till att dessa dåliga paviljonger kommer ur världen. Min fråga har varit ett meddelande från mig och från många andra i denna kammare om att vi önskar bevilja medel, så att någonting verkligen sker snarast möjligt.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret på den interpellation jag lämnat i kammaren. Min interpellation var föranledd av den rapport som medicinalrådet R. Bergman avlämnade efter inspektion av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik. Låt mig säga, herr statsråd, att jag blev oangenämt berörd, när jag i pressen fick ta del av medicinalrådets rapport. Jag fick en förnimmelse av att sjukdomens art på något sätt spelar in, när det gäller skillnaden i fråga om standard mellan kroppssjukvård och mentalsjukvård. Även om en del av uppgifterna var något överdrivna, torde ändå förhållandena inom vissa avdelningar på sjukhuset vara sådana, att de icke skulle godtagas inom kroppssjukvården, vare sig av de sjuka själva, deras anhöriga eller den anställda personalen. Efter interpellationens framställande blev jag av sjukhuschefen inbjuden att bese sjukhuset. Det framgick då vid samtal med personalen att man på vissa avdelningar, vilkas värmesystem var knutet till panncentralen, när det ute råde en temperatur av 10—12 minusgrader inte kunde nå upp till mer än samma antal plusgrader i rumstemperatur. I sådana förhållanden skall alltså sjuka människor och de som har hand om vården av dem vistas.

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Jag skall inte gå närmare in på detaljerna, men det är självklart att en del av inventarierna, vilka är lika gamla som sjukhuset självt, som byggdes 1912, inte har kunnat förnyas. Interiören på vissa avdelningar gör ett mycket trist intryck. Jag behöver bara nämna Avd. 16 övre, en paviljong som står i bjärt kontrast till Avd. 16 nedre, vilken genomgått en genomgripande upprustning som icke kommit den förstnämnda avdelningen till del.

Det kan i detta sammanhang kanske vara skäl att erinra om att det är åtskilliga människor förutom de anställda som för längre eller kortare tid vistas i dessa högst otillfredsställande lokaler. Under år 1956 inskrevs vid sjukhuset 666 personer, av vilka över hälften eller 391 intogs på egen begäran. Samma år utskrevs från sjukhuset 674 personer. Frånräknar man dem som avlidit utgör de som blev utskrivna under 1956 ett antal av 603. Jag lämnar dessa uppgifter för att söka slå hål på den vanföreställningen, att mentalsjukhusen som devis över sin dörr skulle kunna ha orden: »I som här inträden, låten hoppet fara!» Jag vill emellertid tillägga, att dessa, som intagits och utskrivits, inte behövt komma i kontakt med de paviljonger, där förhållandena är sämst. Det finns paviljonger, där förhållandena är hyggliga — jag vågar till och med säga bra — men tyvärr finns det också sådana, där förhållandena är mindre tillfredsställande. Överbeläggningen utgör också ett problem både för de sjuka och för de anställda. Således uppgick överbeläggningen 1956 till sammanlagt 265 personer motsvarande ungefär 30 procent, medan genomsnittet i landet samma år utgjorde 14 procent.

Nu är emellertid två nya paviljonger under uppförande, och man får väl hoppas, att överbeläggningen genom dessa paviljongers tillkomst skall lättas

och förhållandena därigenom förbättras både för de sjuka och för personalen. Vissa paviljongers förfall både ut- och invändigt och inventariernas otidsenlighet torde hänga samman med den otillräckliga medelsanvisningen.

Jag har från sjukhusdirektionen, genom intendenten, fått en uppgift om begärda anslag och de anslag som har tilldelats sjukhuset. Därav framgår att när det gäller inventarier har sjukhuset under åren från 1951 fram till 1957/58 begärt anslag på 668 361 kronor men bara tilldelats 424 000 kronor. För byggnadsunderhåll har sjukhuset under samma tid begärt 1 736 000 kronor men bara erhållit 993 000 kronor. Skillnaden mellan begärda och erhållna anslaget rör sig alltså i fråga om inventarier om i runt tal 244 000 kronor och för byggnadsunderhåll om ungefär 743 000 kronor.

Detta förhållande kan ju knappast den nuvarande inrikesministern rå för. Inte heller tror jag det är rätt att lägga skulden på sjukhusets ledning, som väl försökt göra vad som gått för att åstadkomma så mycket som möjligt med den medelsanvisning som erhållits.

Jag vet emellertid inte hur mycket man vågar läsa ut av interpellationssvaret. Men man skall ju tolka allt till det bästa, och vid en sådan tolkning kan man få fram, att statsrådet är beredd att vidta åtgärder för att få till stånd en upprustning av S:ta Gertruds sjukhus.

Vi lever ju i ett kultursamhälle, och i det begreppet ingår väl också, att även mentalt sjuka människor får vistas under förhållanden, som kan jämföras med dem som gäller för kroppssjuka. Jag förstår, att dessa saker inte går att rätta till med en gång, herr statsråd. Det är gamla försyndelser som här ligger i fatet. När man från vissa håll försöker att ideligen komma fram med förslag om skattesänkningar, då samtidigt de

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

statsägda sjukhusen håller på att förfalla, så blir man ännu mer betänksam.

Jag ber att än en gång få tacka statsrådet för svaret på min interpellation, och jag hoppas, att dessa missförhållanden så småningom skall kunna rättas till.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Fröken Höjer har dragit upp en debatt, som det naturligtvis skulle vara av stort intresse att få fullfölja, nämligen en generaldebatt mer eller mindre om mentalsjukvården. Emellertid har vi ju statsverkspropositionens förslag liggande, och vi kommer i mars med förslag om byggnadsarbeten på området för det närmaste året. Jag förmodar att det kan vara anledning att vänta med en debatt om mentalsjukvården till det tillfället och att man nu koncentrerar sig på den fråga, som är ställd i interpellationerna, nämligen vilka åtgärder vi är beredda att vidta vid S:ta Gertruds sjukhus för att avhjälpa de bristfälligheter som där har konstaterats.

Med den redovisning som har lämnats i interpellationssvaret har jag velat peka på att de förhållanden vid sjukhuset som är av otrevlig art håller på att avhjälpas.

Man kan säga att S:ta Gertruds sjukhus är ett enstaka sådant i den stora mängd av sinnessjukhus som vi har, men att förhållandena där dock är betecknande för läget å en rad andra sjukhus. Det är ett sjukhus, som är byggt 1912 såsom nämnts och som inte har fått tillräckliga medel anvisade för ett tillfredsställande underhåll, varför de flesta avdelningarna blivit nerslitna under de gångna årtiondena. Var skulden till detta skall läggas, kan vi självfallet diskutera, men det lönar sig väl knappast nu.

Jag vill erinra om att vi har haft en utveckling på sjukvårdsområdet, där huvudintresset har kommit att koncentreras till den somatiska vården. På detta område har forskningen och de medicinska framstegen varit störst, och därför har intresset mera gått åt det hållet. Beakta den fantastiska — jag tycker jag kan använda det uttrycket — utbyggnaden av den somatiska vården, som skett under 1940- och 1950-talen! Det är klart att detta på sätt och vis påverkat samhällets möjligheter att samtidigt bygga ut, upprusta och ge åt forskningen de medel, som man även på mentalsjukvårdssidan skulle ha haft behov av. Denna har kommit på efterhand. Det är en sak som vi har konstaterat under slutet av 1940-talet och varit överens om i början av 1950-talet att försöka avhjälpa. Den stora nerslitning som här har skett har emellertid föränlett, att kostnaden för samhället blivit så stor, att man inte har kunnat klara det på en enda gång, utan man har måst laborera med ganska långsiktiga upprustningsplaner. Den första planen, som vi har förverkligat under åren 1950—1957 har ändå betytt, att vi som här har redovisats, anvisat i det närmaste 200 miljoner kronor. Den fortsatta utbyggnaden enligt den generalplan vi fastställde 1956 kräver, som jag också framhållit, ytterligare 229 miljoner kronor. Om vi skall fullfölja den får vi vara beredda på att den kommer att kosta ännu mera, eftersom kostnaderna här oavbrutet stiger. Det är alltså fråga om en totalplan från 1950 fram till 1967, som kostar över 500 miljoner kronor. För en upprustning av S:ta Gertruds sjukhus behövs 15 miljoner kronor. Av detta har vi anvisat 7,5 miljoner, och nu begärs ytterligare medel som vi kommer att föra fram i en kommande proposition. Utbyggnaden har pågått sedan 1949 men är endast delvis

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

färdig. I inspektionsrapporterna har påtalats exempelvis bristen på tillfredsställande uppvärmning av vissa avdelningar, hygieniska missförhållanden m. m. Detta kommer till avhjälpas redan under innevarande år, eftersom man nu är färdig med en del av det arbete, om vilket man beslutat tidigare för att just komma till rätta med de redovisade olägenheterna.

Trots vad här sagts vill jag ändå säga att vad man anvisat till S:ta Gertruds sjukhus i förhållande till vad sjukhuset har begärt i fråga om medel för fastighetsunderhåll inte är så dåligt. Jag tycker det kan vara rimligt att här nämna siffrorna. Budgetåret 1948/49 begärde man 100 000 kronor och fick 100 000 och dessutom 21 000 i tilläggsanslag. 1949/50 begärde man 125 000 och fick 125 000. 1950/51 begärdes 160 000, och det blev då en nedskärning till 115 000. 1951/52 begärdes 155 000 och man fick 145 000 kronor. Jag skulle kunna gå från år till år och visa att man i huvudsak har fått de pengar som begärts. Jag skulle också kunna redovisa vad man begärt i fråga om byggnadsanslag, där man praktiskt taget fått vad man begärt. 1949/56 fick man 2 670 000 kronor för uppförande av panncentral, installerande av oljeeldning samt vissa andra arbeten såsom byggande av familjebostäder. 1955/57 fick man 2 700 000 kronor för uppförande av de berörda vårdpaviljongerna. Tillsammans med en del mindre anslag blir det 7,5 miljoner kronor.

Man är alltså här på väg att arbeta sig upp ur ett läge där förhållandena varit mycket besvärande för att inte säga ohållbara. Det är klart att man alltid kan diskutera frågan i vilken takt man skall kunna genomföra förbättringsåtgärder, men det är en avvägningsfråga, där alla de behov som trängs i ett samhälle ställs emot varandra, och där jag gärna vill

säga att mitt hjärta talar för en ökad omfattning av byggnationen och upprustning på detta område, men där jag måste erkänna andra berättigade anspråk och krav på samhällets resurser. Jag vågar ändå säga att med den upprustningstakt på mentalsjukvårdens område vi nu har ser vi fram mot ett väsentligt förändrat förhållande, där vi så småningom kommer att få ett tillstånd vid mentalsjukhusen, som mera motsvarar förhållandena inom kroppssjukvården. Om den målsättningen har vi ju varit överens.

Fröken Höjer har inte velat vara överens med mig när jag i mitt interpellations svar säger att några särskilda, speciella eller extraordinära åtgärder inte kan anses vara erforderliga. Detta finner fröken Höjer inte tillfredsställande, och hon menar att min inställning är att avvisa möjligheten att åstadkomma någonting mera. Så är ju ingalunda fallet. Jag har velat hänvisa till att det inom medicinalstyrelsen och statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggnad pågår utredningar och undersökningar för att kartlägga förhållandena vid våra sinnessjukhus och snarast avhjälpa dem. Det är inte nya utredningar vi behöver, fröken Höjer, inte nya inspektioner, utan vi skall låta fullfölja de inspektioner som pågår, och om det behövs föreslå åtgärder för avhjälpan av eventuella brister. Vi är inriktade på att söka åstadkomma åtgärder så skyndsamt som möjligt. När vi fick inspektionsrapporten hade vi redan bestämt oss för en resa till Kalmar län, och då tog vi också tillfället i akt att se på S:ta Gertruds sjukhus. Jag finner ingen anledning att resa dit på nytt, utan det är statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggnad som skall resa dit i mars för att ytterligare ta del av förhållandena vid S:ta Gertrud.

Jag skulle avslutningsvis vilja säga

Svar på fråga ang. den begärda snabbutredningen för att tillrättalägga vissa hygieniska brister vid de statliga sinnessjukhusen och på interpellation i anledning av den av medicinalrådet R. Bergman företagna inspektionen av S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

som jag har sagt tidigare i något sammanhang, att vi är på väg upp ur ett läge som inte har varit tillfredsställande, och vi håller på att komma fram till ett väsentligt bättre tillstånd än tidigare. Detta betyder tyvärr inte att allting nu är bra och att vi blivit av med alla besvärligheter. Men vi skall komma ihåg att den plan efter vilken vi arbetar har en utsträckning i tiden fram till 1967, och såvida vi inte är beredda att minska ned anspråken inom andra områden av vårt samhällsliv för att förstärka medelsanvisningen inom detta område får vi finna oss i att det kommer att dröja dessa angivna år innan vi har fullföljt den plan vi nu arbetar med.

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Hur välvilligt allt än låter från inrikesministerns sida måste jag säga att man blir litet förskräckt, när man av bilaga 21 till statsverkspropositionen finner att den totala summan av medicinalstyrelsens äskanden minskats med 2 miljoner kronor. Det är dock pengar som här behövs, och såsom jag förut sade har det inte kunnat påvisas att medelsbehovet varit för högt beräknat från medicinalstyrelsens sida. Normalt krävs det för landets alla sjukhus ett anslag på 5 676 000 kronor för det underhåll det här gäller, och det återstår alltså inte mer än 524 000 kronor till det särskilda ändamål det nu är fråga om — dessa siffror är, liksom alla siffror som jag nämnt, riktiga. Det är inte underligt att man blir orolig när man ser detta.

För min del trodde jag faktiskt att det skulle behövas speciella åtgärder för att i erforderlig utsträckning få fram pengar för detta ändamål, men vi skall naturligtvis på allt sätt bistå inrikesministern när det gäller hans förslag, eftersom vi i sak tydligen är överens.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag skall bara ta upp en liten detalj, som fröken Höjer kom in på, nämligen de två miljoner kronor som vi inte kunnat föreslå i statsverkspropositionen. Vi har emellertid skrivit i denna, att vi har för avsikt att föreslå att medel flyttas över från investeringsanslaget — alltså från det anslag som är avsett för utbyggande, upprustning o. s. v. och om vilket proposition kommer i mars månad — till underhållsanslaget för en upprustning för att — om det är möjligt — tillgodose just de önskemål, som medicinalstyrelsen har fört fram.

Fröken Höjer yttrade också i sitt förra anförande, att medicinalstyrelsen för inventarier och utrustning begärt ett visst anslag som inte kunnat bifallas. Vi måste erkänna detta, men vi har planerat på det sättet, att medicinalstyrelsens krav för inventarier och utrustning skall kunna tillgodoses över två år. Därför har vi i årets statsverksproposition tagit upp hälften av den begärda summan och hoppas kunna komma tillbaka nästa år med den andra delen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner:

nr 59, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen om upprättande av ett europeiskt bolag för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic),

nr 63, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde,

Interpellation ang. en översyn av befintliga skyddsrum, m. m.

nr 66, angående högre utbildning av sjuksköterskor, och

nr 67, angående ordnande av den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

§ 7

Föredrogs och remitterades till särskilda utskottet den å bordet liggande motionen nr 407, av fru *Thorsson m. fl.*

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1, 2, 16, 21 och 32, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 6—8, 11 och 22, bankoutskottets memorial nr 5, andra lagutskottets utlåtanden nr 1—3 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 4 och 5.

§ 9

Interpellation ang. en översyn av befintliga skyddsrum, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr EDLUND (h), som yttrade:

Herr talman! Sedan länge råder i vida kretsar undran och oro över en del förhållanden inom civilförsvarets verksamhetsområde, vilket bl. a. tagit sig uttryck i flera interpellationer här i kammaren och även kommit fram i många andra debatter, senast i årets remissdebatt.

Det är framför allt skyddsrummens planering och beskaffenhet samt vissa delar av utbildningens planläggning och bedrivande, som gör att man ställer sig undrande, huruvida civilförsvarets ledning, då bestämmelserna och anvisningarna utfärdades, besuttit tillräcklig, på krigserfarenhet grundad kännedom om bombanfall och bombverkan, vilket givetvis måste vara grundläggande för planering och utbildning.

I broschyren »Om kriget kommer» lämnas en del anvisningar angående individens uppträdande, som direkt strider mot erfarenheterna från verkligheten, d. v. s. de förfaringsätt som re-

kommenderas skänker ingalunda skydd utan innebär tvärtom att människorna — om de följer anvisningarna — torde utsätta sig för utomordentligt stora och onödiga risker för liv och lem.

En av vårt lands utan tvekan mest erfarna experter på skadeverkan vid bombanfall — kanske den allra sakkunnigaste — luftskyddschefen vid svenska legationen i Berlin under andra världskriget, översten Gärdin, har, såsom tidigare vid flera tillfällen framhållits här i kammaren, påpekat en rad felaktigheter och brister såväl beträffande skyddsrum som utbildning och anvisningar för uppträdande vid bombanfall.

Det verkar emellertid som om föga eller intet avseende fästs vid denna sakkunniga och sakliga kritik och som om åtgärder hittills ställts på framtiden i avvaktan på resultatet av pågående utredningar.

Flera av de påtalade bristerna är emellertid så uppenbara, att det ingalunda krävs utredningar för att konstatera dem, och vidare så allvarliga, att de snarast bör rättas till. Det gäller här förhållanden, som kan bli avgörande för liv eller död för tusentals medborgare i vårt land.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Anser herr statsrådet åtgärder påkallade att snabbt åstadkomma en på krigserfarenhet och sakkunskap om bombanfall och bombverkan grundad översyn av

- 1) befintliga skyddsrum;
- 2) gällande anvisningar beträffande utbildning och uppträdande vid bombanfall?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Tillkännagavs, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från fullmäktige i riksgälds-

kontoret inkommit framställning angående anslutning av HSB:s sparverksamhet till ungdomens lönsparande.

Denna anmälan bordlades.

§ 11

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 gjorda framställning beträffande gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer; och

nr 73, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslagsuppförande i statsbudgeten, i vad motionerna hänvisats till jordbruksutskottet.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 84, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 12

Meddelades, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 64, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr

314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., och

nr 65, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Dessa propositioner bordlades.

§ 13

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

nr 408, av herr *Henning Nilsson* i Gävle *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., och

nr 409, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 18.06.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 26 februari

Kl. 10.00

§ 1

Jämlikt kammarens beslut den 11 innevarande februari skulle nu val företagas av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dessa ombud.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman!

För det val, som skall företagas vid detta plenum, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Listan upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr förste vice talmannen avlämnade listan var av följande utseende:

Ombud

Suppleanter

Gemensam lista

G. T. E. Bengtsson i Halmstad, ledamot av andra kammaren	G. I. Andersson i Linköping, ledamot av andra kammaren
B. G. Ohlin, ledamot av andra kammaren	J. G. G. De Geer, bruksdisponent
G. Hedlund, ledamot av andra kammaren	T. Andersson, ledamot av första kammaren

Herr talmannen uppläste nu denna lista, vilken kammaren godkände; och förklarades de personer, vilka upptagits å listan, utsedda till ombud respektive suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om det verkställda valet.

§ 2

Svar på interpellation ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, som yttrade:

Herr talman! Herr Rimmerfors har i en interpellation riktat följande fråga till mig:

»Vill Ers Excellens inför kammaren

Svar på interpellation ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar

lämna en redogörelse för det läge, vari förhandlingarna med Sovjetunionen för närvarande befinner sig, med avseende på den begärda och av svenska regeringen för elva månader sedan tillstyrkta överföringen till Sverige av ett angivet antal i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar?»

I anledning härav önskar jag erinra om att svenskbyborna — ehuru härstammande från en svensktalande folkgrupp i Balticum — alla är sovjetiska medborgare. Enligt internationell praxis har svenska regeringen icke kunnat upptaga förhandlingar eller göra någon formell framställning om överflyttning till Sverige av dessa sovjetiska medborgare. Vad som skett är att svenska myndigheter — sedan önskemål framkommit från svenskbybor i Sovjetunionen att förena sig med släktingar i Sverige — medgivit deras inresa till Sverige och sökt underlätta för dem att ordna formaliteterna. Vidare har svenska beskickningen i Moskva dels härom underrättat svenskbybor, dels under åberopande av de särskilda omständigheterna i fallet hos sovjetiska vederbörande vid flera tillfällen uttalat förhoppning om välvillig behandling av enskildas ansökningar om utresetillstånd.

Så står saken alltjämt. De sovjetiska myndigheterna är alltså medvetna om den svenska regeringens synpunkter och om det intresse, som i Sverige yppats för en behandling i välvillig anda av de ifrågakvarande svenskbybornas ansökningar om utresetillstånd.

Vidare anförde:

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framföra mitt tack för svaret på min interpellation om gammalsvenskbyborna. Jag vill inte dölja att svaret har motsetts med stora för-

väntningar och samtidigt med en viss oro. Vi har fruktat efter alla dessa månader att förhandlingarna eller överläggningarna — hur man nu vill kalla dem — på något sätt gått i baklås. Utrikesministerns svar har visat att så inte är fallet.

När jag här talar i denna fråga gör jag det inte bara av eget intresse för saken, även om jag som riksdagsledamot, gammal flyktingarbetare och ledamot i Svenska röda korsets överstyrelse givetvis är oerhört intresserad av en lösning. Jag tänker emellertid mera på den lilla gruppen av svenskättlingar därborta i Ukraina och på deras anhöriga här i Sverige. Det kusliga med en sådan här fråga är ju att den har en innersida, som vetter mot de djupt mänskliga relationerna, och att den fördenskull är så starkt känsloladdad. Där är söner och döttrar i Sverige som går och väntar på en gammal mor eller far, där är några som hoppas att få hit sina syskon, och där är andra släktband, starka nog att utlösa en inbjudan och ett ansvarstagande för sådana, som drömmer om att på gamla dagar få komma till sina fäders land.

Om dessa gamla släktingar bodde i vilken annan del som helst av världen skulle problemet vara obefintligt eller åtminstone mycket lättare att lösa. Ingen stat skulle komma på den idén att förhindra enstaka människor, därtill gamla och fattiga, att utvandra, eller som utrikesministern själv uttrycker det i interpellationssvaret »att förena sig med sina släktingar i Sverige». Kruket är ju att dessa människor råkar leva i Sovjetunionen. Vi är medvetna om denna problematik och kan ur den synpunkten, herr talman, förstå utrikesministerns påtagligt försiktiga och varsamma behandling av problemet. Man kan dock erkänna ärendets svårighetsgrad utan att fördenskull resignera. Den som tror sig kämpa för enskilda människors välfärd, för människovärde och

Svar på interpellation ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar

folkrätt, får helt enkelt inte resignera. Ur den synpunkten skulle jag ha känt mig mera enig med utrikesministern, om jag hade kunnat förnimma en starkare puls av medmänsklighet och oro i interpellationssvaret. Det är ju bl. a. genom en sådan här offentlig meningsyttring som vi på nytt vill övertyga Moskva om att den här frågan betyder något för Sveriges folk och Sveriges regering. Det får nämligen inte kvarstå ens skymten av misstanke att utgången skulle vara oss likgiltig.

Innehållsligt sett säger väl redogörelsen ungefär vad som är att säga om saken just nu. På en punkt är jag kanske litet tveksam beträffande en ren sakkuppgift. Herr utrikesministern erinrar om att svenskbyborna, ehuru härstammande från en svensktalande folkgrupp i Balticum, alla är sovjetiska medborgare. Jag har av uppgifter, som jag har anledning att sätta tro till, fått den uppfattningen, att någon, eventuellt några av dessa ifrågasatta invandrare alltjämt är svenska medborgare och att statsminister Erlander vid sitt besök i Moskva fick något slags löfte om omedelbar hemresa för den kategorien. Det skulle vara intressant att veta om det löftet har infriats.

Man kan mycket väl förstå att saken ligger besvärligare till för enbart sovjetmedborgare. Beträffande dem säger nu utrikesministern, att man från svensk sida inte kunnat uppta förhandlingar med sovjetmyndigheterna om svenskbybornas överflyttning till Sverige. Om excellensen med förhandlingar menar resande av svenska krav, då är jag helt införstådd med honom. Det är naturligtvis klokt att inte vara påstridig när man kommer och ber för gamla fattiga släktingar. Men vissa kontakter har ändå bevisligen tagits mellan utrikesdepartementet och sovjetmyndigheterna. Det är resultatet av dem vi nu efterlyser. Kontakterna må sedan kallas förhandlingar eller inte.

Hans excellens utrikesministern redogör för vad som åtgjorts, och på den punkten skulle jag vilja inlåta mig på en liten kommentar. Jag tror att denna fråga är så pass viktig, att man med gott samvete kan ta tid för den. Från svensk sida har man för det första underlättat för gammalsvenskbyborna att få svenskt inresevisum. Det är vi glada för, och det är värdigt Sverige. Vidare har beskickningen i Moskva gjort två saker. Först har man underrättat de gammalsvenskbybor som fått inresetillstånd — det måste ha varit en glad nyhet. Efter så många månaders väntan — det går nu på tredje året sedan förhandlingarna började med de ryska myndigheterna — måste det ha varit en förunderlig dag, när breven från ambassadör Sohlman nådde människorna i de enkla hemmen där borta i Pilträdsbyn. Det kan hända att somliga av dem aldrig hinner få något annat frihetsbrev. Vi är tacksamma att beskickningen i Moskva fick det uppdraget och att det nu kan sägas inför hela vårt folk.

Men sedan kommer det viktigaste, herr utrikesminister, och det gäller vad beskickningen i Moskva har sagt till de sovjetiska myndigheterna, hur man sagt det och hur ofta man sagt det. Utrikesministern uttrycker det ordagrant så här: »Man har under återopande av de särskilda omständigheterna i fallet hos de sovjetiska vederbörande vid flera tillfällen uttalat förhoppning om välvillig behandling av enskildas ansökningar om utresetillstånd.»

Det är möjligt, herr talman, att detta är korrekt diplomatspråk när man är riktigt angelägen att nå resultat. Det är också tänkbart att det ligger mycket mer diplomatisk aktivitet bakom orden än vad som kan läsas ut av de skenbart kyliga formuleringarna. Jag kan nämligen försäkra herr utrikesministern, att det svenska folket gärna skulle se att de sovjetiska myndigheterna verkligen

Svar på interpellation ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar

gjordes underrättade om hur angelägen denna fråga är för oss och hur mycket även Ryssland skulle vinna på en positiv lösning av den.

Låt mig vara så personlig och så okonventionell, herr talman, att jag säger till vår minister för utrikes ärendena: Hälsa dem där borta, att varje sådant tecken på en smula mänsklighet i de mellanfolkliga relationerna är en seger för freden och för samförståndet mellan våra folk! En enda sådan generös handling talar bättre än alla fredsappeller. Vi har de senaste åren fått ta emot ett litet antal legalt överflyttande sovjetmedborgare, som fått tillstånd att komma till sina släktingar i Sverige. Ibland har det rent av varit en solskenshistoria, som exempelvis för några veckor sedan när den lilla baltflickan återförenades med sina föräldrar i Sverige genom behjärtat ingripande av den kvinnliga sovjetministern Furtseva.

Måste det inte också för Ryssland vara ett vitalt intresse att bli uppfattat som ett land, där de mänskliga rättigheterna respekteras? Jag erinrar i det stycket om artikel 13 i Förenta Nationernas stadga om de mänskliga rättigheterna, där det heter: »Envar har rätt att inom varje stats gränser fritt förflytta sig och välja sin vistelseort. Envar har rätt att lämna varje land, inbegripet sitt eget, och att återvända till sitt eget land.» Mig veterligt har också Ryssland undertecknat den stadgan.

Bör inte Sverige ha lättare än något annat land att locka fram en begynnande liberalisering av de ryska utlandsförbindelserna, på grund av vår öppna och alliansfria politik?

En lagstiftning som hindrar släktingar, som lever på tre, fyra flygtimmars avstånd från varandra, att besöka varandra, ja, som tvingar gamla makar att vänta till dess att döden förenar dem, i stället för att ge dem en chans att leva tillsammans till dess att döden skiljer dem åt, det kan i längden inte

vara ett intresse för någon civiliserad stat.

Det är mycket i utrikesministerns svar som jag noterar med tacksamhet. Kontakten är i alla fall inte bruten. Sonderingarna pågår.

På en enda punkt ville jag dock till sist be utrikesministern om en komplettering av svaret, om det är möjligt. Har excellensen något intryck av att några särskilda svårigheter har tornat upp sig, att frågan på något sätt gått i baklås där borta, eller är denna års-långa handläggning av ett utvandringsärende bara en normal ämbetsmannarutin från rysk sida? Jag frågar därför att man både i Ukraina — vi vet det genom brev — och här i Sverige har börjat misstänka att saken fallit i glömska, och misströstan har börjat gripa dessa människor. Såväl Ryska som Svenska röda korset hade för ungefär ett år sedan det intrycket att det hela låg mycket bättre till. Sedan har det blivit så misstänkt tyst om saken. Tyder utrikesdepartementets erfarenheter på att frågan alltjämt är under behandling och att man bara tar god tid på sig, då skall vi inte irritera och oroa. Min avsikt med interpellationen, herr talman, är faktiskt bara att ge utrikesdepartementet ytterligare en anledning att efterlysa svaret på ifrågavarande framställningar. Jag skulle vara glad, om utrikesministern kunde säga något lugnande till oss i den vägen och kanske något mindre lugnande till Moskva. Interpellationssvaret innehåller inga direkta löften om sådana fortsatta påstötningar, men jag hoppas att jag ändå kan tolka utrikesministerns positiva formulering på det sättet, och med detta tackar jag ännu en gång för svaret.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**:

Herr talman! Herr Rimmerfors' inlägg påkallar endast några randanmärkingar från min sida.

Svar på interpellation ang. överflyttningen till Sverige av i Gammalsvenskby med omnejd bosatta svenskättlingar

Vad först beträffar citatet ur vad herr Rimmerfors kallade »stadga för mänskliga rättigheter», som skulle ha antagits av Förenta Nationerna, måste jag säga att det nog föreligger ett missförstånd från interpellantens sida. Ingen regering har skrivit under någon av Förenta Nationerna utarbetad konvention angående mänskliga rättigheter. Vad som föreligger är en deklaration, om vilken det har voterats med en viss majoritet men som inte betraktas som ett bindande rättsligt dokument. Utan någon särskild kontroll kan jag utan tvekan säga att Sovjetunionen röstat emot de paragrafer i denna deklaration som herr Rimmerfors anförde.

Vad beträffar den överenskommelse — om man kan kalla den så — som träffades vid statsminister Erlanders besök i Moskva så är det riktigt, att frågan om återresa till Sverige för svensk medborgare eller före detta svensk medborgare har behandlats. På grundval av en kommuniké, vari meddelats att dessa frågor skulle behandlas ömsesidigt och i välvillig anda har också några enstaka personer kommit tillbaka till Sverige. Ingen av svenskbyborna tillhör såvitt jag vet kategorien före detta svenska medborgare. Nu har interpellanten den uppfattningen att någon eller några av dessa verkligen skulle vara svenska medborgare. I så fall vore jag tacksam för en upplysning om den saken, ty gäller det svenska medborgare har vi en helt annan grundval att stå på än när det gäller sovjetryska medborgare då vi skall göra en framställning.

Slutligen vill jag med anledning av en fråga från interpellanten säga, att vi i utrikesdepartementet inte har det intrycket att något speciellt inträffat, som har föranlett att detta ärende hakat upp sig, men därom kan jag naturligtvis inte uttala mig med visshet. Vi har aldrig fått någon motivering för att det dröjt med besluts fattande i denna fråga, men

jag kan försäkra interpellanten att vi givetvis kommer att fortsätta att påminna om denna fråga.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att ytterligare få tacka hans excellens utrikesministern för det tillägg han gjort. Det är ur min synpunkt mer tillfredsställande.

Vad slutligen beträffar påpekandet av mitt antagande att Sovjetunionen skulle ha anslutit sig till konventionen om de mänskliga rättigheterna får jag säga att utrikesministerns upplysning inte kom alldeles oväntat. Icke desto mindre är det sorgligt att konstatera att vi inte har kommit så långt att vi samfällt inom Förenta Nationerna har kunnat ena oss därom. Jag har bibringats min uppfattning genom en liten skrift i engelsk upplaga, »Universal Declaration of Human Rights, adopted and proclaimed by the General Assembly of the United Nations on the tenth day of December 1948». I denna står naturligtvis inte något annat än själva artiklarna, men genom formuleringen på omslaget har jag fått den uppfattningen att samtliga medlemsstater accepterat denna deklaration.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogos var efter annan och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner:

nr 64, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., och

nr 65, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

§ 4

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets å bordet liggande an-

Kungl. Maj:ts hovhållning

mälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående anslutning av HSB:s sparverksamhet till ungdomens lönsparande.

§ 5

Vid nu skedd föredragning av den på bordet vilande motionen nr 408, av herr *Henning Nilsson* i Gävle *m. fl.*, hänvisades motionen, såvitt angick dels överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen, dels ock ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition, bilaga 9, punkten 39, framlagda förslag, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogs och remitterades till särskilda utskottet motionen nr 409, av herr *Holmberg m. fl.*

§ 6

Föredrogs den av herr *Edlund* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående en översyn av befintliga skyddsrum, *m. m.*

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Utgifter under riksstatsens första huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, jämte i ämnet väckt motion.

*Punkten 1***Kungl. Maj:ts hovhållning**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under första huvudtiteln (punkt

1, s. 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1958) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 2 000 000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *Spångberg* väckt motion (II: 310) hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå den i statsverkspropositionen sålunda begärda höjningen av anslaget med 250 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 310, till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 2 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Söderberg*, som ansett att utskottet bort föreslå riksdagen att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 310, till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 1 750 000 kronor.

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över att utskottets ledamöter på ett undantag när varit eniga om detta utlåtande. Här godtar statsutskottet en anslagshöjning på 250 000 kronor. Inte ens någon högerns representant har reserverat sig mot denna höjning. Detta är så mycket mera förvånansvärt, som högerns förnämste talesman har undertecknat utlåtandet. Jag vill bara erinra om att högern med herr Hjalmarson i spetsen i motion nr 339 i denna kammare säger: »Skall man komma till verkliga resultat, får man inte låta hejda sig inför nödvändigheten att ompröva redan fattade beslut och intagna ståndpunkter. Även utgiftsändamål som från olika synpunkter kan te sig högst önskvärda måste angripas. I denna situation har vi funnit oss böra ta upp frågan om allmänna

Kungl. Maj:ts hovhållning

barnbidrag till förnyad prövning.» Där motiverar man att man skall göra det sämre för nio tiondelar av barnfamiljerna i vårt land. Nu godtar man en anslagshöjning till hovet med 250 000 kronor utan att det har företetts en godtagbar motivering. Även om den gamla ståndsriksdagen hade den uppfattningen, att riksdagen bara skulle godkänna anslagen till hovhållningen utan att pröva och granska ändamålen, vore det angeläget för oss som lever i en demokratisk stat att få granska hela hovhållningen.

För någon tid sedan beslöts det ju ökade punktskatter. Vi är också medvetna om att vi här i landet har tvåårsavtal på arbetsmarknaden och att vissa prisfördyringar medför att de breda lagren av det svenska folket får bära mycket hårda pålagor. Men utskottet menar att vi bara skall godkänna en utgift av detta slag. Jag har den känslan, att om man på något håll genom att rationalisera och försöka komma i kapp utvecklingen verkligen skulle kunna spara pengar, så är det vid hovet.

Jag läste i ett par tidningar för några dagar sedan att en hel rad damer knalade upp på slottet och neg. Jag frågade mig om vi lever kvar i medeltiden. Damerna var mer eller mindre vackra, talades det om i tidningarna, men ett var genomgående: de hade mycket dyrbara toaletter; dessa beskrevs i detalj i tidningarna. Men jag är också säker på att när dessa damer kommer hem till sina tejudningar eller vad det månede vara så klagar de över de oerhört höga skatterna precis som högern och folkpartiet gjort i olika sammanhang. Det måste, även när det gäller hovhållningen, vidtagas rationella åtgärder för att söka få bort en del fjant som på en nutidsmänniska måste verka antikverat och som man kunde anslå pengar till på ståndsriksdagens tid men inte i ett demokratiskt samhälle.

Jag kan därför, herr talman, inte gå med på denna höjning. Med en rationalisering skulle kostnaden för hovet kunna sänkas väsentligt. Jag går inte in på detta nu. Men eftersom vi nu lever i spartider och hela svenska folket i övrigt måste bära en tunga för försvaret och andra ändamål, skulle väl hovet i någon liten mån kunna delta i sparandet genom att avstå dessa 250 000 kronor. Jag tror inte, att det kommer att framtinga någon rationalisering, utan vi får väl även med det mindre anslaget bereda oss på att det skall fortsätta med en hel del »bara tjim» som hittills. Men skådespel vill ju folket ha, och det är kanske svårt att övergå från ett skådespel till en mera realbetonad teaterpjäs.

Jag anser, herr talman, att det hade varit tacknämligt, om statsutskottet hade följt de riktlinjer, som reservanten har angivit. Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som har anmälts till utskottsutlåtandet av herr Söderberg.

I detta anförande instämde herr *Jacobsson* i Sala (s).

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Anslaget till hov- och slottsstaten har i år utgått med 3 963 200 kronor. För nästa budgetår föreslås en höjning med 515 900 kronor, sammanlagt 4 479 100 kronor. Häri ingår kostnaderna för slottsstaten, underhåll av slottet, möbler o. s. v. Jag skall inte ta upp detta, och det har jag inte heller gjort i motionen, ehuru jag tror, att det mycket väl går att göra besparingar även på den utgiften, för att inte tala om det helt orimliga i att många slott skall stå till förfogande för en enda familj. I beloppet 4 479 100 kronor ingår kungens apanage, som i år utgår med 1 750 000 kronor, vilket föreslås ökat till 2 miljoner för nästa budgetår.

Jag har företagit en del undersökningar rörande löner till statschefer,

Kungl. Maj:ts hovhållning

och såvitt jag har kunnat finna är Sveriges statschef den högst betalde. Jag kan nämna ett par exempel. Englands drottning har 60 000 pund, d. v. s. 873 000 svenska kronor, och prinsengemålen har, tror jag, omkring hälften av vad drottningen har. Går vi till republikerna finner vi, att Amerikas president har 150 000 dollar, d. v. s. 777 000 kronor efter dagens kurs. I de nordiska länderna är det naturligtvis höga utgifter där det finns kung — det hör ju till spelet — men de är ingalunda så höga som i Sverige. Finlands president har en lön på omkring 60 000 svenska kronor. Detta säger ju något om hur orimligt det egentligen är att behålla denna kvarleva från medeltiden med de ohyggliga utgifter, som vi har för en enda familj. Då jag har ansett, att apanaget är alldeles för högt som det utgår i år, är det självklart, att jag yrkar avslag på den begärda höjningen med 250 000 kronor.

Herr Lundberg har erinrat om att fackförbunden har gått med på en mycket ringa löneförbättring, och man kan tillägga, att de har gjort det, som vi alla vet, i syfte att bekämpa inflationen. Herr Lundberg har anfört riktiga synpunkter här, som jag helt instämmer i. Jag skall bara tillägga beträffande skatterna, att fackföreningsfolket, som fick sin lön förbättrad med omkring 2 procent, får vara med att betala både de stora skatterna och punktskatterna, under det att kungahuset behöver betala varken skatt eller punktskatt. Under sådana förhållanden måste jag anse, att denna höga löneförhöjning, som kungahuset har begärt och som finansdepartementet har gått med på, är ett hån mot de små inkomsttagarna.

Hovförvaltningen motiverar sin begäran med ökade personalkostnader och med att viss personal registrerats vid statens pensionsanstalt, som om detta skulle medföra några extra löften från riksdagens sida. Några sådana löften har inte givits. Det är klart att per-

sonal, som begär det, kan få gå in i statens pensionsanstalt. Men därmed är ingalunda sagt, att riksdagen skall betala kostnaderna härför. Motiveringen är sålunda inte hållbar från utskottets sida, så mycket mindre — vilket också herr Lundberg påpekade — som det inte har lämnats någon som helst redovisning.

Nå, man kan säga att detta är kungens ensak och att han inte behöver lämna någon redovisning. Men då skall inte räkningen läggas fram för riksdagen med orden: Här är slutsumman, detaljerna skall ni inte bekymra er om. Det är orimligt att av riksdagen begära här ifrågavarande belopp men inte lämna någon redovisning för hur pengarna användes.

Men även om användningen av pengarna är kungens ensak, anser jag ändå att även kungahuset måste lära sig, att man inte kan sträcka benen längre än skinnfällan räcker. Och om den är för kort, skall man inte förlänga den för pengar, som tages från de hårt pressade skattebetalarna i landet. Och nog måste väl kammarens ledamöter medge, att det är orimligt att en enda familj anställer så mycket folk, att man på två år måste begära 400 000 kronor till löneökningar åt de anställda. År 1956 ökade riksdagen kungaapanaget med ett extra anslag på 150 000 kronor och nu, två år senare, begär man ytterligare 250 000 kronor för samma ändamål.

Jag skulle vilja rekommendera kammarens ledamöter att gå igenom riksdagsprotokollen från gångna tider, då de gamla liberalerna i riksdagen yrkade avslag på de anslag som begärdes, under motivering att det i slottet utvecklades en lyx som sannerligen inte passade den tiden. Man skulle egentligen bara här behöva återge dessa gamla liberalers sunda synpunkter på dessa frågor. Våra dagars folkpartister lägger nu fram sparsamhetsprogram, enligt vilka det skall sparas på nödvändiga ting, men samtidigt begär man anslags-

Kungl. Maj:ts hovhållning

höjningar med orimliga belopp till kungahuset.

Det finns emellertid i år alldeles särskild anledning att yrka avslag på dessa anslagsökningar. För det första är det mycket svårt att minska på anslag, som en gång givits. I varje fall vill väl inte denna riksdag vara med om att pruta på anslagen som en gång beviljats till kungahuset. För det andra är skatterna nu så höga, att riksdagen har ansett att det inte går att öka de direkta skatterna mera, och därför har punktskatter måst tillgripas, vilka i hög grad drabbar de små inkomsttagarna. Redan den omständigheten borde utgöra skäl nog för att här iaktta sparsamhet med utgifterna.

Jag tänker här också på en annan sak, som vi diskuterade i fjol, nämligen Guadeloupe-medlen. Jag vill här i korthet erinra om att vi då kom fram till att Karl XIV Johan genom stor finurlighet hade lyckats få sin tids regering att gå med på att staten i alla tider, så länge det satt en Bernadotte på Sveriges tron, skulle betala ut 300 000 kronor i årlig ränta för det belopp Sverige fått för ön Guadeloupe, vilken Sverige då hade ägt i två år och Karl XIV Johan aldrig varit ägare till. På samma sätt som riksdagen nu löper med, när parti-ledarna enats, så löpte ständerna med 1815 på regeringens förslag. Det är givet att riksdagsmännen då inte hade så stora möjligheter att sätta sig in i denna fråga, utan de lurades då av sin regering.

Jag skall emellertid inte här ta upp någon Guadeloupe-debatt. Jag vill bara erinra om att de 300 000 kronor som Sveriges riksdag i det sammanhanget anslagit mycket väl täcker den ökning som nu begäres. Det finns, menar jag, all anledning att hänvisa kungen till att ta av de medel, som riksdagen i fjol beviljade, på grund av att riksdagen ansåg sig bunden av det löfte ständerna år 1815 givit regeringen — ett löfte som gjort att vi under tidernas lopp har

betalat ut omkring 42 miljoner kronor extra till kungahuset.

Om kungahuset nu inte vill dra in på lyxen, så är detta givetvis kungens ensak, men i så fall skall inte vi betala kalaset. Och vill kungahuset inte ta av Guadeloupe-pengarna, så får väl hovet bringas till förståelse för att det även för kungahuset gäller att iaktta en viss sparsamhet. Även där får man väl dra in på de dyrbara, onödiga och medeltidsmässiga vanor och museala ting, som nu förekommer i och omkring slottet och kungahuset. Jag vill, herr talman, gärna stå till tjänst med att anvisa poster, där man utan vidare skulle kunna spara hundratusentals kronor utan att någon inom kungahuset därför skulle behöva lida nöd.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, vilket innebär ett tillstyrkande av min motion.

Häri instämde herrar *Johansson* i Norrköping (s), *Alemyr* (s), *Lundquist* (s) och *Carlsson* i Västerås (s), fru *Torbrink* (s), fru *Thunvall* (s) och fru *Svensson* (s) samt herr *Henning Nilsson* i Gävle (k).

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Herrar Lundberg och Spångberg har naturligtvis rätt. Riksdagsbehandling och annan debatt om kung och hovhållning är på sitt sätt ett mysterium. Inom alla partier berömmar man sig av att vara villig till sociala reformer på praktiskt taget alla områden. Man medger att vi inte skall stå kvar i slentrian och efterblivenhet. Vi skall vara tidsenliga, vi skall hålla oss i nivå med progressiva betraktelse-sätt i andra länder. Även i frågor som har med rikets styrelse att göra vad gäller kanslihus och riksdag, hävdar man sådana meningar. Men en del människor, som intar en mycket radikal hållning i alla dessa frågor, stelnar till som saltstoder, om någon kommer med

Kungl. Maj:ts hovhållning

reformkrav när det gäller hovhållningen.

Arbetarrörelsen har i denna fråga en gemensam principiell och programmatisk grund. Men det har också där stött på patrull i fråga om den praktiska politiken. För vår del trodde vi, att man också i denna fråga skulle kunna gå reformernas väg för att så småningom komma fram till en vettig lösning av frågan i dess helhet. Det låg då närmast till hands att attackera överdrifterna, bl. a. de överdrifter som leder till allvarliga ekonomiska konsekvenser. Vi medger gärna att detta inte är den väsentliga frågan, ehuru det även med ekonomiska utgångspunkter kan anföras många goda argument, vilket både kommunister och socialdemokrater nyss gjorde i debatten om Guadeloupe-medlen och när det gällde de extra anslagen till prinsessan Sibylla. Detta är endast ett par exempel från de senaste åren. Emellertid är frågan väsentligen av ett helt annat slag. Det handlar om att åstadkomma en principiellt helt annan ordning än den nuvarande.

Det har emellertid visat sig att även förslag till så relativt små reformer, som det här rör sig om, stöter på hårt motstånd. Även i kretsar, där man i och för sig har förståelse för kraven på en ändring, resonerar man ungefär så här: Ja, det är riktigt att det borde vara annorlunda, men när vi nu i alla fall har en kung och ett hov, så måste vi väl se till att det hela inte blir schabbigt av ekonomiska skäl. Vi får lov att fortsätta med miljonrullningen tills vi kan ta upp saken i dess helhet.

Vi tycker liksom herr Spångberg att det kunde vara måtta med miljonrullningen redan innan saken tas upp i sin helhet. Vi har därför ställt förslag och biträtt andras förslag om nedprutningar i hovstaten. Nu finns det, som herr Spångberg redan sagt, i det här fallet en alldeles särskild anledning att göra det. En ledamot av statsutskottet, som haft tillfälle att granska saken bättre

än de flesta av oss, säger i sin reservation, att statsutskottet inte kunnat erhålla sådan redovisning av de påstådda merkostnaderna, att det varit möjligt för utskottet att ingå på en saklig prövning. Det minsta man kan begära är väl en saklig prövning av de utgiftshöjningar som föreslås, särskilt när det gäller så betydande ökningarna som här.

För vår del har vi genom en motion till årets riksdag sört för att också frågan om hovhållningens vara eller icke vara över huvud taget skall tas upp av årets riksdag. Men för dagen är det ju inte den frågan som skall behandlas. Jag instämmer i herr Spångbergs förslag och yrkar sålunda bifall till herr Söderbergs reservation.

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Jag skall försöka föra upp den här frågan på ett som jag tycker mera sakligt plan. Det gäller här, vilket framgår av Kungl. Maj:ts proposition och vad departementschefen där framhållit, den personal och den stora grupp av pensionärer som finns vid hovet; att antalet pensionärer blivit stort beror på att ett relativt stort antal av hovpersonalen blev överförd till gruppen pensionärer vid den inskränkning som för några år sedan gjordes i hovförvaltningen. Frågan gäller nu om denna personal och dessa pensionärer skall få tillgodogöra sig löner och pensioner i ungefär samma ordning som de statsanställda. De har i ett par tre år släpat efter. Nu har tydligen även finansministern insett att det är riktigt, att denna personals löner uppräknas på samma sätt som det skett för statstjänarna. Det är detta förslag statsutskottet tillstyrkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Låt mig sedan endast säga, att jag inte tror att vi vid en jämförelse skall finna att det svenska folket har större

Kungl. Maj:ts hovhållning

utgifter för sitt lands främste representant än andra demokratiska länder. Vi skall också komma ihåg att konungen i stort sett har dessa kostnader för landets räkning och icke för någon enskild familj. Någon jämförelse med länder som har ett annat statskick än vårt land skall vi nog inte göra, ty där, herr Holmberg m. fl., rör det sig säkerligen om betydligt större belopp.

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Jag har redan tidigare sagt att riksdagen icke har med hovets personalkostnader att göra, utan de är kungens ensak och ingår givetvis i de utgifter som skall bestridas av hans apånage. Det finns ingen anledning att det på slottet skall utvecklas en sådan lyx som för närvarande sker. Jag tror inte att kungen själv egentligen rör för dessa förhållanden. Vår nuvarande kung är ju en hygglig man, men han går naturligtvis i de gamla cirklarna. Det är faktiskt riksdagens skyldighet att ge en vink om vad svenska folket vill i detta avseende. Om inte riksdagen gör det kommer kungen aldrig ur den trolleциkel han för närvarande går i.

Det finns, som jag redan nämnt, många möjligheter att spara pengar upp på slottet, vilket tydligen inte uppmärksammats av statsutskottet. Jag känner utskottets ordförande, herr Skoglund, från vår gemensamma verksamhet inom statsrevisionen, där vi gemensamt tittade på saker och ting, och jag fann honom därvid vara en mycket praktisk man, som vardagsmänniska betraktad. Varför kan han inte använda vardagsmänniskans sunda syn även på dessa frågor?

Jag skall ge ett litet tips, herr talman och herr Skoglund och herrar ledamöter i statsutskottet och herr finansminister! Jag läste en gång om slottet och dess tillbehör i en turisthandbok, som utkom på 1920-talet. I denna bok sades det bland annat att hovstallet och häs-

tarna där snart nog endast hade ett musealt intresse. Det var på 1920-talet, men man tycks inte ha insett detta förhållande än inom hovförvaltningen utan har fortfarande ett tjugohästar kvar. De gamla hästarna från 1920-talet är väl döda för länge sedan, men man har köpt nya hästar, och jag försäkrar damerna och herrarna att det är förnämliga hästar. Jag har varit och tittat på dem och funnit att det inte är vanliga »svenska bondhästar», utan de allra flesta är fina, *importerade* hästar. Finns det, ärade kammarledamöter, någon verkligt vettig mening i att för ett tjugotal hästar bibehålla hovstallet med dess stora personal och en byggnad som tar upp nästan ett helt kvarter av Stockholms mest centrala och dyrbara mark? Där går det att göra besparingar, och jag kan därför icke godkänna den av utskottets talesman framförda synpunkten att det skulle vara omöjligt att göra besparingar. Det talet kan inte på något sätt motivera ett frångående av avslagsyrkandet i detta ärende.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Då herr förste vice talmannen sade att vi skulle föra diskussionen på ett sakligt plan, vill jag fråga om statsutskottet har hållit sig på ett sakligt plan då det inte kunnat från de anslagsbegärande parterna få en redovisning som möjliggör en saklig prövning av frågan.

Här har vidare framhållits att det skulle föreligga en eftersläpning beträffande hovets personalkostnader, vilket skulle göra det nödvändigt med en upprustning eller förstärkning. Vi måste emellertid, herr talman, komma ihåg att vi haft arbetare, vilkas löner och andra förmåner också släpat efter. Barnfamiljernas standard har släpat efter i många år, och först detta år har de fått en liten förbättring, som emellertid omedelbart tagits bort genom punktskatter och andra åtgärder, och om hö-

Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

gern finge råda skulle det skapas ytterligare problem för dem. Det finns alltså många andra grupper som drabbats av en eftersläpning.

Vad jag här skulle kunna vara med om i anslagsväg vore ett visst belopp för att låta en rationaliseringsexpert gå igenom hela hovhållningen och se efter hur den sköts. Den kontakt vi här i riksdagen har med hovet ger åtminstone vid handen, att de personer som skall sköta hovförvaltningen för länge sedan upphört att tänka rationellt, och de kan inte klara den förnyelse, som absolut måste ske.

Eftersom Hans Majestät ju hyser intresse för vetenskap och forskning och är en kulturpersonlighet av stora mått, tror jag att han själv skulle anse det tacknämligt, om riksdagen genom att inte bara ge ökade anslag hjälpte honom att få bort en del antikverade ting. Statskassan får ju nu in litet extra pengar — till och med så pass mycket att man skall kunna betala de 180 miljonerna till flyget. Men jag tror att det vore väldigt opsykologiskt och även ur andra synpunkter felaktigt om riksdagen nu till hovet, när alla andra får dra åt svängremmen, skulle ge detta anslag bara för att en hovhållning skall kunna upprätthållas, som är i allra högsta grad museal och helt obefogad i ett modernt samhälle.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Spångberg begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 150 ja och 51 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8**Utgifter under riksstatens andra huvudtitel**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21**Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Under denna punkt hade jag väckt en av ett enhälligt utskott avlivad motion, som jag här skulle

Vattendomstolorna: Avlöningar

vilja ägna en stilla om också inte tyst minut. I motionen yrkade jag avslag på departementschefens, som det hette »med hänsyn till den väntade belastningen», gjorda hemställan om höjning av förslagsanslaget till Ersättningsar till nämndemän från 2 700 000 till 2 800 000 kronor. Jag motiverade avslagsyrkandet med att man med hänsyn till vad som förekom i samband med att riksdagen i höstas antog nya domförhållningsregler för rådhusrätterna i brottmål borde kunna räkna med att samma domförhållningsregler, som bl. a. innebär ökade befogenheter för tremansnämnderna, skulle komma att bli införda även för häradsrätternas del från och med den 1 januari 1959, d. v. s. från och med mitten av nästa budgetår. Detta, menade jag, skulle medföra besparingar som kunde göra den äskade höjningen opåkallad.

Enligt vad stadsdomstolsutredningen inhämtat — dess nya delbetänkande rörande häradsrätternas sammansättning i brottmål avgavs för övrigt i förra veckan — har från ett 30-tal tillfrågade domsagor uppgivits att antalet ting, vid vilka inte förekommer något som helst annat mål eller ärende än sådana som skulle kunnat handläggas med tremansnämnd, om man tillämpade de för rådhusrätterna antagna behörighetsreglerna även för häradsrätternas del, utgjorde i genomsnitt hela 17 procent av sammanlagda antalet ting. Ofta hade endast något enstaka mål eller ärende krävt fullsutten nämnd. Redan med en inskränkning av antalet stora ting med 17 procent — genom en omflyttning av dessa enstaka större mål eller ärenden skulle dock procenttalet kunna bli avsevärt större — kan besparingen på nämndemanskostnaden beräknas motsvara ungefär två tredjedelar av 17 procent eller alltså ungefär 11 procent. Detta skulle för fullt budgetår motsvara en besparing på närmare 300 000 kronor.

Av det sagda torde framgå att motionsyrkandet kanske kan ha haft ett

visst fog för sig. Även om motionen sålunda må kunna anses fullt klok — i varje fall anser motionären det — så är motionären å andra sidan också personligen så pass klok att han helt avstår från varje yrkande gentemot ett enhälligt statsutskott. Jag är dock, herr talman, övertygad om att den framtida utvecklingen kommer att göra en sänkning av denna anslagspost fullt motiverad.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom herr Fröding slutade med att vara så klok att han inte ställde något yrkande, vill jag vara så oförståndig att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 22 och 23

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24

Vattendomstolorna: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 24, s. 68—73) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen angiven ändring i vattendomstolornas personalförteckning, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för vattendomstolorna, att tillämpas under budgetåret 1958/59, dels ock till Vattendomstolorna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 770 800 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym m. fl.* (I: 43) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 52), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning av frågan om inrättande av ytterligare en vattendomstol med i huvudsak

Vattendomstolarna: Avlöningar

Norrbottnens län som domsområde, samt att av utredningen föranledda förslag så fort sig göra läte måtte underställas riksdagens prövning,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alexanderson* (I: 158) och den andra inom andra kammaren av herr *Gezelius m. fl.* (II: 70), i vilka hemställt, att riksdagen måtte vid fastställandet av avlöningsstat för vattendomstolarna för budgetåret 1958/59 dels besluta att den nye vattenrättsdomaren vid Österbygdens vattendomstol skulle erhålla arvode motsvarande lönegrad B 3 jämte avlöningsförstärkning 4 200 kronor, dels ock anvisa härför erforderliga medel.

Utskottet hemställde

I. att motionerna I: 43 och II: 52 icke måtte föranledda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 158 och II: 70

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1958 angiven ändring i vattendomstolarnas personalförteckning;

b) fastställa av utskottet framlagd avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1958/59;

c) till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 770 800 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Pålsson*, *Birke*, *Skoglund* i Doverstorp, *Jansson* i Kalix, *Nilsson* i Göingegården och *Lassinantti*, vilka ansett att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 43 och II: 52 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av fröken *Elmén*, herr *Gustafsson* i Skellefteå och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av

Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 158 och II: 70

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1958 angiven ändring i vattendomstolarnas personalförteckning;

b) fastställa i denna reservation intagen avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1958/59;

c) till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 776 500 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Med anledning av en reservation, som är knuten till denna punkt, skall jag be att få säga några ord.

Den avser lönesättningen för vattenrättsdomaren vid den domstolsavdelning, som man skall inrätta vid Österbygdens vattendomstol. Enligt departementschefens förslag skall domaren placeras i B 1 med ett tilläggsarvode av 1 200 kronor. Det kommer att innebära att domaren får lägre lön än bisittarna, vilket i och för sig är felaktigt. Man har utgått från lönesättningen vid de sydliga vattendomstolarna, men jag tycker det är fel att jämföra denna avdelning vid Österbygdens vattendomstol med avdelningarna vid dessa andra vattendomstolar. Vid de norrländska vattendomstolarna har man satt domarna på avdelningarna i B 3 med ett tilläggsarvode av 4 200 kronor. Detta har man gjort av rekryteringsskäl.

Rekryteringsskäl kan också återopas i fråga om denna nya avdelning vid Österbygdens vattendomstol men på det kvalitativa planet, då den kommer att fungera som en självständig domstol och inte endast som en avdelning av Österbygdens vattendomstol. Vid denna avdelning skall handläggas mycket svåra mål, nämligen reglering av Siljan, Trängsletmagasinet och Hedesundafjär-

Vattendomstolarna: Avlöningar

den. Det erkännes av alla att det är mycket svåra mål som gäller stora ekonomiska värden. De berör gammal kulturbygd, och vi känner redan till den storm, som blåst upp kring Siljan. Det är alltså angeläget att få en mycket skicklig domare till ifrågavarande tjänst. Därför är det mycket egendomligt att departementschefen föreslår ovannämnda lönesättning.

Man säger att det är fråga om en extra domstol, som skall avvecklas, när målen är avgjorda. Jag tycker att det är ett ytterligare motiv för att sätta tjänsten i en högre lönegrad.

Enligt min mening är det motiverat att jämföra denna domstolsavdelning med den som byggdes upp vid Västerbygdens vattendomstol i samband med regleringen av Väneren. Då satte man domaren i samma löneställning som den ordinarie vattenrättsdomaren. Jag vill minnas att den ordinarie vattenrättsdomaren då övertog målet om denna reglering och den extra domaren fick gå in i den ordinarie vattendomstolen.

Då det här gäller, som jag förut sagt, mycket angelägna uppgifter, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under b), där i likhet med i motionen yrkas, att vattenrättsdomaren skall placeras i B 3 med en avlöningsförstärkning av 4 200 kronor.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Under denna punkt i statsutskottets utlåtande behandlas bland annat en fyrpartimotion av oss norrbottningar. Erkänns skall att frågan även var föremål för behandling vid fjolårets riksdag. Även om statsutskottet återigen avstyrker, kan det inledningsvis konstateras, att antalet reservanter nu är 50 procent flera än i fjol, detta trots den traditionella motviljan i riksdagen mot att ompröva ett så nyligen fattat beslut.

I den av oss norrbottningar väckta

motionen har vi yrkat att skälen för och emot inrättandet av en vattendomstol för Norrbottens län blir utredda och att utredningsresultatet förelägges riksdagen.

Även om vattendomstolarna har andra arbetsuppgifter är dock ärendena i samband med vattenkraftens exploaterande de ovedersägligt viktigaste. De omfattande vattenmålen i samband med kraftverksbyggen och sjöregleringar är av den största betydelse dels för de människor och bygder som direkt beröres av anläggningarna, dels ock för nationen som sådan.

Tyngdpunkten i fråga om vattenkraftens utbyggnad har under senare tid alltmera kommit att förskjutas mot landets nordligare delar. Denna tendens får beräknas bli ytterligare accentuerad i framtiden. Enligt en företagen inventering är inte mindre än 41 procent av landets utbyggnadsvärda, ännu ej utbyggda vattenkraft befintlig inom domsområdet för Norrbygdens vattendomstol. Enbart Norrbottens län, som omfattar en fjärdedel av landets areal, har 26,2 procent av landets utbyggnadsvärda, ännu ej exploaterade vattenkraftstillgångar. Vi har för närvarande fem vattendomstolar i Sverige. De av mig anförda siffrorna i fråga om landets vattenkraftstillgångar bevisar att, även om vi inte hade mer än fyra vattendomstolar i landet, det föreläge ett behov av att en av dessa vore placerad i Norrbottens län. Den skulle förvisso icke behöva sakna arbetsuppgifter.

Modern vattenkraftsutbyggnad innebär företag av en synnerligen omfattande storleksordning. Ingreppen i enskilda människors och berörda bygders levnadsförhållanden blir synnerligen omfattande. Det händer att hela byar uttraderas. Det framstår då som ett fullt legitimt behov att det görs vad som är möjligt för att dessa människor skall kunna få så direkt och nära kontakt med den dömande instansen som möjligt.

Vattendomstolarna: Avlöningar

Ingrepp av den storleksordning, varom här är fråga, engagerar även olika länsmyndigheter, icke blott länsstyrelsen som sådan utan även vägförvaltningen, hushållningssällskapet, lantbruksnämnden, fiske- och skolmyndigheter, lappväsendet m. fl. Med den omfattning som vattenkraftsutbyggnaden beräknas få inom Norrbottens län framstår det som irrationellt med ett avstånd av 291 kilometer mellan vattendomstolens kansli och de berörda länsmyndigheterna.

Då statsutskottet i fjol avstyrkte vår framställning var detta motiverat med att rekryteringssvårigheter skulle uppstå för en vattendomstol i Luleå. Det förefaller troligt att samma motivering ligger bakom majoritetens ställningstagande i år. Jag tillåter mig en bestämd gensaga mot ett sådant resonemang. Om det har sina besvär att bo i Norrbotten, så beror det framför allt på att vi inte får samma service som man kan få på annat håll i landet. Då vattenkraftsutbyggnaden så intimt berör vårt län ingår det i vårt behov av service från samhällets sida att få en vattendomstol förlagd till länet.

Herr talman! Det synes mig vara synnerligen starka skäl som talar för inrättandet av en vattendomstol för Norrbottens län. Därför vågar vi norrbottningar vädja om en utredning av frågan. Jag ber att få yrka bifall till den av herr Pålsson m. fl. vid statsutskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Löf-roth* (fp) och fru *Boman* (h).

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Larsson i Hedenäset har redan erinrat om att denna fråga var föremål för debatt här i kammaren i fjol och att det då förelåg ett förslag från Kungl. Maj:t att förstärka arbetskraften vid Norrbygdens vattendomstol genom inrättande av en ny avdelning, vilket riksdagen också biföll. Detta förslag

innebar bl. a. två vattenrättsdomare, tre vattenrättsingenjörer, en biträdande vattenrättssekreterare, en kanslist och två biträden. Redan då sades ifrån Norrbotten att man tyckte det var riktigare att upprätta en ny särskild domstol, förlagd till Norrbotten — man tänkte då också på Luleå — än att utöka Norrbygdens vattendomstol, som ju är förlagd till Umeå. I utskottet hade vi en annan åsikt, och vi byggde på uppfattningen hos en utredningsman, som är expert på området. Vi har därmed anledning erinra om att en sådan utredning, som nu begäres från motionärerna i Norrbotten, redan gjorts och är så pass färsk att vi i fjol fattade ett beslut om en proposition från Kungl. Maj:t, som grundades just på den utredningen. Sedan dess har inte några nya skäl framkommit för att motivera ett bifall till det utredningskrav, som ställts i år av ett antal motionärer.

Av det resonemang som förts i motionen och här i debatten av huvudmotionären skulle man kunna tro att motionärernas egentliga syfte är att framhålla behovet av att bygga ut vattendomstolarna på grund av den alltjämt stora eftersläpningen och svårigheten att i tid få fram dessa mål till avgörande. Men den i fjol genomförda omorganisation av Norrbygdens vattendomstol har ännu inte hunnit verka mer än omkring ett halvår. Det är alldeles uppenbart att vi, innan vi tar ytterligare steg på detta område — vilket inte bör betraktas som uteslutet — först får avvakta det resultat, som kan komma att uppnås genom den av riksdagen i fjol beslutade utökningen av Norrbygdens vattendomstol.

Eftersom fröken Elmén berört frågan om vilken ersättning som skall utgå till vattenrättsdomare vid en extra avdelning vid Österbygdens vattendomstol och tycker att den av Kungl. Maj:t föreslagna lönesättningen för arvodestjänsten som vattenrättsdomare är för låg, vill jag framhålla för det första att den

Vattendomstolarna: Avlöningar

överensstämmer med lönenämndens uppfattning och för det andra att utskottet anser, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i första hand pröva lönegradsfrågor. Vi förutsätter, när Kungl. Maj:t stannat för detta tilläggsarvode — det skulle röra sig om 1 200 kronor vilket skulle motsvara de löneförmåner som utgår till biträdande vattenrättsdomare — att Kungl. Maj:t är säker på att kunna få fram de jurister som här behövs. Skulle det visa sig, att Kungl. Maj:t inte klarar denna uppgift är det uppenbart, att vederbörande departementschef blir hänvisad till att återkomma till riksdagen.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i båda dessa punkter.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall begränsa mig till att göra ett påpekande i anledning av herr Åkerströms anförande. Herr Åkerström motiverade statsutskottets negativa ställningstagande med att det redan hade gjorts en utredning, som låg till grund för den proposition riksdagen i fjol hade att behandla. Det är riktigt, herr Åkerström, men i denna utredning redovisades icke med ett enda ord skälen för eller emot inrättandet av en vattendomstol i Norrbottens län. Det som i detta sammanhang nämndes om behovet av en sådan vattendomstol framfördes spontant i remissyttrandena från bl. a. vattenfallsstyrelsen, som väl har förutsättningar att känna till förhållandena, från norrländska vattenkraftsutredningen, Lantbruksförbundet m. fl.

Utöver detta påpekande vill jag bara nämna, att första kammaren vid sin votering helt nyligen i detta ärende visat förståelse för önskemålet från Norrbottens län och med 74 röster mot 58 biträtt reservationen.

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! Det är givetvis värdefullt att man har respekt för fackmännen, men man skall vara försiktig med att underordna sitt eget sunda omdöme deras kommando. Det kan leda till orimligheter. Vi känner alla till, att i en stad som heter Köpenick en viss kategori medborgare hade satt sig i en alldeles särskild respekt, nämligen militärerna. Detta visste en skomakare i Köpenick att utnyttja för sina syften. Jag vill inte påstå, att herr Åkerström hyser denna överdrivna respekt just för militären, men i allmänhet andas nog hans anföranden enligt min mening en alldeles för stor vördnad för juristerna, när vi behandlar ärenden, som faller inom andra huvudtitelns ram. Herr Åkerström talade om att man redan hade gjort en utredning, och han stödde sig på vad som förekom i handlingarna från fjolårets riksdag. Jag vill erinra om att den av herr Åkerström åberopade sakkunnige juristen ansåg, att det kanske var lämpligare att förlägga vattendomstolen till Kiruna eller Gällivare än till Luleå. Jag är inte jurist, men när jag hör ett sådant yttrande säger jag mig, att det är ytterst farligt att tro på fackmännen. Man skall inte ställa sitt eget sunda omdöme åt sidan, och jag vet, att herr Åkerström är i besittning av ett utomordentligt gott sådant. Snarast förhåller det sig väl också på det sättet, att herr Åkerström i denna sak har uppträtt som en varm patriot från Västerbotten. Det är alldeles självfallet, att han måste känna sig i hög grad manad att föra de lokalpatriotiska västerbottningarnas talan, men jag menar, herr Åkerström, att när man själv får de stora slantarna skall man inte missunna grannen de små. Ni har ju fått ett universitet, och vi har inte fått just någonting annat än Bodens fästning. Här skulle nog herr Åkerström kompromissalitet grand, alldenstund det enligt mitt sätt att se finns utomordentligt starka

Vattendomstolarna: Avlöningar

skäl för den mening, som reservanterna företräder.

Herr Åkerström löpte inte så att säga linan ut i sitt åberopande av juristerna. Under utskottsbehandlingen cirkulerade rykten om att vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol hade ingått på en bedömning av huruvida en vattenrättsdomare hade utsikter att trivas i Luleå. Han lär ha yttrat, att denne enligt hans uppfattning skulle trivas bättre i Umeå.

Vad är det nu som skapar trivsel? Ja, för en ung vattenrättsdomare är det nog i första hand trevliga människor — kanske också vackra flickor; det vet man ju inte — och i sådana ting kan väl inte vattenrättsdomarens i Norrbygdens vattendomstol omdöme sättas högre än vilken medborgares som helst.

Det finns också andra jurister att åberopa i detta sammanhang. Svea rikets justitieminister framhöll år 1954 i en proposition till riksdagen att underdomstolarna i allmänhet borde ha sitt säte så nära domsområdet som möjligt. Han ansåg att detta var en omständighet av utomordentlig betydelse för rättslivets behöriga funktion. Det är alldeles självfallet att underdomstolarna måste inhämta noggrann kännedom om människornas levnadsförhållanden inom respektive områden, och jag skulle tro att när det gäller vattendomstolarna framträder detta krav ännu starkare än eljest. I de norrländska vattenmålen finns det en stor mängd sakägare, hemmansägare, fiskare, samer och andra, vilka alla har sitt hemvist inom domsområdet. Den praktiska erfarenheten visar också att vattendomstolen ofta måste ge sig ut på resor för att på ort och ställe studera de omständigheter som är av betydelse för handläggningen av vattenmålen.

När justitieministern år 1954 var inne på dessa sunda tankegångar, finns det enligt min mening all anledning att fullfölja dessa principer för vattendomstolsorganisationens vidkommande.

Man kan inte blunda för det av verkligheten starkt poängterade behov av en vattendomstol i Norrbotten som föreligger. Norrbottens län har 26 procent av landets utbyggbara vattenkrafttillgångar. Skulle då inte detta län utgöra ett tillräckligt stort domsområde för en särskild vattendomstol?

Jag vill i detta sammanhang erinra om de väldiga arbeten på vattenkraftens område som förestår just i Norrbotten. Det skall ju ske en jättelik utbyggnad av vattenkraften i Lule älv. Vad denna utbyggnad av vattenfallen i Lule älv betyder för vår kraftförsörjning, för vårt näringsliv, ja, för hela vår framtida levnadsstandard, ligger i öppen dag.

Det är också känt att i vattenmål från Norrbotten tar det orimligt lång tid innan utslag faller i lägsta instans. Jag skulle här kunna komma med en hel katalog av exempel därpå, men jag skall inte göra det — det är ju fråga om ett förhållandevis välkänt faktum. Jag anser att det skulle vara mycket oklokt av riksdagen att blunda för den irritation dessa förhållanden har åstadkommit och alltjämt åstadkommer. Den fråga det här gäller får ingalunda degraderas till en juridisk fackfråga som menige man inte tror sig kunna förstå. Den är inte heller enbart en s. k. norrlandsfråga och ännu mindre en norrbottensfråga. Nej, den är en fråga av största ekonomiska betydelse för hela vårt land. Arbetet på detta avsnitt av rättsskipningen måste därför effektiviseras. Enligt uppgifter jag erhållit har Mellanbygdens vattendomstol, vilken har sitt säte i Östersund, avkunnat utslag i invecklade mål, exempelvis Kultsjöns reglering och liknande företag, inom avsevärt kortare tid än vad som i motsvarande fall vanligen skulle vara möjligt inom Norrbygdens vattendomstol. Detta är bl. a. en sak, som visar, att organisationen vid Norrbygdens vattendomstol inte är tillräckligt ändamålsenlig. Jag tror att det finns utomordentligt starka skäl för statsmakterna

Vattendomstolarna: Avlöningar

att försöka effektivisera denna organisation.

I detta sammanhang vill jag erinra om en viktig omständighet, detta som en replik till ett påpekande som gjordes vid riksdagsbehandlingen i fjol och som gick ut på att organisationen vid Norrbygdens vattendomstol skulle vara så effektiv, att man borde se tiden an, innan det inrättades ytterligare någon vattendomstol.

Vad har hänt sedan dess? För regleringen av Lilla Lule älv har man måst göra en utbrytning ur den ordinarie organisationen av Norrbygdens vattendomstol. I verkligheten har man sålunda redan tvingats erkänna att reservanterna har rätt. Varför skall man inte ta steget fullt ut och inrätta en särskild vattendomstol för Norrbottens län?

För regleringen av Lilla Lule älv har man alltså behövt tillsätta en särskild organisation som bihang till Norrbygdens vattendomstol. Vad detta än bevisar så inte bevisar det att organisationen är den mest effektiva. Hur skall det då bli när jättemålen från Lule älv kommer på vattendomstolens dagordning? Jag skall inte profetera men så mycket vågar jag säga, att vidtar man inte extraordinära åtgärder kommer det inte att dröja länge förrän inte bara industrien i Mellan- och Sydsverige utan också husmödrarna i vårt land börjar knorra över att tillgången på elektrisk energi är så knapp. Om man sätter sig in i problemställningarna måste man erkänna att sällan har en reservation haft så stor saklig tyngd som denna. Och sällan har en juridisk fråga haft så stor ekonomisk räckvidd för hela vårt land som denna fråga har. Det är utomordentligt glädjande för oss reservanter att första kammaren med mycket stor majoritet ställt sig bakom reservationen. Jag utgår självfallet ifrån att andra kammaren inte skall reagera mindre förståndigt i denna viktiga sak. Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Wiklund* (s) och fru *Jäderberg* (s).

Herr *ÅKERSTRÖM* (s):

Herr talman! Herr Larsson i Hedenåset gjorde gällande att i den utredning som lagman *Viklund* hade presenterat för justitiedepartementet inte fanns någon egentlig motivering för att frågan löses genom att bygga ut Norrbygdens vattendomstol. Då menade herr Larsson att det inte heller kunde finnas skäl att avvisa tanken på en särskild sådan organisation för Norrbotten.

Utskottet liksom utskottsavdelningen har byggt på Kungl. Maj:ts förslag. Räkna herr *Lassinantti*, när han talar om juristerna, inte till dem departementschefen i fjol? Det var nämligen på dennes förslag och med dennes motivering som utskottet tillstyrkte propositionen i fjol. Därutöver hade utskottsavdelningen tillfälle att höra utredningsmannens syn. Han utvecklade närmare sin motivering inför avdelningen. Jag erinrade i fjol i något sammanhang om denna motivering.

Herr *Lassinantti*'s tolkning av mina motiv gav mig intrycket att han borde utbilda sig litet grundligare i psykologi. Hans tolkning går inte riktigt ihop med hans upptäckt att jag vill vara självständig. Han framhäver detta i motsats till sin egen oförmåga att vara självständig när det gäller militären, den slutsatsen hade jag rätt att dra. Det förhåller sig i själva verket så, herr *Lassinantti*, att jag har frågat mig om det som anförts från Kungl. Maj:t i fjol och från Kungl. Maj:ts utredningsman lagman *Viklund* är riktigare än vad motionärerna och talesmännen från Norrbotten har hävdad. Jag och samtliga som bildat majoritet i utskottet har sökt väga skälen mot varandra. Vi var ju inte främmande för de skäl som androgs från Norrbotten och sedan har upprepats i kammaren. Vi kom då till den uppfattningen, att det som norr-

Vattendomstolarna: Avlöningar

bottningarna vill vinna inte nås genom den lösning de förordar. Om man vill ha mera arbete utfört inom detta domstolsområde i vare sig Västerbotten eller Norrbotten, ansåg vi som bildade majoriteten — och vi har alltså kvar denna uppfattning — att man snabbare når resultat genom att bygga ut Norrbygdens vattendomstol än genom att göra som motionärerna synes mena i sista stycket av sin motion, d. v. s. aningen flyttar man den avdelning, som i fjol tillskapades vid Norrbygdens vattendomstol, till Luleå och gör en särskild domstol av den eller också inrättar man en helt ny domstol utan att ta någon avdelning från Umeå.

Denna sista lösning — det är egentligen så som norrbottningarna lagt upp saken — innebär att man inte ska rubba den nyss utökade Norrbygdens vattendomstol utan man skall helt enkelt komma med en helt ny uppsättning. Norrbottningarna har alltså gått längre än i fjol. Jag har då sagt, att ännu har ingenting inträffat som talar för att man skall ändra sin uppfattning. Den av fjolårets riksdag beslutade utökningen av Norrbygdens vattendomstol har ju inte heller hunnit fungera så länge att man fått tillräcklig erfarenhet av den. Jag har uttalat att vi får följa denna fråga med uppmärksamhet.

Det är alldeles riktigt som herr Lasinanti säger, att detta är en viktig fråga. Han är inte den förste som sagt det här i kammaren. Det var många år sedan som detta sades första gången i denna kammare och i första kammaren — och det var med rätta som frågan togs upp. Detta har nu lett till ovan nämnda åtgärder.

Vi har nu också ett förslag om en provisorisk avdelning i en annan vattendomstol. Det visar att Kungl. Maj:t följer denna verksamhet med uppmärksamhet. Man kan säkert utgå ifrån att så också sker i fortsättningen. Jag tror att åtgärder som skulle vara ägnade att

nå de resultat man åsyftar från Norrbotten snabbare kan påräknas om Kungl. Maj:t anförtros att med uppmärksamhet följa detta viktiga spörsmål och väljer de lösningar som kan vara mest ändamålsenliga och effektiva.

Jag står alltså fast vid den uppfattningen att man inte når något bättre resultat om man väljer norrbottningarnas linje i dag, tvärtom. Jag vidhåller absolut min tidigare bedömning.

Vi hade i fjol uppe frågan om en domstols lämpliga organisation. Den kan byggas ut till en viss gräns för att kunna utnyttja sin arbetskraft och sitt kansli effektivt. Splittrar man organisationen, då når man motsatsen till vad man åsyftar. Detta är alltså ett hållbart resonemang.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Herr Åkerström refererade mig på det sättet att jag om lagman Viklunds utredning påstått, att det i den inte gavs några skäl för en utbyggnad av Norrbygdens vattendomstol. Nej, herr Åkerström, jag sade att denna utredning inte alls vidrört frågan om en särskild vattendomstol för Norrbottens län. Det påståendet står jag fast vid.

I fortsättningen sade herr Åkerström, att det är mera sant vad utredningsmannen säger än vad motionärerna säger. Herr Åkerström får ha sin egen bedömning om den saken. Jag poängterar dock att utredningsmannen i utredningen inte sade någonting om den fråga vi behandlar i dag — en särskild vattendomstol i Norrbotten eller inte.

Jag skulle vilja läsa in några ord ur proposition nr 140 som lades fram 1954 och som för övrigt tidigare omnämnts här. Det sägs där bl. a.: »Det är med hänsyn härtill viktigt att domstolens ledamöter äger en kännedom om byg-

Vattendomstolarna: Avlöningar

dens och befolkningens förhållanden som endast kan vinnas av *den som själv är bosatt på platsen.*» Kan inte herr Åkerström skänka justitieministern litet tilltro, även om hans uttalande inte skulle överensstämma med lokalpatriotiska västerbottniska intressen?

Till sist sade herr Åkerström, att om man vill ha mera gjort, då bör allting placeras i Umeå. Jag tillåter mig betvivla att det finns möjligheter att få mera gjort genom att ordna det så att det blir 60 mils onödiga resor för varje förrättning som skall göras i Norrbottens län.

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! När jag i mitt inlägg varnade för överdriven respekt för fackmännen och kom att omnämna skomakaren i Köpenick gjorde jag detta för att berömma herr Åkerström för att han, om han hade haft att förvalta stadskassan, säkerligen inte skulle ha lämnat den ifrån sig om skomakaren kommit i militär skepnad. Hade skomakaren kommit i juristens skepnad, då är jag inte lika säker på att herr Åkerström skulle ha varit i besittning av kassan även i fortsättningen.

Det är klart att vi inte skall överdriva de lokalpatriotiska synpunkterna. Jag har dock den bestämda meningen att herr Åkerström i denna fråga är mer en hembygdstrogen västerbottning än den sunt tänkande statsutskottsledamot som vi känner från andra sammanhang.

Beträffande departementschefens ställningstagande vill jag säga, att jag har den största respekt för hans omdöme i denna fråga. Uppenbarligen har dock departementschefen gjort sig skyldig till samma misstag som herr Åkerström gjorde sig skyldig till i dag: Han tar för lätt på uppgifterna. De uppgifter vi har där uppe i samband med regleringen av Lule älv är så stora, att vi absolut inte får lägga oss på sängen

och invänta utvecklingen med armarna i kors. Vi måste vidta extraordinära åtgärder för att kunna klara problemen, och motionärerna visar en praktisk väg. Jag hoppas verkligen att riksdagens ledamöter tänker på vilken stor riksfråga vi behandlar här i dag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i *det med I betecknade stycket* i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Hedenäset begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i det med I betecknade stycket i punkten 24:o i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 100 ja och 109 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen.

I fråga om *stycket II* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till

Fångvårdsanstalterna: Avlöningar

utskottets hemställan dels ock på bifall till den beträffande detta stycke avgivna reservationen av fröken ELMÉN m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 25—34

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 35***Fångvårdsanstalterna: Avlöningar**

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag har på denna punkt en blank reservation och tänker inte ställa något yrkande. Det gäller personaluppsättningen på några nya avdelningar, dels en ny slutna avdelning på Hall för 72 man, dels två nya avdelningar vid anstalterna i Hällby och Mariefred. I personalplanen för Hall har inte någon assistent upptagits, och i personalplanen för avdelningarna i Hällby och Mariefred har inte någon kurator tagits upp.

Det är egendomligt att just dessa tjänster utlämnats i personalplanen, eftersom man därmed inte kan tänka sig att bedriva behandlingsarbetet på det sätt som föreskrives i verkställighetslagen. Hela fångvården är naturligtvis en förberedelse för det sociala livet. Särskilt vid den slutna avdelningen på Hall är klientelet mycket svårt. Det rör sig om socialt invalidiserade och missanpassade människor, och det gäller att behandla dem på rätt sätt för att förbereda dem till det sociala livet.

Assistenternas arbete består i allmänhet av kartläggning av de intagnas levnadsomständigheter, personlighetsutveckling, hälsotillstånd, anlag och kunskaper o. s. v. i syfte att anpassa behandlingen därefter. Uppgiften för kuratorerna på de två andra avdelningarna gäller framför allt eftervården, fångens anknytning till samhället och vidareförpassande ut i det normala li-

vet. Den saken är eftersatt i många avseenden, och jag tycker att det är nödvändigt att det blir en förstärkning.

Jag har varit med om att lägga fram en motion, i vilken vi begär kurators-tjänster för Hällby och Mariefred och en assistenttjänst för Hall. Jag vill nu bara vädja till departementschefen om att han ser till att personalplanen snarast möjligt kompletteras med dessa tjänster, så att man verkligen kan fullfölja de verkställighetsprinciper som vi har beslutat.

Jag har som sagt inget yrkande att ställa.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom fröken Elmén inte ställde något yrkande skulle jag ha kunnat inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan. Det är emellertid skäl att erinra om att departementschefen i samband med denna fråga anmäler, att en översyn av anstalternas personalbehov bör ske — det betyder att han går längre än motionärerna — och erinrar om att sakkunniga numera har tillkallats för detta ändamål.

Under hänvisning till detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Återstående punkter

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7

Lades till handlingarna.

§ 10

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Vissa anslag under elfte huvudtiteln

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1958/59 till överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Civilförsvaret, Brandväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—27

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 28***Gottgörelse till vissa polisdistrikt**

Kungl. Maj:t hade (punkt 168, s. 457) föreslagit riksdagen att till Gottgörelse till vissa polisdistrikt för ombesörjande av särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jacobsson m. fl.* (I: 176) och den andra inom andra kammaren av herr *Anderson i Sundsvall m. fl.* (II: 199) hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 700 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 199, såvitt nu vore i fråga, till Gottgörelse till vissa polisdistrikt för ombesörjande av särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet

Gottgörelse till vissa polisdistrikt

m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlön, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* och *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 176 och II: 199, såvitt nu vore i fråga, till Gottgörelse till vissa polisdistrikt för ombesörjande av särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **LILJEDAHL** (fp):

Herr talman! Som motionär vill jag med anledning av den reservation, som är knuten till denna punkt, säga några ord.

Såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet har påpekats, att man på grund av slopandet av passkontrollen vid gränserna mellan de nordiska länderna kan nedbringa polispersonalen på vissa orter. Som bekant kan numera även icke skandinaver resa fritt mellan de nordiska länderna. Minskningen av personalen beräknas medföra ett minskat medelsbehov av 300 000 kronor. Trots detta har Kungl. Maj:t föreslagit, att beloppet skall uppföras till samma belopp som föregående år, d. v. s. till 850 000 kronor. Som motivering härför anföres, att man måste ta hänsyn till vad som gick åt under budgetåret 1956/57.

Den nya bestämmelsen om minskad kontroll kom först 1957 och kunde därför inte i nämnvärd grad påverka budgetutfallet för 1956/57. Nu planerar vi för budgetåret 1958/59. Under det år som gått torde vissa svårigheter, som eventuellt kan uppstå vid indragning av tjänster och omplacering av personal, kunna elimineras. Vi anser därför,

Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar

att en reducering av anslaget till 700 000 kronor bör kunna ske.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, som är undertecknad av herr Ohlon m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Motionärerna bygger sitt yrkande på att detta anslag för innevarande budgetår redan har uppräknats med 350 000 kronor. De anser därför att det bör räcka med en medelsanvisning av 700 000 kronor.

Från utskottets sida vill vi då framhålla, att nyssnämnda uppräknings — det framgår också av vad som står på s. 42 i statsutskottets utlåtande nr 40 år 1957 — har föranletts av riksdagens beslut 1956 rörande polisväsendets organisation inom skyddsområdena i Norrbottens län samt gränstrakterna mot Finland. Detta beslut medförde att nya tjänster inrättades till en kostnad av 350 000 kronor.

Vidare överskreds anslaget för budgetåret 1956/57 med 300 000 kronor. Med hänsyn härtill borde enligt utskottets mening departementschefens beräkning för budgetåret 1958/59 vara mera realistisk än den i motionerna förordade. Då härtill kommer att motionerna icke innefattar förslag om reella besparingar under anslaget har utskottet velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Till sist bör kammarens ledamöter också observera att det här — som fallet ofta är på sådana punkter, där företrädesvis folkpartirepresentanter för fram besparingsförslag — är fråga om ett förslagsanslag. Det skulle därför inte innebära någon reell besparing att gå på reservationens linje.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels

ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Liljedahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 28:o) i utskottets utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Liljedahl begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 157 ja och 55 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 29—36

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 37***Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 179, s. 467—470) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen föreslagen ändring i personalförteckningen för civilförsvartsstyrelsen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för civilförsvartsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels

Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar

ock till Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 132 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 176 (av herr *Jacobsson m. fl.*) och II: 199 (av herr *Anderson i Sundsvall m. fl.*), vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 2 053 600 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Ewerlöf m. fl.* väckt motion (II: 308), vari hemställts att riksdagen måtte besluta om ombildning av civilförsvarsöverläkartjänsten till en förordnande-tjänst i lönegrad Bp 3.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 199 ävensom II: 308, förstnämnda två motioner i vad de berörde förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för civilförsvartsstyrelsen som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1958 förordat;

b) godkänna i utskottets hemställen intagen avlöningsstat för civilförsvartsstyrelsen att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 132 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon, Sundelin, Ragnar Bergh, Jacobsson, Skoglund i Doverstorp, Malmborg, Thapper och Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson i Göingegården, Cassel* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 176 och II: 199, i vad de berörde förevarande anslag, ävensom med avslag å motionen II: 308

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ur personalförteckningen för civilförsvartsstyrelsen avföra en kontorsbiträdestjänst i Ao 5;

b) godkänna av reservanterna framlagd avlöningsstat för civilförsvartsstyrelsen att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Civilförsvartsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 053 600 kronor.

Sedan punkten föredragits anförde:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Som vi alla känner till pågår för närvarande en utredning beträffande civilförsvaret. Vi väntar väl alla mycket ivrigt och med spänning på det förslag denna utredning kommer att framlägga, ty jag tror vi är överens om att de nuvarande förhållandena beträffande civilförsvarets organisation inte är bra. Jag förmodar att denna utredning ganska snart kommer med sitt slutbetänkande. Trots att detta ännu inte föreligger har man nu gått in för att förändra vissa tjänster inom civilförsvartsstyrelsen. Sex tjänster har föreslagits skola extraordinariesättas, och det begäres vidare anslag till en sakkunnigutredning rörande civilförsvarets sambandstjänst. Det förefaller ju egendomligt att förändra personalorganisationen medan utredning pågår. Om tjänster extraordinariesättes o. s. v. blir det självfallet svårare att dra in dem, även om så skulle visa sig påkallat på grund av det organisationsförslag som sedermera framlägges.

I en vid denna punkt fogad reservation har framhållits, att de föreslagna ändringarna bör kunna anstå tills förslaget rörande organisationen för civilförsvarsarbetets fortsatta bedrivande är klart. Jag förstår att utskottets talesman, herr Åkerström, kommer att — liksom han gjorde vid behandlingen av en föregående punkt — säga att det här gäller ett förslagsanslag och att det därför i realiteten inte blir någon bespa-

Civiltförsvarsstyrelsen: Avlöningar

ring. Jag anser emellertid, att förslagsanlagets storlek utgör en riktpunkt för vederbörande verks handlande.

I reservationen föreslås en begränsning av förevarande anslag under hänvisning till pågående utredning, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr OLOFSON (fp):

Herr talman! På s. 36—38 i det föreliggande utlåtandet refererar statsutskottet en del av civiltförsvarets, man kan väl säga, lidandes historia. Väsentliga delar av civiltförsvarets verksamhet ligger ju, som fröken Elmén redan påpekat, under utredning. Det gäller civiltförsvarets skadeavhjälpande verksamhet, dess organisation i fred och civiltförsvarsutbildningens utformning, för att citera departementschefens uttalande. Det är alltså mycket betydelsefulla frågor rörande civiltförsvaret, som är under utredning.

Man noterar med tacksamhet att inrikesministern i november 1957 hade en överläggning med pågående civiltförsvarsutredningar för att påskynda deras arbete. Tyvärr har resultatet inte kunnat föreläggas detta års vårriksdag. Det säges att höstsessionen eventuellt kan få tillfälle att ta ställning till civiltförsvarsutredningens slutbetänkande. Detta »eventuellt» låter inte särskilt löfdesrikt, och den konstitutionella sakkunskapen är ju för övrigt oviss om vi över huvud taget får någon höstsession i år.

För civiltförsvaret och alla dem, som på det ena eller andra sättet är inkopplade på civiltförsvarets arbete, gäller det i den föreliggande situationen inte huruvida man här skall följa reservanterna eller statsutskottets majoritet. Just på den aktuella punkten finns det kanske skäl att följa reservanterna och inte onödigtvis binda organisationen. Det väsentliga för hela civiltförsvaret är emellertid, att de pågående utredningarna så snart som möjligt bringas till

ett slut, så att de år av ovisshet, som civiltförsvaret nu genomgått, får efterträdas av år av lugn och arbetsro. Detta gäller inte minst den frivilliga delen av civiltförsvaret, som har en avsevärd betydelse då det gäller att bland befolkningen vinna förståelse för civiltförsvaret. Det är för närvarande nästan omöjligt att arbeta inom den frivilliga delen av civiltförsvaret, eftersom ingen vet hur någonting kommer att se ut inom en mycket nära framtid.

Jag skulle därför, herr talman, vilja vädja att man så fort som möjligt försöker föra utredningsarbetet till ett slut för att därmed få fram fasta riktlinjer för civiltförsvarets framtida arbete. Bäst hade det naturligtvis varit om samma riksdag hade kunnat behandla omläggningen av såväl det militära försvaret som civiltförsvaret och det psykologiska försvaret. Det kommer väl inte att gå. Vi hoppas i varje fall att riksdagen inom kort skall få ett förslag till ett modernt civiltförsvar, byggt på de resultat civiltförsvarsutredningen kan komma till.

Fru EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag har inte någon reservation att hänga upp ett yrkande på, men jag kan ändå inte låta bli att säga några ord om en motion, som jag har väckt på denna punkt. Det gäller frågan om ändrad löneställning för civiltförsvarsöverläkartjänsten.

Civiltförsvarsstyrelsen har i sina anslagsaskanden för nästa budgetår hemställt, att befattningen som civiltförsvarsöverläkare, vilken nu är en arvodsbefattning, måtte bli en förordnad tjänst och ordinariesättas i lönegrad Bp 3.

Fröken Elmén talade nyss om hur det brukar gå till när det väcks förslag i frågor där det pågår utredning; ja, det känner vi alla till, det brukar vara det säkraste sättet att fälla även de mest välmotiverade förslag. Trots att det inom civiltförsvarsstyrelsen f. n. pågår

Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar

inte bara en utan tretton olika utredningar har man emellertid föreslagit ändrad lönesättning för vissa tjänstemän inom civilförsvaret. Men när det gäller civilförsvarsöverläkartjänsten har departementschefen i statsverkspropositionen gjort gällande, att han på grund av det pågående utredningsarbetet inom civilförsvarsstyrelsen inte kan biträda styrelsens hemställan. Sedan styrelsens hemställan behandlades av Kungl. Maj:t, har emellertid statens organisationsnämnd avlämnat sitt betänkande beträffande den framtida organisationen. I detta förslag upptas en tjänst som civilförsvarsöverläkare i Be 1. Till yttermera visso har 1953 års civilförsvarsutredning tillstyrkt, att civilförsvarsöverläkartjänsten ändras till en förordnandetjänst på viss tid. Det finns således inte någon formell anledning att uppskjuta frågan om en reglering av denna befattning.

Det har pågått många och långa utredningar, och de har lett fram till att en permanent tjänst som civilförsvarsöverläkare erfordras; det torde inte kunna ifrågasättas. I den sjukvårdande och livräddande verksamheten i händelse av krig spelar det stor roll, att man har en civilförsvarsöverläkare, som på ett betryggande sätt kan stå till förfogande. Det är ju också rimligt, att civilförsvarsöverläkaren sättes i samma lönegrad som arméöverläkaren.

Till slut skall jag säga några ord om mannen bakom denna tjänst. Den nuvarande civilförsvarsöverläkaren har uppehållit denna befattning i sex år. Dessförinnan hade han i fjorton år varit tjänstegrenschef för sjukvårdstjänsten i Stockholms civilförsvarsområde. Han har helt enkelt byggt upp civilförsvarets sjukvårdstjänst. Han har gjort det med idealitet och med uppoffrande av tid och kraft, och han har skapat sig en utomordentligt stark ställning i dessa sammanhang där han åtnjuter stor auktoritet och odelad respekt.

Med denna motivering, herr talman,

ber jag att få yrka bifall till den motion, som jag väckt tillsammans med representanter för de tre andra demokratiska partierna och där vi hemställer, att riksdagen måtte besluta om ombildning av civilförsvarsöverläkartjänsten till en förordnandetjänst i lönegrad Bp 3.

I detta anförande instämde fröken *Wetterström* (h).

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr *ÅKERSTRÖM* (s):

Herr talman! I två av de punkter som rör civilförsvaret har utskottet gjort vissa ändringar. I den ena — punkt 41, som rör tjänsterna som biträdande länsinstruktörer — anser vi oss ha gått motionärerna ett litet steg till mötes, när vi föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall giva till känna vad utskottet anfört — alltså att tjänsterna förutsattes vara avvecklade med utgången av 1958. I den andra — punkt 42, som gäller instruktionsfilmer — har vi följt motionärerna genom att pruta 20 000 kronor. I övrigt har vi följt Kungl. Maj:t.

Under den punkt som vi nu behandlar, gäller det bland annat extraordinariesättningen av sex tjänster samt medel för anlitande av en sakkunnig för biträde vid handläggningen av frågor rörande viss sambandstjänst. Rörande dessa förslag föreligger en reservation om avslag, och nyss framställdes också ett yrkande rörande befattningen som civilförsvarsöverläkare.

När det gäller de sex tjänsterna har motionärerna ansett sig kunna komma till en lägre utgiftssumma än Kungl. Maj:t, men varken motionärerna eller reservanterna kan ha något underlag för en sådan uppfattning. Det blir ju åtminstone delvis bara en överflyttning. Tre av tjänsterna har nämligen hittills avlönats med medel från utbildnings-, materiel- respektive förrådsan-

Civildéforsvarsstyrelsen: Avlöningar

slaget. Detta vill emellertid varken Kungl. Maj:t eller vi vara med om i fortsättningen utan det sker en övertfytning. Prutar man på det ena stället kommer utgiften igen på det andra, och det finns därför ingen faktisk möjlighet att sänka kostnadssumman. Den av motionärerna anförda motiveringen faller alltså enbart på denna grund.

Civildéforsvarsöverläkarens befattning är ju en deltidstjänst i motsats till de sex andra tjänsterna. Det är nog på denna skillnad som utskottets olika ståndpunktstagande beror; man kan vara bättre försvarad med att vänta med ordinariesättningen av civilförsvarsöverläkarens befattning, därför att det är en deltidstjänst, än med ändringen för de sex tjänsterna.

För egen del gjorde jag i statsutskottet gällande, att på intet annat område av statsverksamheten hade man kunnat handla mot människor på det sätt motionärerna föreslår. Jag ifrågasatte, om inte en del motionärer gärna ger sig på civilförsvaret med prutningar för att ha möjlighet att visa, att de efter sin förmåga bidragit till att hålla nere statsutgifterna, helt enkelt därför att de räknar med att det inte är så många som vill sluta upp kring civilförsvaret. Jag tror faktiskt att det ligger sådana funderingar bakom även i detta fall.

Utgiftssumman för de sex tjänster, som av Kungl. Maj:t föreslagits bli extra ordinarie, ändras ju tills vidare inte på annat sätt än att befattningshavarna så småningom får rätt till pension. De har nu arvodestjänst. Två har varit anställda i sex år, en i sju och två i åtta år. De två chaufförerna har till sist, kammarledamöter, varit anställda i runt tal sju och ett halvt år, och jag tror inte att någon annan av mina partivänner än herr Thapper skulle vilja förvägra dem pensionsrätt.

Herr talman! Jag tycker att Kungl. Maj:ts förslag är mycket rimligt, och jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru EWERLÖF (h):

Herr talman! Om herr Åkerström gjorde sig underkunnig om det arbete som utförts av den nuvarande civilförsvarsöverläkaren och om det verk han skapat — idealitet kan ju inte värderas i pengar — så skulle herr Åkerström kanske säga att när detta skett som »deltidstjänst», så är det så mycket större skäl att placera honom i den löneställning där han verkligen hör hemma.

Herr STAHL (fp):

Herr talman! Det är herr Åkerström som uppkallat mig, särskilt därför att han angrep herr Thapper som för tillfället inte befinner sig i kammaren. Det är rätt pikant och intressant att höra just herr Åkerström så energiskt försvara en högre utgiftsstat i civilförsvarsstyrelsen så som han nu gör och också tidigare i utskottet har gjort. Den rollen är ju en helt annan än den han brukar spela i andra liknande sammanhang.

Här har skett en saklig prövning av anslagsbehoven. Jag kan helt instämma med fröken Elmén, att det är litet egendomligt — det bör det vara även för den som är mer positivt inställd till olika former av försvar än herr Åkerström — att mitt i ett utredningsstadium, där vi inte kan se hur organisationen kommer att gestalta sig, vilja genomföra den förändring av tjänster som här är ifrågasatt.

Jag vill också beträffande herr Åkerströms yttrande om herr Thapper påpeka för kammarledamöterna, att när herr Thapper kanske ensam går på den linjen — det återstår att se vid omröstningen — så kan det bero på att han är ledamot av civilförsvarsstyrelsen och närmare än någon annan följer vad som sker och även bättre än någon annan har kunnat överblicka de aktuella anslagsbehoven. Det är alltså ingen tillfällighet att herr Thapper på denna punkt har stött reservationen.

Civilförsvarets utbildnings- och övningsverksamhet

Jag ber för min del, herr talman, att också få yrka bifall till reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Det är inte så märkvärdigt, att herrar Ståhl och Thapper är sams på en sådan här punkt. De är ense om att det bör ges så mycket på den militära sidan, att det till sist inte blir mycket över för åtgärder ägnade att skapa ett skydd för civilbefolkningen. Den roll jag spelat är ganska lätt att försvara. Jag säger, att vi inte får ge så mycket på den militära sidan, att vi inte har tillräckligt mycket kvar för ett skäligt skydd åt civilbefolkningen.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Åkerström, att han talar mot bättre vetande — jag svävar inte på målet — när han säger att herr Thapper och jag vill ge så mycket till militära ändamål, att vi inte får råd till något skydd för civilbefolkningen. För det första är det icke på denna punkt fråga om civilbefolkningens skydd och för det andra vet herr Åkerström, som har tillhört försvarsberedningen, att det svenska försvaret just går ut på skydd för den svenska civilbefolkningen, dels genom att söka bevara oss från att komma i krig och dels genom att utgöra ett skydd för vårt folk om det värsta skulle hända. Därför vill jag energiskt tillbakavisa den som jag tycker onödigt fula insinuationen från herr Åkerströms sida.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav till en början, i fråga om *motionen II: 308*, propositioner dels på bifall till denna dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan om avslag å motionen.

Härefter framställde herr förste vice talmannen propositioner å vad utskottet *i övrigt* under punkten hemställt, nämligen dels på bifall till utskottets ifrågasvarande hemställan dels ock på

bifall till den vid punkten fogade reservationen i motsvarande delar; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 37:o) i utskottets utlåtande nr 32, utom i vad angår motionen II: 308 av fru Ewerlöf m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen i motsvarande delar.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 107 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Ohlon m. fl.

Punkterna 38—40

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41

Civilförsvarets utbildnings- och övningsverksamhet

Kungl. Maj:t hade (punkt 183, s. 475 och 476) föreslagit riksdagen att till Utbildnings- och övningsverksamhet för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 5 904 000 kronor.

Civiltjänstens utbildnings- och övningsverksamhet

I de likalydande motionerna I: 176 (av herr *Jacobsson m. fl.*) och II: 199 (av herr *Anderson i Sundsvall m. fl.*) hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 3 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande förbud för myndigheterna att utan medgivande överskrida dem tilldelade belopp av förevarande anslag;

b) i anledning av motionerna I: 176 och II: 199, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört om avvecklingen av tjänsterna som biträdande länsinstruktörer;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 199, såvitt nu vore i fråga, till Utbildnings- och övningsverksamhet för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 5 904 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* och *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande förbud för myndigheterna att utan medgivande överskrida dem tilldelade belopp av förevarande anslag;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 176 och II: 199, såvitt nu vore i fråga, till Utbildnings- och övningsverksamhet för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Fröken **LILJEDAHL** (fp):

Herr talman! Även på denna punkt har jag som motionär några önskemål, som kommit upp i en till utskottsutlåtandet knuten reservation. I fråga om

anslag till utbildnings- och övningsverksamhet föreslås i motionen en nedprutning av Kungl. Maj:ts förslag från 5 904 000 kronor till 3 miljoner kronor.

Civiltjänstens skydd under ett krig är säkert alla här i kammaren mycket angelägna om att ordna. Genom den tekniska utvecklingen i krigföringen måste också skyddet anpassas därefter. Utbildningen av personal vid civiltjänst har varit föremål för debatt flera gånger i denna kammare. En viss avveckling av organisationen pågår, och det sägs både i propositionen och utskottsutlåtandet att det i avbidan på civiltjänstutredningens förslag bör få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare besluta, när fullständig avveckling skall ske eller i vilken omfattning den bör genomföras. Som motionärer menar vi att en begränsning av utbildningsverksamheten är motiverad redan nu och att förslagsanslaget väl bör kunna nedprutas till 3 miljoner kronor under kommande budgetår.

Motiveringen i civiltjänstens petition ger starka belägg för denna uppfattning. Här redovisas utbildningen för olika grupper under budgetåret 1956/57. För att få en uppfattning om denna utbildning och utbildningsnivån för verksamheten ber jag få citera några meningar direkt från dessa petitioner: »Under budgetåret 1956/57 har vid statens civiltjänstskola utbildats 265 högre befäl och 198 instruktörer. Därjämte har 96 länsinstruktörer, förrådsförvaltare, tekniker och blivande personal i civiltjänstorganisationen under kortare tid erhållit aktuella orienteringar. Centralt och lokalt inom länen har utbildats 4 000 befäl, 16 300 manskap (specialister eller blivande befäl) samt 11 000 kvinnor (sjukvårdsutbildning). På grund av den stora avgången, 2 000 befäl och 14 600 manskap, har den totala utbildningsnivån höjts endast i ringa omfattning.» Man säger vidare: »Utbildningsverksamheten torde under budgetåret 1958/59 få bedrivas huvudsakligen

Civilförsvarets utbildnings- och övningsverksamhet

i samma omfattning som under innevarande budgetår.»

Jag finner den stora avgången högst anmärkningsvärd. 4 000 nya befäl har tillkommit men 2 000 har avgått. 16 300 specialister eller blivande befäl har utbildats, men 14 600 har avgått. Det måste vara något fel på organisationen när man har en sådan väldig avgång. Är det utbildningen det gäller, är det anställningsförhållandena, överörligheten på arbetsmarknaden eller vad är det? Den saken har säkerligen den sittande utredningen penetrerat, och vi får väl ett förslag så småningom. Men man kan fråga sig om det är någon mening med en sådan omfattande utbildning under de förhållanden som vi fått redovisade.

Beträffande de 11 000 kvinnor som fått sjukvårdsutbildning är det i huvudsak 18-åriga flickor, som obligatoriskt skall genomgå en tio timmar lång kurs och på denna tid få elementära kunskaper i sjukvård. På tio timmar skall de lära sig personlig hygien, hemsjukvård, första hjälpen vid olycksfall, transport av skadade, konstgjord andning m. m. Det är en på samma gång ytlig och koncentrerad kurs utan större värde vid eventuellt krig. Man glömmer fort bort vad man fått lära så ytligt och komprimerat. Jag har under sistlidna vecka intervjuat sådana ungdomar. Bara något år efter kursen var det inte mycket kvar av vad de lärt sig under dessa tio timmar, de hade glömt bort det mesta. Det är klart att en sådan kurs kan ha ett visst värde för vissa mycket receptiva ungdomar, men man frågar sig, om vi i dagens knappa penningläge har råd till att ge sådana kurser. Gårdagens debatt om bristerna vid sinnessjukhusen ger vid handen, att man kan starkt ifrågasätta, om det verkligen föreligger en god avvägning av aktuella behov.

Herr Åkerström säger att det här bara gäller ett förslagsanslag och att Kungl. Maj:t ordnar detta efter råd och angelägenhet. Ja, visst är det ett för-

slagsanslag, men civilförsvarsstyrelsen har i sina petita uttalat, att man önskar gå på, som man har gjort förut. Om man har en ram av 5,9 miljoner eller 3 miljoner måste man rätta mun efter matsäcken.

Med det anförda vill jag yrka bifall till reservationen av herr Ohlson m. fl.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Jag har en alldeles motsatt uppfattning till den som fröken Liljedahl för reservanternas del gjort sig till tolk för. Jag ser att herr inrikesministern är närvarande, och jag förmodar, att en del av fröken Liljedahls sifferuppgifter blir bemötta av honom, vilket jag inte kan göra.

Låt mig helt kort och gott konstatera, att på grund av att utbildningsfrågan har utretts ända sedan 1953 har utbildningen faktiskt blivit begränsad år efter år. Vi har i civilförsvarets personalorganisation omkring 800 000 personer och för närvarande utbildar man cirka 40 000 om året. Som vi alla vet är det nu bara fråga om befäl och vissa specialister. Ur beredskapssynpunkt måste man väl erkänna, att det är nödvändigt att ha just denna personal utbildad.

Nu väntar man att 1953 års utredning om civilförsvarsutbildning kommer att slutföra sitt arbete i år. Det ligger nära till hands att anta, att utbildningen kommer att svälla ut igen. Under den tid man väntat på resultatet av utredningen har man varit tvungen att skjuta upp utbildningen, och på så sätt har det blivit ett ackumulerat, mycket stort behov, som nu skall tillgodoses på ett eller annat sätt. I en sådan situation kan jag inte förstå, att reservanterna vill minska på anslaget nästa år och därmed få bort befattningshavare, som nu finns i länsstyrelserna och leder utbildningen. Därmed skjuter man ju bara hela saken ytterligare på framtiden.

Slutligen tycker jag, herr talman, så-

Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.

som jag kanske tillåtit mig att ge uttryck åt tidigare, att man bör se till att civilförsvaret inte blir en pappersorganisation, vilket det blir, om det inte finns utbildad personal.

Med dessa ord ber jag, herr talman, för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan nöja mig med att instämma i det sista yrkandet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Liljedahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 41:o) i utskottets utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Liljedahl begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 152 ja och 58 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Ordet lämnades på begäran till

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Jag ber att få meddela, att jag som så många andra av kammarens ledamöter har råkat ut för malören att trycka på fel knapp.

Punkterna 42—49

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50

Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.

Kungl. Maj:t hade (punkt 192, s. 491—495) föreslagit riksdagen att till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 176 (av herr *Jacobsson m. fl.*) och II: 199 (av herr *Anderson i Sundsvall m. fl.*) hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 3 835 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 199, i vad de berörde förevarande anslag, till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Malmborg, Thapper* och *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 176 och II: 199, i vad de berörde förevarande anslag, till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 3 835 000 kronor.

Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Denna fråga gäller i vilken takt vi har råd att bygga ut de allmänna normalskyddsrummen. Departementet föreslår 750 000 kronor till detta ändamål och vidare 50 000 kronor för kompletteringskostnader.

Vi befinner oss för närvarande i ett synnerligen beträngt läge, och man får på olika områden överväga hur snabbt man kan bygga ut det ena och det andra. Fröken Liljedahl framhöll nyss i sin plädering att detta gäller också mental-sjukvården, som ju befinner sig i en ytterst svår situation. Enligt min mening får vi likaväl i denna fråga se till vad vi just nu har råd med. I motion har också föreslagits anslag om sammanlagt 375 000 kronor, i första hand för utbyggande av fullträffsäkra skyddsrum.

Under denna punkt faller också frågan om tillkomsten av ytterligare tornobservationsplatser. Utskottet har framhållit, att man noggrant bör överväga dessa anläggningars användbarhet. I såväl motionen som i den till punkten knutna reservationen föreslås, att man för närvarande inte skall bygga nya sådana utan endast lämna ett anslag om 7 000 kronor till underhåll av dem som redan finns. Krigsteknikens utveckling går ju vidare, och man är inte på det klara med om man nu har samma användning för tornobservationsplatser som tidigare.

Reservationen går på denna punkt in för en besparing av 465 000 kronor, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Såsom framhålles i den kungl. propositionen innebär de medelsanvisningar, som där föreslås, att redan beslutade skyddsrumbyggen kan färdigställas samt att en mindre fortsatt utbyggnad kan ske. Departementsche-

fen hänvisar till att civilförvarsutredningen har tillstyrkt styrelsens äskande på detta område, vilket innebär en viss anslagsökning, och anser sig tydligen av denna anledning kunna gå med på förslaget. Det är också den ståndpunkt utskottet intagit.

Vad tornobservationsplatserna beträffar har utskottet i sin skrivning sagt ifrån, att ytterligare sådana platser inte bör iordningställas utan att frågan om deras användning och betydelse klarlägges och att därför statsbidrag för ifrågavarande ändamål endast bör tilldelas kommunerna efter noggrann prövning.

Jag vill säga ytterligare ett par ord om anslagsbeviljandet när det gäller den här sortens skyddsrumbyggande. Förra året fattade riksdagen ett beslut som i sak innebar att man ville gå något längre i fråga om tillskapandet av skyddsrum än 1953 års utredning ansåg lämpligt. Atminstone kunde inte vi, som satt i denna utredning, finna annat än att riksdagens beslut var ett uttryck för att man var beredd offra mer pengar på detta skyddsrumbyggande än vad utredningen velat rekommendera. Det är då rätt underligt att konstatera att en del av dem, som i fjol röstade för detta förslag, i dag uppträder på det sätt som skett från reservanternas sida.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag vill erinra herr Åkerström om att det har hänt en del sedan förra året. Vi är väl alla överens om att budgetläget för närvarande är ganska skrämmande och att vi måste ta hänsyn därtill vid bedömandet av olika anslagsfrågor.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hoppas att fröken Elmén har den synpunkt, som hon här senast anför, i minnet, när vi till äventyrs någon gång framdeles skall ta ställ-

Särskild investeringsfond för ersättande av avyttrat fartyg — Upphävande av varuskatten å gräddglass

ning till frågan om det militära försvarets kostnader.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarén bifaller statsutskottets hemställan i punkten 50:o) i utskottets utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammaréns ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammaréns ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 140 ja och 66 nej, varjämte 6 av kammaréns ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarén hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Aterstående punkter

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9

Särskild investeringsfond för ersättande av avyttrat fartyg

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner om viss ändring i förordning-

en med provisoriska bestämmelser om särskild investeringsfond för ersättande av avyttrat fartyg.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Jag skulle be att med några få ord få redogöra för syftemålet med denna motion.

Det är ingalunda så, att vi velat försöka skaffa oss förmåner framför andra grupper av mindre företagare, men vi har stått i sämre läge än vad andra grupper har gjort. Detta har också konstaterats av bevillningsutskottet, som framhåller att de rådande förhållandena materiellt sett inte är tillfredsställande. Men de bestämmelser som nu finns gäller endast till och med utgången av innevarande år, och utskottet anser därför att en ändring bör få vänta till dess.

Jag vill bara uttala förhoppningen, att den beredning som har denna fråga om hand vill biträde de önskemål som motionärerna och även utskottet har anfört.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckt motion angående skattebefrielse för viss traktamentsersättning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11

Upphävande av varuskatten å gräddglass

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten å gräddglass.

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde:

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Frågan om glasskatten har behandlats här i riksdagen många gånger förut och det kan då kanske anses något förmätet av oss att än en gång återkomma till den. Nu kan emellertid med skäl sägas att frågan har aktualiserats mer och mer allteftersom tiden går. Det visar sig att överskottet av inhemskt smörfett växer i katastrofal omfattning. I dagstidningarna påvisas det katastrofläge, i vilket hela den svenska smörmarknaden har råkat in. Dessutom har under den senaste tiden importen över Öresund mycket menligt inverkat på denna marknad.

För varje dag som går har det rikstatts nya anmärkningar — mycket allvarliga och såvitt jag förstår mycket välmotiverade anmärkningar — mot de punktskatter som riksdagen för några dagar sedan beslöt. Men man måste fråga sig om inte detta också är punktbeskattning. Den drabbar i första hand dem som konsumerar glass. Men de som levererar konsumtionsmjölk drabbas av denna skatt på så sätt, att glasskonsumtionen på grund av skatten inte får den omfattning den i annat fall skulle få, vilket medför ett ständigt växande smöröverskott, som till underpris måste avsättas på utlandsmarknaden, för närvarande till ett pris varierande mellan 3 och 4 kronor per kg. Vi måste ta av inkomsterna på konsumtionsmjölken och betala de exportpremier som behövs för att få ut detta överskott. Detta innebär att mjölkproducenterna får betala en punktbeskattning som säkerligen ligger väsentligt högre än några av de punktskatter som varit föremål för protester här i riksdagen och som jag utgår från också varit föremål för protester i Kanslihuset. Följaktligen har vi återkommit med vårt förslag om att denna skatt skall avskaffas.

I förra veckan beslöt vi att vi skulle

Upphävande av varuskatten å gräddglass

sänka skatten på dyrare pälsvaror. Jag är medveten om att den ekonomiska inbördan av denna justering av pälskatten icke alls är av den omfattning som ett slopande av glasskatten skulle innebära. Man sade dock här i kammaren — och sade det i utskottet — att det var en ändamålsenlig åtgärd med denna justering. Det blev emellertid också ett inkomstbortfall.

Beträffande ändamålsenligheten att slopa skatten på gräddglass tror jag vi har fått belägg härför från kontrollstyrelsen och även från statens jordbruksnämnd, som i förhandlingarna med jordbrukets förhandlingsdelegation lämnat löfte om att denna glasskatt skall borttas. Jag tror att det vore lika riktigt att nu bifalla ett förslag om borttagande av glasskatten som när vi förra veckan justerade pälskatten.

Man har anfört statsfinansiella skäl och under åberopande av sådana skäl kan man ju försvara nästan vad som helst i dagens läge. Jag tycker dock inte att det är riktigt att man skall driva de statsfinansiella skälen så långt, att det skall drabba den grupp av medborgare som i dag är beroende av en produktion, som i mycket stor omfattning får lämna sin tribut till den minskade avsättningen av mjölk och smör. Man beskattar i detta fall en produkt som i varuförteckningen betraktas såsom matvara. Det har ju varit en princip att man inte skall skattebelägga sådana, men det har man gjort i detta fall.

Jag har velat framhålla att vi anser det oriktigt att handla på det sättet, att man år efter år vägrar att ta bort denna orättmätiga beskattning. Vi har emellertid inte fått någon anslutning i utskottet till vår ståndpunkt, och jag har, herr talman, därför inget yrkande.

Herrar *Ahlsten* (fp) och *Eriksson* i Bäckmora (cp) instämde i detta yttrande.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Herr Vigelsbo har rätt

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

när han säger att denna fråga har behandlats av riksdagen vid ett flertal föregående tillfällen. Senast vi behandlade frågan om en skattebefrielse för gräddglass var vid höstsessionen i fjol, och riksdagen avvisade då framställningen. Bevillningsutskottet sade vid detta tillfälle, att ett av skälen till att man inte ville gå med på framställningen var att en skattebefrielse inte kunde inskränkas till själva gräddglassen utan frågan gällde, huruvida man skulle bibehålla den nuvarande skatten på glass. Härigenom kom frågan i ett annat läge, framför allt ur ekonomisk synpunkt. Jag har svårt att inse, herr talman, att det på dessa månader, sedan vi sist behandlade frågan, har framkommit några nya motiv för ett borttagande av skatten.

Herr Vigelsbo anförde en rad skäl som enligt hans mening talade för att skatten på gräddglass kan avskaffas. Bland annat erinrade han om den situation som den svenska smörproduktionen befinner sig i, och då kan jag följa med hans resonemang något så när. Men när herr Vigelsbo kom in på de nyss beslutade höjningarna av punktskatterna och skatten på vissa pälsvaror, då kan jag, herr talman, inte följa med längre. Det är rätt märkligt att riksdagens beslut för någon vecka sedan att införa nya punktskatter och höja redan befintliga skatter på vissa varor kan anföras som motiv för att vi nu skall ta bort en annan varuskatt.

Det beslut som fattades här för någon tid sedan om en sänkning av skatten på vissa pälsskinn hade till syfte att förhindra en höjning av den skatten. Det var inte fråga om en sänkning av den procentuella beskattningen — man var överens med branschorganisationerna om att man borde försöka bibehålla den — utan sänkningen betydde bara att man skulle komma ned till den procentsats som man hade varit överens om. Eftersom skatten utgår per styck

har prisläget medfört att beskattningen blivit högre än man egentligen avsåg.

Enligt utskottets sätt att se talar alla skäl nu mot ett bifall till den föreliggande framställningen. Framför allt gäller de statsfinansiella skälen. Ett bifall till motionen skulle betyda ett skattebortfall på upp till 14 miljoner kronor i det högsta läget. Även om det bara blir ett tiotal miljoner kronor, är det dock en avsevärd summa. Jag vill erinra herr Vigelsbo om att åtminstone den här kammaren förra veckan på sitt sätt bidrog till att göra det ekonomiska underlaget ännu sämre genom att åstadkomma ett skattebortfall på 2 1/2 miljoner kronor, då det gällde skogsvårdsavgiften. Jag tycker att detta tydligt talar emot att vi veckan därpå skulle bifalla en motion som innebär ett skattebortfall på ytterligare 10 miljoner kronor.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Under förutsättning att herr Kärrlander garanterar att riksdagen nästa vecka befäster beslutet i andra kammaren om skogsvårdsavgiften har jag ytterligare skäl att avstå från något yrkande i nu förevarande fråga.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion angående tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten.

I en inom riksdagen väckt, till be-

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

villningsutskottet hänvisad motion, II: 327, av herrar *Hallén* och *Rubbestad* hade hemställts, »att riksdagen måtte meddela organisationen Inomeuropeisk Mission tillstånd att tills vidare till riket tullfritt få införa sådana flyktingarbeten, som tillverkats vid I. M:s i utlandet belägna hjälpstationer».

Utskottet hemställde, att motionen II: 327 av herrar *Hallén* och *Rubbestad* angående tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **HALLÉN** (s):

Herr talman! Jag vill börja med att betyga min tacksamhet för den välvilliga syn på organisationen IM:s arbete bland flyktingar som utskottet visar. Jag kan tillägga, att jag finner det fullt befogat, ty här har vi att göra med en vad man kan kalla unik folkrörelse. Det är ingen riksorganisation i vanlig bemärkelse, utan den är ganska löst sammanfogad. Den har inte vanliga medlemmar, utan s. k. intressenter, och deras antal uppgår till 34 000 à 35 000 i landet, men den verksamhet de utövar är häpnadsväckande omfattande.

Det visar sig nämligen att den under de senaste tio åren in natura har samlat in läkemedel och i viss mån livsmedel, skodon och kläder samt i kontanter för icke mindre än 83 miljoner kronor. Det är uppseendeväckande att en organisation, som på sätt och vis är så föga känd och inte åtnjuter något auktoritativt stöd från samhället, kunnat prestera detta. Den har inte bara utövat hjälp till nödlidande flyktingar utan även upprättat ett tiotal svenska hjälpcentraler, till att börja med i Polen och sedan — när de av vissa skäl måste avvecklas — i Tyskland och Österrike samt även Frankrike. Det är

alltså en omfattande verksamhet, och utskottet erkänner självt att organisationen har stått i kontakt såsom hjälpfaktor med icke mindre än 285 000 flyktingar. Det är alltså en synnerligen stor och betydelsefull och framför allt effektivt arbetande sammanslutning, och det ger också utskottet sitt erkännande av.

Trots alla välvilliga ord slutar emellertid utskottet med att yrka avslag, och det gör utskottet i fruktan för att ett bifall skulle kunna framkalla prejudicerande verkningar, som utskottet inte är tilltalat av. Jag vågar påstå, herr talman, att detta är att se spöken på ljusa dagen. Kravet på tullfrihet för den här verksamheten är av betydligt mindre omfattning än vi föreställer oss.

De organisationer som kan jämföras med I. M. är Röda korset, Rädda barnen och möjligen Kvinnoförbundet för fred och frihet, men såvitt jag vet är det endast Rädda barnen som har aktualitet i detta avseende. Rädda barnen har nämligen av riksdagen med intervaller på två år fått tillstånd att tullfritt importera vissa varor för sin verksamhet — det gäller läkemedel, livsmedel, skor, kläder o. s. v. — men enligt vad jag själv har inhämtat från generaltullstyrelsen är verksamheten av relativt ringa omfattning. Någon annan jämförlig organisation som skulle kunna göra anspråk på denna förmån finns faktiskt inte, så jag anser det vara obefogat att skrämma med sådana synpunkter.

För att kammaren skall inse, hur litet dessa tullinkomster betyder för statskassan, vill jag säga att det gäller en så löjligt liten summa som 4 200 kronor. Det som importeras hit är av kvinnliga flyktingar utförda handarbeten — lysdukar, servetter och annat — där t. o. m. materialet är svenskt och först har skickats till utlandet. Det är dessa utländska, i regel relativt åldriga kvinnors arbetskraft som tullbelägges med 14 procent, och det inbringar till statsverket den

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

svindlande summan av 4 200 kronor. Varorna är inte avsedda att försäljas till förmån för den allmänna flyktingverksamheten, utan pengarna återgår till de flyktingar i flyktinglägren som har tillverkat varorna. För att kunna sälja handarbetena så att de ger pengar måste man betala tullavgifterna, men man ber nu att få slippa dem för att kunna hjälpa fler arbetande kvinnor i flyktinglägren i utlandet. Jag tycker att tullfrihet bör beviljas, när det är fråga om en sådan barmhärtighetsgärning.

Jag tror att det här i kammaren sedermera kommer att lämnas vittnesbörd av dem som har besökt de helveten — jag kan inte bättre säga — som många av dessa flyktingläger utgör. Det mest tragiska är inte den överhängande nöden, som ju bekämpas av dessa svenska hjälpcentraler, utan det är isoleringen, hopplösheten och torftigheten hos människor som västan dukar under av apati, förtvivlan och misströstan. Om de får en slant som en fickpeng att röra sig med, lättar det upp tillvaron, och det är denna organisations syfte. Den är inte bara en humanitär hjälporganisation, som skaffar fram mat och kläder och eventuellt husrum, utan den är såsom den kallar sig en organisation för individuell människohjälp. Den står i särklass bland de humanitära organisationer i Europa och Amerika som verkar bland flyktingarna, och jag tycker den är värd ett bättre öde än att få se en sådan här ytterst blygsam begäran avfärdas. Denna tullfråga har ganska små proportioner, men man bör inte anlägga kvantitativa synpunkter på den utan mänskliga och humanitära.

Jag vill sluta med att säga, att första kammaren visserligen har avlagit denna framställning, så att den inte kan resultera i något positivt beslut, såvida vi inte kan framkalla en gemensam votering, men jag vet att det här i kammaren finns ett starkt intresse

för saken. Det framgick senast för några veckor sedan, då icke mindre än 70 ledamöter av denna kammare biträdde en framställning till norska stortingets Nobelkommitté om att fredspriset måtte tilldelas I. M.

Om nu riksdagens båda kamrar utan vidare avvisar denna framställning, så är det fara värt att detta på norsk sida kan uppfattas som om riksdagen dömer ut hela denna verksamhet och att möjligheterna att tilldela Inomeuropeisk Mission årets fredspris därigenom försvåras. Jag vet att det är starka krafter i rörelse för att intressera vederbörande i stortinget för den saken och att hela frågan ligger bra till. Om nu också andra kammaren skulle säga nej till framställningen, befarar jag att detta kan missuppfattas och att det på ett allvarligt sätt kan äventyra hela frågan.

Herr talman! Med dessa ord tillåter jag mig att yrka bifall till den väckta motionen.

I detta anförande instämde herrar *Rubbestad* (cp) och *Bengtsson* i Göteborg (h), fru *Thunvall* (s), herr *Olofson* (fp), fröken *Wetterström* (h), fru *Lidman-Frostenson* (h), herr *Svenungsson* (h) och fru *Ewerlöf* (h).

Fru LINDSKOG (s):

Herr talman! Jag ber att få anknyta till vad den föregående ärade talaren sade, nämligen att 4 200 kronor inte är någon stor summa för staten, men att det för de människor som får nytta av dessa pengar betyder mycket.

När bevillningsutskottet har avstyrkt motion nr 327 i denna kammare, kan jag inte föreställa mig annat än att avslagsyrkandet är föranlett av obekantskap med de förhållanden motionen berör. Att hjälpverksamheten är värd allt stöd är både utskottet och motionärerna ense om, men när det gäller att bevilja den begärda tullfriheten

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

för flyktingarnas arbetsprodukter, befarar utskottet att detta kan få prejudicerande verkan. Jag har försökt att kontrollera om det finns någon jämförbar organisation, som i detta fall skulle kunna göra anspråk på samma förmåner, men jag har inte kunnat finna någon sådan. Om det gäller firmor, som vill ha tullåttnader, under föregivande av att importen utgöres av flyktingarbeten, så måste det vara en lätt sak att skilja på affärsverksamhet och hjälparbete. I hjälparbetet går nämligen vinsten tillbaka till tillverkaren, medan den i affärsverksamheten i viss mån stannar hos förmedlaren av varan.

Tillåt mig att med ett enda exempel peka på en grupp av människor, som i de fall det här är fråga om får del av vinsten på sina tillverkade produkter. I ett rum fyra trappor upp i ett hus i Hannover satt en 70-årig kvinna. Hon saknade anhöriga och var oförmögen att gå, ty hennes fötter och ben hade blivit skadade av frätande gas under ett bombanfall. Hon hade invalidunderstöd, som emellertid knappast räckte till mer än hyran. En diakonissa såg dagligen till henne och hjälpte henne med maten och gav henne även ekonomisk hjälp av medel som kom från kyrkans hjälpverksamhet. Denna kvinna var sålunda ganska hjälplös men kunde dock använda sina händer. Hon fick stickor och garn, så att hon kunde sticka en del saker. Det är produkter, tillkomna på liknande sätt, som vi i dag, om vi följer utskottets förslag, skall tullbelägga. Följden blir att de tillverkade sakerna blir mycket svårsålda — om det ens går att sälja dem i Sverige, eftersom de blir för dyra.

Jag vet att bilden av denna kvinnas situation är riktig, ty jag har själv besökt henne. Och jag kan aldrig tro att den svenska riksdagen skulle vilja medverka till att tullbelägga denna kvinnas produkter, vilkas försäljning

skulle betyda att hon får det tillskott till sitt uppehälle, som hon behöver. Om man bara kan bli övertygad om att inga prejudicerande verkningar uppstår, så tror jag att ingen i detta hus hyser några betänkligheter mot att bifalla motionen. Jag kan heller inte se att några sådana farhågor, som föresvävat utskottet vid dess ställningstagande, föreligger. Jag tror att det skulle vara av värde som opinionsyttring, om andra kammaren i dag följde motionens yrkande.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till motionen II: 327.

I detta anförande instämde fru *Johansson* (s), herr *Svensson* i Kungälv (s) och fru *Svensson* (s).

Fru **SEGERSTEDT-WIBERG** (fp):

Herr talman! Den bild, som den siste talaren målade av den ensamma kvinnan i vindskrubben, är ingen sällsynthet. Det finns många, som lever under liknande förhållanden i dagens Europa. De bor i vindskrubbar eller i källare, eller flertalet kanske lever i flyktingbaracker, där det saknas alla bekvämligheter, varje form av livsglädje eller trevnad. År efter år alltsedan andra världskriget har människor varit tvingade att leva på det sättet, människor som satt sin tro till demokratin och friheten. Nu sitter de vanmäktiga, sysslolösa, utan möjlighet att göra rätt för sig, på grund av den likgiltighet vi andra visar dem. Hoppet om en tillvaro med arbete under normala förhållanden blir för varje dag, åtminstone för de gamla, allt mindre. Ingen som har sett flyktinglägrens gamla, när de sitter i dragiga rum, klädda i plagg, som andra tidigare burit eller som är märkta av flyktens strapatser, kan glömma den synen. De gamla vet, att de sannolikt är dömda att leva i lägren tills döden kommer.

Bland dessa människor, herr talman,

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

har den svenska organisationen Inomeuropeisk Mission utfört ett storartat arbete, som jag vågar påstå saknar motstycke. Organisationen har arbetat utan stora åthävor och utan att söka påverka människorna i religiöst hänseende genom förmaningar eller övertalningar. Man har i stället försökt att återge flyktingarna känslan av människovärde och att genom praktiska arrangemang göra tillvaron dräglig för dem. I detta syfte har man på senare tid arrangerat en viss tillverkning av handarbeten. Därmed vinnes att flyktingarna får sysselsättning och att de kan få möjligheter att hjälpa till en del med sin försörjning. De får åtminstone tillfälle att tjäna så mycket, att de har fickpengar. Jag tror inte jag behöver orda om vad detta betyder för de enskilda sysslösa.

Men som alltid gäller att vi andra har svårt att sätta oss in i flyktingarnas belägenhet. Därför måste man, om deras alster skall kunna säljas, se till att det kan ske på samma villkor som för andra varor, trots att tillverkningskostnaderna måste bli förhållandevis höga. Gamla, valkiga händer arbetar inte snabbt efter att ha legat överksamma eller kanske aldrig tidigare ha utfört sådant arbete som det nu är fråga om.

Inomeuropeisk Mission har för att finna avsättning i Sverige för flyktingarbeten hoppats på och anhållit om tullåttnader, så att varorna skulle kunna säljas till vanligt pris. Det rör sig om ett för oss ringa belopp, både vad gäller varor och tullavgifter, men om belopp som är av väsentlig betydelse för flyktingarna. Ett köp av dessa varor kan innebära, att flyktingarna slipper känna sig bortglömda. Däremot kan det aldrig bli tal om någon stor tillverkning på grund av både tillverkningssvårigheterna och avsättningsproblemen.

Bevillningsutskottet har anfört principiella skäl mot att bevilja tullåttna-

der. Utskottet har sagt, att andra organisationer, som arbetar för lika behjärtansvärda ändamål, skall begära samma förmåner. Risken förefaller att vara minimal, som här redan har påpekats. Det finns ytterligt få organisationer med samma program. Jag tror, herr talman, att bevillningsutskottet har visat en onödig försiktighet, en försiktighet som inte kan lända vårt land till heder men väl skapa sorg bland många flyktingar, som hoppas och tror på vår vilja att hjälpa. Den generositet vi här kan visa kan inte medföra några vådliga konsekvenser, och därför ber jag, herr talman, att få instämma med herr Hallén i hans yrkande.

I detta anförande instämde fröken *Vinge* (fp) samt herrar *Helén* (fp), *Berglund* (fp), *Keijer* (fp), *Johansson* i Öckerö (fp), *Carlsson* i Huskvarna (fp) och *Ahman* (fp).

Herr **ARVIDSON** (s):

Herr talman! Bevillningsutskottet har varit enigt, då det gällt att avstyrka den motion som vi nu behandlar. Utskottet har åberopat principiella skäl, och det är möjligen riktigt, att man kan hysa vissa farhågor beträffande en prejudicerande verkan av den föreslagna tullfriheten. Emellertid är jag av den övertygelsen, att ett avslag på motionen sannolikt skulle ha konsekvenser av annan art, konsekvenser som är betydligt allvarigare. Jag har under en del år på avstånd kunnat följa den verksamhet, som bedrivits av Inomeuropeisk Mission. Jag erkänner gärna att jag står främmande för den yttersta motivering för denna verksamhet; den religiösa utgångspunkten är mig främmande. Men jag har inte kunnat låta bli att imponeras av de strålande personliga insatser som här burit frukt, och jag har ett ogrundat förtroende för verksamheten. Den står, såvitt jag förstår, på en sund ekonomisk basis och

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

framför allt på en sund mänsklig basis. De mycket betydelsefulla resultat, som har vunnits genom detta arbete, skulle inte ha kunnat åstadkommas på någon annan väg. Det är helt enkelt fråga om en svensk internationell insats av mycket imponerande mått. Arbetet utförs av frivilliga krafter, och såvitt jag vet har statsstöd inte ifrågasatts. Det är då rimligt att staten i varje fall inte försvårar verksamheten genom tullar och avgifter. Ett bifall till den begärda tullfriheten vore en enkel gård av uppskattning och skulle innebära ett värdefullt moraliskt stöd. Det viktigaste i detta sammanhang är, att vi inte ger världen intryck av att de svenska statsmakterna står likgiltiga inför det arbete som här utförs. Ett avslag skulle, som herr Hallén tidigare understrukt, kunna åberopas i många sammanhang och få allvarigare konsekvenser än den prejudicerande verkan som man befarrar att en tullfrihet skulle få.

Med dessa korta motiveringar ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Efter dessa mycket hjärteknipande och i ordets bästa mening uppbyggliga anföranden är det litet otacksamt att nödgas återföra denna fråga till rimliga proportioner och till verklighetens torra prosa. Om vi gör det skall vi nog finna, att hur behjärtansvärd denna sak är, så är metoden att hjälpa genom tullbefrielse ganska problematisk. Vi skall komma ihåg att det rör sig om en försäljning som här i Sverige enligt herr Hallén uppgår till 4 200 kronor. Det har omvitnats att främlingarna lever under förfärliga förhållanden. De lever i baracker och usla förläggningar. Så är det, Gudi klagat. Men för att åstadkomma en förbättring för de hundratusentals flyktingar som lever under dessa förhållanden krävs det hundramiljontals kronor,

och den tullfrihet, som vi nu skulle införa, skulle på sin höjd ge 300 à 400 kronor. Är det rimligt att vi skall ställa till med en sådan apparat som det här är fråga om för att få fram detta bidrag? Jag är alldeles övertygad om att genomförandet av en sådan reform — riksdagstrycket, Kungl. Maj:ts kungörelse till tullverket, meddelande till alla tullstationer o. s. v. — kommer att kosta lika mycket som denna tullfrihet skulle ge.

Nu finns det understödda speciella organisationer för detta ändamål, Räd- da barnen och Röda korset, som ger en allsidig hjälp utan hänsyn till personlig konfession o. s. v. Vore det inte rimligare att vi gav 400 kronor mer till dessa organisationer än att ställa till med denna apparat, som kommer att mala tomt?

Herr Hallén har försökt göra gällande, att stortingets överväganden om att ge Inomeuropeisk Mission Nobels fredspris på något sätt skulle ha samband med huruvida vi beviljar denna tullfrihet eller inte. När man kommer med sådana fruktansvärda överdrifter, tycker jag att man pressar argumenteringen i överkant. Det är väl ändå andra och mer betydelsefulla överväganden som i detta sammanhang måste komma i fråga.

Jag kommer så över till de rent praktiska synpunkterna. Dessa till Sverige importerade varor säljs i Inomeuropeisk Missions sekretariat i Lund. De köpes av besökande, som tycker att det är trevliga saker. Nu görs det gällande att de inte skulle köpa dessa handarbeten eller vad det kan vara, om de inte kan importeras tullfritt och säljas till konkurrenskraftiga priser. Jag tvivlar inte på att de som besöker Inomeuropeisk Missions sekretariat i Lund är prismedvetna, men jag tar mig friheten att betvivla att de skulle vara så till den grad prismedvetna, att de avstode från att köpa flyktingarbeten, om dessa

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

skulle vara litet dyrare på grund av att de tullbelagts.

Dessa varor försäljes vidare på basarer och hos välgörenhetsinrättningar. Min erfarenhet av sådana tillställningar är att man där helt enkelt inte är så förfärligt nogräknad att man jämför vad motsvarande saker skulle ha kostat i en hemslöjdsaffär. Några dylika prisöverväganden kommer inte alls i fråga. Jag tror sålunda att en sådan här tullfrihet inte kommer att ge Inomeuropeisk Mission ett enda öre mera i netto vid försäljningen av dess produkter.

Dessutom kan man inte bortse ifrån att ett medgivande av tullfrihet i detta fall skulle innebära att man öppnade en glugg. Herr Hallén påstod att det inte finns några jämförbara organisationer som kunde göra anspråk på att få begagna sig av detta precedensfall. Herr Hallén, som suttit i riksdagen dubbelt så länge som jag, måste väl ändå veta att uppfinningsförmågan är obegränsad då det gäller att finna precedensfall. Därför är det naturligtvis mycket allvarligt, om man på detta sätt börjar att av känslökäl uppluckra tulltaxans tillämpning på olika områden.

Jag kan heller inte underlåta att erinra om att hemslöjdsföreningarna skulle kunna känna sig missbelättna med en sådan anordning som här föreslagits, men jag vill inte tillmäta den omständigheten någon större betydelse, ty jag tror inte att ett genomförande av förslaget skulle innebära någon katastrof för dem.

Över huvud taget vill jag göra gällande att vi bör behandla denna fråga realistiskt och se saken sådan den är. Den föreslagna hjälp, som vi här skulle kunna ge, är rent materiellt av ringa, för att icke säga intet värde. Ingen förnekar att ändamålet är behjärtansvärt, men det måste självfallet vid all hjälpverksamhet tillses, att man inte tillgriper medel och åtgärder, som inte har någon effekt eller något värde för dem

man söker hjälpa. En sådan hjälpverksamhet leder ofelbart till att den rörelse hjälpen avser blir misskrediterad, och man bör därför akta sig för att slå in på sådana vägar. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! Den ärade representanten för bevillningsutskottet slutade med ett slags ömhjärtad vädjan att vi inte skulle vidtaga några åtgärder som kunde misskreditera den organisation vi ville hjälpa. En liten klapp på axeln är ju alltid något att leva på, men jag undrar om herr Sundström inte gör sig till tolk för obefogade farhågor. Först och främst trodde han, om jag fattade rätt, att det endast gällde den löjligt ringa summan av 4 200 kronor. Den siffran anförde jag som ett mått på vad statsverket förlorar via tullstyrelsen, och den avsåg alltså något helt annat än herr Sundström trodde.

Herr Sundström mobiliserade alla tänkbara skäl för ett avslag. Bland annat framhöll han att en dyrbar apparat skulle få sättas i gång. Han nämnde riksdagstrycket, och även debatterna kostar ju pengar — vi borde givetvis ha tigit. Vidare skulle meddelanden utsändas till tullstationerna. Med anledning av den anmärkningen skulle jag vilja säga, att Kungl. Maj:t kanske handlar så praktiskt, att inte enbart denna lilla notis sändes ut i ett meddelande. Det finns säkert mycket annat som kan åka med på samma gång så att det blir litet billigare.

Vidare gjorde herr Sundström gällande att det finns liknande organisationer. Jag har tidigare talat om vilka det är. Vi har Röda korset och Rädda barnen och Kvinnoförbundet för fred och frihet. Ingen av dessa organisationer använder denna detalj i sitt stora och berömvärda humanitära arbete. Det är sålunda inte möjligt att mobilisera upp

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

någon organisation som driver en liknande verksamhet och kan falla tillbaka på detta prejudikat. Något likartat förekommer i den verksamhet som Räd- da barnen utövar. Denna organisation har genom särskilda riksdagsbeslut varje år fått tullfritt importera vissa varor — för övrigt ganska litet — för sin verksamhet. Det är allt, och jag kan inte föreställa mig att detta skulle behöva vålla någon skräck hos bevillningsutskottets talesman. Vidare sade han att jag gjort mig skyldig till fruktansvärda överdrifter genom att anföra den inverkan på den norska opinionen som detta kan ha. Den inverkan bör vi inte underskatta i den svenska riksdagen, ty det är ju alldeles klart att om båda kamrarna, kanske utan votering, skulle avfärda detta förslag, innebär det ju ingen rekommendation för verksamheten utan är snarare ägnat att bibringa normmännen — de som har avgörandet i denna fråga — en alldeles felaktig uppfattning. När herr Sundström menar att jag hemfallit åt fruktansvärda överdrifter har han därför fullständigt fel.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Fru SEGERSTEDT-WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar om inte herr Sundström i viss mån har missförstått oss som talat för denna motion. Det är alldeles riktigt att det rör sig om en liten summa, en mycket begränsad hjälp till en liten kategori av alla flyktingar. Avsikten har aldrig varit någon annan. För denna kategori kommer emellertid denna hjälp att betyda oerhört mycket.

Jag skulle vilja dra en jämförelse, utgående från herr Sundströms ord. Vi har sällan hjälpt stora flyktingsskaror. Vi hjälper i denna dag flyktingarna genom att plocka ut enstaka individer,

kanske hundra, ibland tusen. Inte vill någon att vi inte skall hjälpa dessa människor bara därför att det i världen i dag finns 17 miljoner flyktingar, varav i Europa 6 miljoner. Det är viktigt att vi försöker göra den lilla insats vi kan göra, och det finns här en möjlighet. Att Sverige har gjort insatser efter sin förmåga, har skaffat oss ett anseende som jag tror vi skall vara rädda om. Man bör inte säga att om Räd- da barnen och Röda korset får denna hjälp, så skall därför icke Inomeuropeisk Mission ha den. Den organisationen bör i stället jämföras med dessa båda. Jag undrar alltså om ändå inte herr Sundström är litet för hård i sin kritik och för mycket underskattar vad denna lilla hjälp kan betyda för olyckliga människor, som faktiskt tror att vi vill och kan bistå dem.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag betvivlar, herr Hallén, att det kan röra sig om 4 200 kronor. I motionen står, att hela omsättningen för tre länder — Österrike, Västtyskland och Sverige — skulle vara omkring 30 000 kronor, och om de andra länderna inte har högre tullsatser än vi, så måste den sammanlagda tullavgiften uppgå till kanske 10 procent, alltså 3 000 kronor. Hur skulle då allt detta kunna falla på Sverige? Skulle så ske, är ju uppgiften i motionen alldeles felaktig.

Herr Hallén vidhåller, att stortinget kan ta intryck av denna debatt. Ja, det kan ju sägas, men skall Inomeuropeisk Missions möjligheter att få årets fredspris hänga på om den svenska riksdagen i en praktisk tullfråga handlar på ett praktiskt sätt eller inte, är ju förutsättningarna för att organisationen skall få priset tämligen minimala.

Vad fru Segerstedt-Wibergs inlägg beträffar vill jag bara värja mig mot beskyllningen, att jag skulle ha fram-

Tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tills vidare tullfritt få införa vissa flyktingarbeten

fört någon kritik mot Inomeuropeisk Missions verksamhet. Jag uppskattar lika helhjärtat som fru Segerstedt-Wiberg varje försök att rädda både enskilda människor och grupper av människor i nöd, och jag har absolut inte kommit med någon kritik i detta sammanhang. Vad jag har sagt och vad jag vidhåller är, att de olägenheter som måste vara förknippade med en hjälpform enligt motionens syfte är så stora och medför så betydande risker för kontinuiteten i beskattningen, att de inte uppvägs av de mycket ovissa fördelar för verksamheten som eventuellt skulle kunna vinnas. Det är därför jag avrått kammaren från att rösta för motionen och i stället rekommenderat ett bifall till utskottets hemställan.

Fru LINDSKOG (s):

Herr talman! Herr Sundströms första anförande styrkte mig i den uppfattning som jag förut gav till känna, att bevillningsutskottet haft bra liten kännedom om dessa ting, när de tagit ställning. Försäljningssumman är ju inte alls 4 200 kronor, utan den uppgick till 33 000 kronor under 1957, och det var *tullavgifterna* som belöpte sig till 4 200 kronor.

Herr Sundström säger att han återför debatten till verklighetens plan. Men, herr Sundström, vad fru Segerstedt-Wiberg och jag här pekat på är lika stora verkligheter som tullsatser och pengar.

Det har också sagts här att uppfinningsförmågan är stor hos organisationer och andra när det gäller att finna utvägar som leder till lättnader. Ja, det är möjligt, men jag är övertygad om att riksdagens granskningsförmåga även är ganska stor, och hos riksdagen ligger ju beslutanderätten i sista hand.

Jag tror inte att det finns några risker härvidlag, och jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hallén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hallén begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 93 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 22, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promille-tal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1958 skall utgå, jämte i ämnet väckta motioner.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes,

§ 14

Justering av arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl.

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 5, angående arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl.

Utskottet hade i detta memorial föreslagit vissa justeringar av arvodena till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl. och hemställt, att riksdagen med tillämpning från och med den 1 januari 1958 måtte

a) godkänna vid memorialet fogat förslag till ändrad lydelse av § 16 mom. 5 och 6 samt § 17 mom. 2 bankoreglementet;

b) godkänna likaledes bilagt förslag till ändrad lydelse av §§ 20, 22 och 23 reglementet för riksgäldskontoret;

c) bemyndiga delegerade för riksdagens verk att vidtaga de ändringar i 35 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk som i memorialet angivits.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Bankoutskottet föreslår att arvodena till fullmäktige, deputerade och ordförande i riksbanken och riksgäldskontoret, vilka arvoden höjdes för något år sedan för de flesta, skall ytterligare höjas med resp. 20, 23,5, 25 och 33 procent.

Jag medger gärna, att det rör sig om mycket små summor, jämfört med dem vi diskuterade på morgonen, anslagen till första huvudtiteln, och jämfört med de arvoden, som utbetalas till ledamöter av privata bolagsstyrelser. Men det är ändå fråga om en större summa än den, om vilken andra kammaren nyss diskuterade i över en timme. Jag vet också att det är fråga om högt förtjänta trotjänare i riksdagen.

Å andra sidan har just dessa inte bara bistått riksbankschefen — det gäller riksbanksfullmäktige — då det va-

rit fråga om förhöjning av räntorna och därmed hyrorna, utan de har aldrig försummat något tillfälle att för kammaren predika återhållsamhet och sparsamhet och lagt oss på hjärtat hur betryckt vårt ekonomiska läge är. Dessa varningar bör vi betänka just nu. Här är det nämligen inte fråga om några grundlöner, utan det gäller tillskotts- arvoden utöver övriga inkomster, bl. a. riksdagsarvodet, vilket som vi vet är föremål för en saklig omprövning, som borde ha avvaktats, innan detta förslag hade ställts.

Vi har ständiga vittnesbörd från höger och folkpartiets sida om deras sparsamhetsiver vad beträffar anslag till sociala ändamål, som kan vara till glädje och nytta för barnfamiljer, änkor och faderlösa och andra behövande.

Här gäller det inte någon sådan kategori, och för att intet tillfälle till sparsamhet skall gå obeaktat förbi, för att ingen av riksdagens speciella sparsamhetsvänner skall behöva försumma något tillfälle att manifesteras sin sparsamhetsiver, yrkar jag, herr talman, avslag på bankoutskottets förslag.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Det är klart att det går att argumentera och göra jämförelser och komma till sådana resultat som herr Johansson här gjort. Mot bakgrunden av den förbättring av arvodena som föreslagits på andra områden, även för riksdagens ledamöter, har emellertid vi i bankoutskottet, när vi prövat denna fråga, funnit, att det förelegat skäl för att framlägga det förslag som här föreligger.

Med dessa ord hemställer jag, herr talman, om bifall till bankoutskottets förslag.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över att herr Rubbestad inte här har ut sparsamhetssynpunkt reagerat mot det föreliggande förslaget. Jag satt och väntade på att han skulle

Justering av arvoden till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl.

komma upp och säga, att riksbanksfullmäktige under det år som passerat inte har skött sitt värv, så att de behövde uppmontras genom arvodeshöjning. Jag har ett bestämt intryck av att åtminstone en hel del av oss här i kammaren delar den uppfattningen, och jag tror inte det finns någon anledning för riksdagen att höja dessa arvoden. Mig veterligt har också den förhöjning av arvoden som riksdagsmännen har fått också kommit större delen av dem som sitter i dessa institutioner till del. Därför skall jag också be att få yrka avslag på förslaget.

Om man skall döma av arbetsuppgifterna och vad vederbörande har presterat under det gångna året, är de inte värda mer än de arvoden som de hittills har fått. Jag hoppas att herr Rubbestad skall understryka att det är på det sättet. Jag förstår att han kommer att göra det.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Jag vill gärna understryka herr Lundbergs synpunkter och betona, att jag inte har den ringaste önskan att få dessa arvoden höjda. Jag tycker de är bra som de är. Det är inte tu tal om den saken.

Emellertid vill jag bara säga till herr Lundberg, att han borde ha beaktat sparsamhetssynpunkten vid fjolårets riksdag, då vi hade att fatta beslut om arvoden till många tusen befattningshavare, som hade särskilda sysslor vid sidan av den egentliga tjänsten. Då gick man in för en höjning av dessa arvoden med 20 å 25 procent. Men när det gällde denna stora mängd befattningshavare teg herr Lundberg. Men jag förstår att han reagerar när det gäller ett litet fåtal. Det är ändå tacknämligt att han har sin uppmärksamhet riktad på olika möjligheter till sparsamhet. Men det vore bättre om han gjorde det beträffande de stora summorna, som betyder så mycket. Denna höjning gör ändå inte så särdeles mycket i pen-

ningar räknat. Men jag vill gärna vara med om att inte öka dessa arvoden, om herr Lundberg känner tillfredsställelse över det.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Rubbestad inte begär förhöjning av dessa arvoden, utan jag skulle tro att han anser, att de arvoden som utgår räcker bra till. Detta gäller ändå dem som skall handskas med pengar och pengars värde på ett speciellt förståndigt sätt, och de som har satts till att sköta detta viktiga värv bör väl inte nu, bara därför att andra grupper eventuellt fått en förhöjning, inlemmas i dessa grupper. Jag förstår mer än väl att herr Rubbestad kommer att rösta för avslag.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! När räntan senast höjdes berättade, vill jag minnas, någon av fullmäktige att han hade lyssnat på riksbankschefens argumentering. Jag tror inte att han hade riktigt klart för sig att han varit med om att höja räntan. Detta har fått mig att tro att arbetet ändå är ganska hyggligt betalt i förhållande till dess art och omfattning. Men om riksbanksfullmäktige inom kort sänker räntan, skall vi gärna för vår del ta saken under omprövning. Herr Rubbestad har ju i viss mån meriterat sig genom att vara reservant, men å andra sidan kanske det för herr Rubbestad, som hör till sparsamhetsivrarna, skulle vara klädsamt att ge ett gott föredöme.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Jag vill bara säga att herrar Johansson i Stockholm och Lundberg, som nyss yttrade sig, bör se efter vem det är som svarar för den framställning som ligger på kammarens bord. Inte är det bankofullmäktige och inte är det riksgäldsfullmäktige. Det är bankoutskottet ni får vända er mot, ty

Ändring i djurskyddslagen

det är bankoutskottet som kommit med påhittet.

Sedan vill jag säga herrar Johansson i Stockholm och Lundberg, som ju gärna — åtminstone har det sagts det till mig — vill ha en ändring av räntans storlek, att i det hänseendet har jag gått herrarna till mötes. Jag har yrkat på sänkt ränta, och det skulle ni åtminstone uttala er tacksamhet för.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Är det så att bankoutskottet är syndaren och de det vederbör inte haft någonting med saken att göra, finns det väl anledning för riksdagen att säga åt bankoutskottet, att man inte skall lägga sig i sådana här saker utan att fråga herr Rubbestad först. Det tycker jag verkligen man bort göra i detta sammanhang, ty jag uppskattar givetvis herr Rubbestad.

Jag har tagit upp denna sak därför att jag tycker att dessa institutioner bör gå före med gott exempel. Jag tycker också att vederbörande är väl betalda, så att de kan äta sig mätta om det skulle behövas.

Överläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå, biföll kammaren densamma.

§ 15

Föredrogs vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 och 36 §§ lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar, m. m., och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

de ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16**Ändring i djurskyddslagen**

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd, dels ock i ämnet väckt motion.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Jag har i anslutning till den proposition vi här har att behandla väckt en motion, som gäller vissa ändringar i lagen om djurskydd, och jag ber att få säga några ord om den.

I stort sett är jag mycket glad över det steg emot en förbättring på detta område beträffande tillsynen, som propositionen otvivelaktigt innebär. Departementschefens förslag ansluter sig ju i huvudsak till djurskyddsutredningens betänkande med en del smärre justeringar. I ett avseende har emellertid både departementschefen och utskottet ansett, att det inte finns skäl att följa utredningen, och det är just på den punkten som jag har motionerat. Det gäller förslaget att länsstyrelse skulle ges möjlighet att förordna s. k. djurskyddsassistenter. Det står visserligen inte utskrivet i utskottets utlåtande, men jag har anledning förmoda, att ett av de skäl, som talat emot förslaget, kan ha varit, att detta skulle medföra nyinrättande av tjänster och därmed följande ökade statliga utgifter. Restriktiviteten därvidlag förstår jag till fullo, och den respekterar jag också. Min tro är emellertid den — och jag vågar nog säga, att jag har välgrundade motiv därför — att om man hade givit länsstyrel-

Ändringar av flottningslagstiftningen

serna denna befogenhet att tillsätta djurskyddsassistenter, skulle problemet ha kunnat lösas genom fullt frivilliga insatser från djurskyddföreningarnas sida.

Det frivilliga djurskyddet har visat sig vara av utomordentlig betydelse i vårt samhälle, och det har sannerligen varit buret av en idealitet, som inte är att ta miste på. När man ifrån djurskyddshåll framfört tanken på dessa djurskyddsassistenter har detta varit helt och hållet dikterat av viljan att göra en insats utan tanke på ersättning. Djurvännerna önskar helt enkelt ingenting annat än att få spontant hjälpa till i djurskyddsarbetet. Det har alltså, herr talman, varken från min eller från djurskyddets sida varit tal om att skapa en ny och svällande organisation. Som stöd för min framställning har jag förutom utredningen också att falla tillbaka på att flertalet av remissinstanserna har förordat dessa befattningar för att få till stånd största möjliga effektivitet.

Det är visserligen gott och väl, att hälsovårdsnämnderna nu ålägges utse minst en tillsyningsman för husdjurens vård och behandling, men är då inte den frågan befogad: Vem kan garantera att det finns en för saken lämplig och intresserad person, som utses till sådan tillsyningsman? Det kan inte hjälpas att det här gäller en känslig uppgift och att vederbörande lätt nog genom sina ingripanden kan komma i konflikt med vänner och bekanta. Jag tror därför bestämt, att tillsyningsmannen väl skulle behöva det stöd som tillkomsten av en djurskyddsassistent vid länsstyrelsen skulle innebära. Samtidigt skulle det säkerligen för länsveterinär och tjänsteveterinärer vara till stor hjälp, att det funnes en fullt neutral och för uppgiften väl skickad person, till vilken man i kinkiga situationer kunde vända sig. Dessutom skulle förekomsten av djurskyddsassistenter garantera att inspektionsverksamheten blev än mera effektiv.

Det finns så mycket lidande bland djuren. Om allt det onda, som tillfogas dem genom oförstånd, bristande kunskap och känsla från människornas sida, vittnar otaliga skildringar i pressen, och det återstår ännu mycket att göra på djurskyddets område. Jag tror, herr talman, att man skulle ha nått ett stycke längre i detta avseende genom att tillmötesgå utredningen och motionären. Vi söker ju på många olika sätt skapa trygghet och en dräglig tillvaro för oss själva. Det är också vår skyldighet att, såsom utskottet säger, se till att »de djur människan av olika anledningar tagit i sin tjänst får en god vård». Ett steg vidare har nu otvivelaktigt tagits på den vägen, men varför kunde man inte ha fortsatt ytterligare ett steg?

Jag vet, herr talman, att det är fåfängt att söka få till stånd en ändring när det föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande, och därför skall jag inte heller yrka bifall till min motion. Jag har dock velat ge till känna min uppfattning i denna sak.

Häri instämde herr *Dickson* (h).

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 17

Ändringar av flottningslagstiftningen

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar av flottningslagstiftningen.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 203 i första kammaren av herr *Sundin m. fl.* samt nr 150 i andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*

I motionerna, som voro likalydande, hemställdes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till nästkommande års riksdag till

Ändringar av flottningsslågstiftningen

ändring av flottningsslågstiftningen i följande hänseenden:

dels att förvaltningen av de allmänna flottlederna skall med samma inflytande tillkomma vardera kategorien skogsägare och sådana flottande som icke utövar inflytande i egenskap av skogsägare,

dels ock att om särskild sammanslutning (skogsägareförening) finns, som nöjaktigt företräder enskilt skogsbruk inom området, inflytandet för denna grupp skogsägare bör tillkomma sammanslutningen».

Utskottet hemställde, att motionerna I: 203 och II: 150 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivna yrkanden hade avgivits av herrar *Ebbe Ohlsson*, *Georg Carlsson*, *Robert Johansson*, *Åhman* och *Jansson* i Benestad.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Det kanske kan vara på sin plats att jag först ber om ursäkt för att jag återigen besvärar kammarerna. Det är dock helt naturligt att den fråga, som här behandlas, intresserar mig. Sedan vår nuvarande flottningsslågstiftning år 1920 antogs har missnöje i ett hänseende rått bland de enskilda skogsägarna. Dessa får vara med och betala sin andel av flottningskostnaderna i fråga om både de investeringar, som har gjorts och som göres, och den årliga driften. Trots att de får betala flottningskostnaden för sitt virke har de dock ingen beslutanderätt i flottningsföreningarna. Den tillkommer de flottande, d. v. s. de som har inregistrerade flottledsmärken, alltså i realiteten de virkesköpande bolagen. Dessa får ensamma besluta, medan skogsägarna är ställda åt sidan.

På ett närliggande område — i fråga om virkesmätningen — har det ju lagstiftningsvägen ordnats så, att beslutanderätten till lika stor del tillfaller dels

virkesköparna och dels säljarna. Det vill synas som om det vore riktigt, att samma bestämmelser infördes också beträffande flottningen. Det är — skulle jag vilja säga — inte blott en rättvis sak att så sker, utan det skulle även vara en åtgärd, som bleve till båtnad för det svenska skogsbruket och därmed till nytta för nationalhushållet som sådant.

Dessa synpunkter har tidigare varit föremål för övervägande i riksdagen. 1925 års riksdag uttalade sig för att en ändring av lagstiftningen i antydd riktning skulle ske. 1935 års riksdag upprepade detta uttalande, och så småningom tillsattes 1946 års flottningsutredning, som i sitt betänkande av år 1950 lade fram förslag till en anordning, som skulle ge de enskilda skogsägarna medbestämmanderätt i flottningsföreningarna. Förslaget har emellertid blivit liggande. Det har ännu inte realiserats.

Utskottet hänvisar till att en icke statlig utredning för närvarande sysslar med skogsbrukets trafikproblem och framhåller att man bör avvakta resultatet av denna utredning, vilket väntas föreligga år 1959. Jag skulle tro, att den åsyftade utredningen närmast sysslar med andra skogsbrukets trafikproblem: frågan om biltransporterna, vägarna o. s. v. Men även om utredningen i någon mån kommer att ta upp flottningsproblemet, synes det mig att när det ända sedan år 1925 finns ett riksdagsbeslut med begäran om ändring av lagstiftningen och även föreligger ett utredningsbetänkande med lagförslag, då talar starka skäl för att riksdagen i enlighet med här förevärande motion begär ett förslag från Kungl. Maj:ts sida.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 150 i denna kammarer.

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort.

Interpellation ang. lärarutbildningen på det husliga området

Utskottet har ju inte kategoriskt avvisat de tankegångar motionärerna framfört. Man har bara, under hänvisning till de förhållanden den föregående talaren här rekapitulerat, framhållit att det vore lämpligast att vila på hanen. Motionens yrkande sammanfaller, såsom utskottet också påpekat, i stort sett med det yrkande, som framställdes vid förra årets riksdag och som då i enlighet med utskottets förslag blev avslaget. Det torde inte sedan dess ha inträffat någonting, som kan föranleda en ändring av detta ståndpunktstagande.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

§ 18

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter överenskommelse med första kammarens talman får jag meddela, att gemensam omröstning i den i bevillningsutskottets memorial nr 22 avsedda frågan kommer att anställas vid början av kamrarnas sammanträden om onsdag, den 5 instundande mars.

§ 19

Interpellation ang. lärarutbildningen på det husliga området

Fru EWERLÖF (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! 1953 års lärarinneutbildningskommitté avgav som bekant under 1957 sitt betänkande angående lärarutbildningen på det husliga området, vari föreslås, att den av kommittén förordade omorganisationen av denna utbildning skall införas från och med läsåret 1958/59. Proposition i frå-

gan kommer icke att föreläggas årets riksdag. Med hänsyn till verksamhetens planerande, särskilt då beträffande de utbildningsanstalter, som enligt kommitténs förslag skall nedläggas, medför det stora svårigheter att inte veta när den nya organisationen kan väntas träda i kraft.

På grund härav anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställa följande fråga:

När beräknar herr statsrådet, att proposition angående lärarutbildningen på det husliga området skall kunna föreläggas riksdagen?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner: nr 69, med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m., och nr 70, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 21

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 410, av herr *Bengtsson* i Varberg *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.16.

In fidem:
Gunnar Britth